

МАТЕРІЯЛИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
СІЛЬСЬКО ГОСПОДАРСЬКОЇ
АКАДЕМІЇ
У КИЇВІ

ВИПУСК I-й

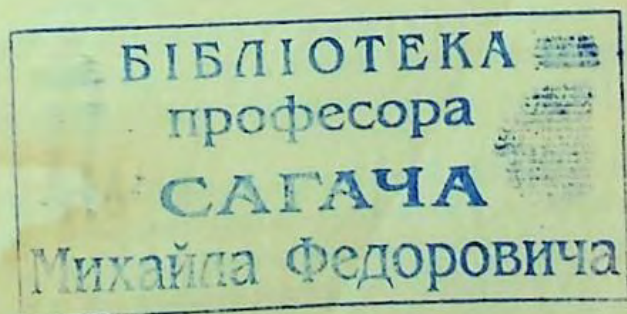

ВИДАННЯ
КИЇВСЬКОГО СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ІНСТИТУТУ

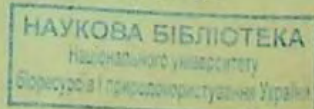
1 9 2 6

МАТЕРІЯЛИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
АКАДЕМІЇ

Випуск I-й

ВИДАННЯ
КИЇВСЬКОГО СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ІНСТИТУТУ
Київ — 1926

ПЕРЕДМОВА.

Нечувана ще в історії українського сільського господарства криза, що є наслідок імперіялістичної та горожанської війни,—зокрема втрата ним своїх довоєнних позицій на всесвітньому ринкові, поставила на перший план потребу як найскорше підняти його на таку височінь, яка забезпечила-б йому повний успіх в боротьбі з країнами Нового Світу.—нашими конкурентами на міжнародньому ринкові.

Отже *планова індустріялізація українського сільського господарства, згідно з вимогами неминучого для нас експорту с.-г. продуктів, і повна перебудова його на наукових основах*,—є першочерговими завданнями держави й науки в історичну добу, яку ми тепер переживаємо.

Однак, це завдання без керовничого організаційного осередку науки сільського господарства, перевести не можна.

Перший Всеукраїнський З'їзд для вивчення продукційних сил України (січень 1925 р.) і потім ювілей 40-річної наукової роботи Полтавської досвідної с.-г. станції (червень 1925 р.)—цього основоположника досвідної справи в Союзі Радеспублік,—яскраво довели, що для такого осередку є вже в нас міцні наукові підвалини, є велика армія наукових робітників і великий науковий матеріал експериментальний.

Хоч потребу в С.-Г. Академії відчувала Україна,—цей величезний чинник всесвітньої економіки,—вже дуже давно, проте реально поставити це питання стало можливим лише при Радянській владі.

Київський С.-Г. Інститут почав з осені 1924 року клопотатися про утворення С.-Г. Академії в Києві і за рік виявив в цьому напрямку велику акцію.

Збірник «Матеріалів» що-до організації цієї Академії, що ми його оце випускаємо в світ, є перша спроба керовників і наукових робітників Інституту, поки що в загальних рисах, намалювати образ і завдання майбутньої С.-Г. Академії. В дальших збірниках «Матеріалів», в міру того, як розгортатиметься справа з утворенням Академії, будуть міститися і більш спеціальні, докладні статті з окремих розділів її організації, структури та майбутньої діяльності.

Оскільки справа Академії є справа надзвичайної ваги,—дуже бажано, щоб наукові, державні, кооперативні й громадські діячі та пере-

дове селянство відгукнулося на наш почин і надіслали до Редакції (Київ, С.-Г. Інститут) свої думки, плани й проекти що до організації на Україні С.-Г. Академії. Це є певний шлях зосередити увагу всього радянського суспільства на справі Академії, і, крок-за-кроком, зановилювати цю надзвичайно велику прогалину в нашому будівництві.

Що до самого виходу «Матеріалів», то дуже несприятливі технічні умови, звичайно, не могли не утворити хиб нашого збірника. Здорово критика радянського суспільства, сподіваємось, їх виправить.

Статті багатьох авторів, через заміщення, не можна вже було вмістити в цьому збірнику.—їх буде вміщено в збірнику другому.

Шкіцеві архітектурні проекти, вміщені в «Матеріалах», скомпонували архітекти—проф. *В. А. Обремський* та *Д. М. Дяченко*. Перший фотоздймок—«Шлях на Демієвку» належить фотографу *О. М. Філіповичу*, а решту фотоздймків зроблено під керівництвом фот.-художника *П. Єзерського*.

Редагування збірника і організацію його видання перевів *А. Г. Головко*.

Всім цим товаришам, рівнож і науковим та технічним робітникам Київського С.-Г. Інституту, що приймали діяльну участь у виданні збірника, Правління Інституту вважає своїм обов'язком висловити свою глибоку подяку.

Правління.

17/II—1926 р. Київ

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ Ч. 80

Засідання Президії Київського Окрвиконкому

від 17-го Лютого 1926-го року.

СЛУХАЛИ:

2249. Про передачу Київському Сільсько - Господарському Інституту Голосіївського господарства ОЗУ для розгортання там с.-г. Академії та про виділ представника Окрвиконкому до будівельної Комісії при КСГІ.

(Тов. ЛЮБЧЕНКО).

УХВАЛИЛИ:

2249. 1) Прийняти до відома, що в згоді з постановою Колегії Наркомосвіти весною цього року Сільсько-Господарський Інститут розпочинає будівання в Києві лісового факультету.

2) Прийняти до відому, що для будівання лісового факультету складається Комісія, куди входять представники Міськради, Президії Окрвиконкому та Профспілки Робос.

Виділити представником від Окрвиконкому до Комісії персонально тов. КУЛІНІЧЕНКА й від Міськради—т. ЛУКАШЕНКА.

Просити Профспілку Робос виділити свого представника до Комісії.

3) Визнати за потрібне, щоб Комісія розпочала заготовку матеріалів та будівання на початку весняного будівельного сезону.

4) Передати Голосіївську Агробазу в користування Київському Сільсько - Господарському Інституту для негайного будівання там лісового факультету з тим, щоб у дальнішому розгорнути Всеукраїнську с.-г. Академію.

5) Зобов'язати с.-г. Інститут не тільки заховати Голосіївське господарство в тому стані, як воно є, але й забезпечити його коштами та заходами для дальнішого розвитку.

6) Доручити ОЗУ спільно з с.-г. Інститутом проробити питання щодо використання в дальшому решти господарств, які були зв'язані з Голосіївом.

Оригінал з належними підписами.

З оригіналом згідно:

Діловод Проток. Частини Окрвиконкому (Підпис).

Акад. проф. Е. Ф. Вотчал.

ТЕЗИСЫ ПО ВОПРОСУ О ВСЕУКРАИНСКОЙ СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ АКАДЕМИИ В КИЕВЕ. *)

1. Доказывать необходимость для Киева высшего научно-учебного учреждения, посвященного агрономии в широком смысле этого слова, — едва-ли нужно.

Это было разносторонне обсуждено и признано еще в конце 90-х годов прошлого столетия при основании К. П. И. С тех пор бесспорность этого положения только возросла. Ее доказывал своей деятельностью С.-Х. факультет К. П. И. Еще более важны были те аргументы, которые выдвигала жизнь и нашей, и иных стран: они красноречиво указывали, сколь многим обязан прогресс земледелия научным основам агрономии. Наконец, Советское Правительство вполне определенно указало на необходимость обращения особого внимания на нужды земледелия и с.-х. промышленности и на важность научного обоснования мероприятий в этой области.

Таким учреждением и должна быть С.-Х. Академия.

2. Академия должна состоять не только из учебных, но и из научно-исследовательских учреждений. В этой области многое уже теоретически обосновано; но еще больше в ней того, что еще ждет разработки. Кроме того, кафедру может занимать только тот, кто лично разрабатывает науку; кто доказал это и не перестал заниматься научной работой; значит, профессор должен иметь лабораторию и средства для исследования и обязан неустанно трудиться с окружающей его молодежью в области науки своей специальности.

3. Все научное в Академии должно быть так или иначе связано с сельским хозяйством. Все профессора должны быть в большей или меньшей степени приобщенными к агрономии, хотя они и были докторами зоологии, ботаники или геологии. Их работы должны быть связаны в той или другой степени с вопросами агрономии.

4. В виду этого Академия должна быть окружена с.-х. обстановкой. Она должна иметь возле себя поле, скотный двор, лесные посадки, хозяйство. Все это должно быть хозяйственно поставленным, но в то же время

*) 3 де-якими тезами автора редакція не погоджується.

проникнуто целями *научного исследования*. Все хозяйственное, однако, не должно отрывать ученых от научного исследования.

5. Все агрономическое и полевое, и лесное, и скотоводственное—настолько ныне связано с вопросами механизации, электрификации и химизации, что Академия неизмеримо пострадает, если она будет отделена и пространственно, и духовно от ВУЗ'ов механических, электротехнических и химических.

Еще Гельмгольтц горячо указывал на важность связи отдельных факультетов ВУЗ'ов. Франция, проделавши опыт изоляции и автономности отдельных факультетов, отчетливо признала неудачность этого опыта и вернулась к объединению факультетов. Тем более нужна эта близость и живая органическая связь в области технического знания. Обзавестись каждому ВУЗ'у дополнительными учреждениями необходимых чужих специальностей,—не позволят соображения государственной экономии. Да и оторванные от родственных ВУЗ'ов учреждения превратятся в простые «Кабинеты». Оторванные от родственных специальностей такие неагрономические кафедры, чуждые главному заданию Академии, развиваться не будут.

6. Основным девизом Академии должно быть *исследование и обучение при исследовании*, а не одна проработка предметов по книгам. В виду этого необходимо обеспечить Академию, прежде всего, научными силами бесспорной и возможно высокой квалификации и работоспособности и поставить их в условия, при которых научная работа их была бы возможна и естественно необходима.

7. Академия, как ВУЗ, должна отказаться от единого типа выпускаемых студентов. Необходимо дифференцировать абитуриентов по разным типам, смотря по способностям и склонностям.

✓ Наряду с агрономами-практиками (каких, вероятно, будет большинство), должны выпускаться агрономы-педагоги с повышенной подготовкой по наукам агрономическим и гуманитарным (педология и проч.), и—(что самое главное)—агрономы—научно подготовленные работники опытных станций, селекционных учреждений и проч. и будущие преподаватели высшей школы.

8. Академия должна находиться не в захолустьи, а возле самого города, так, чтобы студенчество могло иметь постоянный легкий доступ ко всем культурным ценностям города, а не только к окраинным суррогатам этого рода.

✓ 9. Должна быть учреждена ученая степень ад'юнкта агрономии (или доктора, или магистра—это дело особых соображений), желательная для деятелей опытных и селекционных станций и обязательная для профессуры. Для науки же агрономической эта степень сыграет ту же важную роль, какую давно уже играет степень доктора медицины—для наук медицинских: она увеличит число научных работников и усилит разработку вопросов сельского хозяйства.

10. В Акадмемии должно быть обращено самое серьезное внимание

не только на обучение студентов, но и на специальные краткосрочные курсы для рабочих самых разнообразных специальностей. Курсы эти должны быть поставлены возможно ближе к производству. Рабочие всех специальностей, связанных с агрономией, должны встречать самое внимательное отношение к своим запросам в Академии. Также близки должны быть и связи Академии с разными производственными организациями на той же почве.

11. Академия должна стать в тесные связи со всеми с'ездами агрономов разных специальностей. На этих с'ездах должно воспитываться студенчество. Из них лаборатории Академии будут свободно черпать ряд тем для своих индивидуальных и коллективных работ.

12. Академия должна поддерживать живые связи со всеми опытными учреждениями края, посылая туда студентов своих и получая оттуда лекторов на эпизодические доклады о ходе местных работ и их достижениях.

Тесную связь С.-Х. Академия должна иметь и с высшим научным учреждением страны—Всеукраинской Академией Наук, и с научными агрономическими учреждениями всего Союза.

12 января 1926 г.

Шлях за Деміївкою по над Голосіївим

Початок парку біля майбутнього головного будинку С.-Г. Академії.

П. В. Чалий.

НА ШЛЯХУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ С.-Г. АКАДЕМІЇ У КИЇВІ.

«Горе тому народові, в якого хліборобська промисловість застигла в своєму розвитку; зупинилася робота його творчої думки, затухла й зупинилася в своєму розвитку його національна культура і, поступово деградує в своєму регресі, він повинен неминує позбутись своєї незалежності в сім'ї народів і повинен буде преглишений іншими народностями; занадто-бо цинічний продукт хліборобства і занадто-бо велику нужду в ньому почувають усі, щоби допустити надовго не досить познє використання хліборобської території; і історія показує, що моральне первенство, культурне керівництво належить тому народові, який зумів зав'язати найбільшу кількість соціальної енергії на одиницю площі своїх полів».

Проф. В. Р. Вільямс.

11 квітня 1925 р. Президія Укрголювпрофосвіти, по докладу тов. Я. П. Ринчи, про перспективи розвитку Київського С.-Г. Інституту, ухвалила:

«Доручити СГО и КСГІ розробити п'ятирічний план реорганізації КСГІ в Українському «Тімірязевку» в районі Голосіївських господарств і представити на розгляд в Президію Головипрофосвіти, після чого дійти з докладом до Раднаркому про затвердження цієї реорганізації, передачу Голосіївських господарств та лісу і асигнування відповідних коштів. Пропонувати СГО і КСГІ провести в періодичній, загальній і спеціальній пресі кампанію, яка-б спонуляризувала в широких робітничче-селянських масах ідею Української Академії й змобілізувала-б волю радянського суспільства до перетворення цієї ідеї в реальний факт».

Київський С.-Г. Інститут, виконуючи це доручення, проробив таку роботу:

1. На місце будування Академії (Голосіївські землі) відбулося більше десятка експедицій з професурою, інженірами, архітекторами і представниками студорганізацій (ячейка, виконбюро і др.). Було переведено фотографування і зарисовування різних планів місцевости, обслідування ґрунтів, ви-

вчення флори і фауни, обслідування структури господарства (комплексна робота студентства), намічено місце під майбутню садибу Академії, складено ситуаційний план (розміщення будівель Академії та її закладів), з'ясовано розміри окремих її павільйонів, перспективи постачання будівельного матеріялу, водопостачання і зв'язку з Києвом (мостова, трамвай, електрична магістраль і т. ин.).

Питанню про організацію у Києві С.-Г. Академії було присвячено декілька засідань спеціальної професорської комісії і Правління Інституту, на які було запрохано всю професуру й представників студ. організацій.

В наслідок цього, вироблено шкідцеві будівельні проєкти Академії з зазначенням площі і кубатури окремих павільйонів, що ввійдуть в склад Академії.

Будівлі Всеукраїнської С.-Г. Академії та її наукове, навчальне й виробниче устаткування, а також і внутрішня структура, повинні відповідати всім вимогам економії хліборобської радянської країни і вимогам останнього слова сучасної техніки і науки. Діяльність Академії повинна бути скерована на максимальне задоволення культурних та економічних потреб українського села і на як найскорше розбудження потенціяльних природних продукційних сил України.

Сільсько-Господарська Академія на Україні повинна відбити в собі все, що є творчого, сильного, здорового оригінального в масах Українського пролетаріату й селянства. В першій мірі це повинно відбитись в її архітектурі, організації та внутрішній структурі її життя. Одночасово Академія повинна бути могутнім стимулом до масової творчості й організації соціалістичного побуту, повинна стати провідником нового господарювання, культури і науки на самому українському селі.

Поставлена перед нами проблема має колосальне не лише культурне й економічне, але й політичне значіння, що сягає далеко за межі нашої республіки. А тому, в наміченні шляхів організації Академії та в її будіванні повинно прийняти широкую участь все радянське суспільство не лише України, але й всієї Спільки Республіки. Не підлягає жадним сумнівам, що справою Академії при належній її постановці зацікавляться також міжнародні об'єднання революційних сил, в першій мірі Сельінтерн. Для цього необхідно держати ці об'єднання й усе суспільство в курсі всіх наших досягнень, в напрямку

до позитивного рішення проблеми, яка ознаменує собою виконання найбільшого заповіту Леніна, про закріплення спілки робітників і селян, міста і села.

З погляду робітників і органів Київського С.-Г. Інституту, що думали над поставленою перед ними проблемою, майбутня С.-Г. Академія повинна сконцентрувати в собі всі галузі науки й освіти, що до підйому всіх галузів сільського господарства.

До цього треба було-б мати приблизно такі будівлі (розміри їх враховані на засіданнях спеціальної професорської комісії): головний будинок, навільйони: інтенсивних культур, механізації та електрифікації сільського господарства (індустріялізація хліборобства), хліборобства, лісовий, хемії, с.-г. технології та цукрової промисловості, зоотехнії, ветеринарії, меліорації та с.-г. гідротехніки, землевлаштування, геофізики та метеорології, бібліотечний, політосвіти селянина (селянський будинок), Сельінтерна, шпитальний, 5 будинків житлових для професури і технічного персоналу і 2 будинки для студентства; усіх—20.763 кв. саж.

Загальна кубатура всіх будівель 47.515 кв. саж.

Всього для будування Академії й повного устаткування її, за останнім словом техніки, потрібно коло 11.585.449 карб.

Виконання цього програму можна, в крайньому разі, розтягти до 1935 року, а відкрити С.-Г. Академію в 10-ту річницю Жовтневої Революції (після спорудження будівель по програмі-мінімум. Див. стор. 113).

* * *

Тепер спробуємо з'ясувати, яке місце належить С.-Г. Академії в системі нашої с.-г. освіти й науки в цілому і подати загальну схему її будування.

Нещодавно, в розмові моїй з керівником і організатором профтехнічної та спеціально-наукової освіти на Україні—товаришем Я. П. Ряшко виявилось, що Всеукраїнська С.-Г. Академія ні в якому разі не повинна виключати з системи с.-г. освіти теперішні С.-Г. Інститути. Перед нами в одну мить виросла графічна картина взаємин таких установ с.-госп. освіти, як Технікум, Інститут і майбутня Академія. Це була рішуча й яскрава відповідь тим, що ширили шкідливі чутки про ліквідацію Інститутів; в той-же час це була відповідь і на деякі сумніви,—наслідки зустрінутих перешкод.

На нашу думку, С.-Г. Академія, зароджуючись на базі одного з С.-Г. Інститутів і об'єднуючи в собі інші спорудження учебні й науково-дослідні установи НКО і НКЗС, поступово виростає й займає місце над Інститутом, підносячи його рівень, кваліфікацію, і тісно ув'язуючись з усією системою с.-г. освіти—педагогічною, агрикультурною й громадською діяльністю і з ВУАН—дослідною і суто-науковою роботою своїх найкращих, вищої наукової кваліфікації, сил.

Графічно це можна накреслити так:

ВУАН
1931-1935

ВУАН
1928-1930

ВУАН
1926-1927

ВУАН
1925

ВСУКРАЇНСЬКА
С-Г
АКАДЕМІЯ

С-Г
АКАДЕМІЯ

С-Г
АКАДЕМІЯ

ІНСТИТУТ

ІНСТИТУТ

ІНСТИТУТ

ІНСТИТУТ

ТЕХ
ІНКУМ

ТЕХ
ІНКУМ

ТЕХ
ІНКУМ

ТЕХ
ІНКУМ

ПРОШКОЛА

ПАРСЬКА

ГОСПОДАРСЬКО

СІЛЬСЬКО

ШКОЛА

ТРУДОВА

І

СЕМІНА

ЗОВАНА

АГРОНОМ

28 учений-дослідник
27 професор-економіст

26

25

24 АГРОНОМ-ОРГАНІЗАТОР

23

22

21

20 АГРОНОМ-ТЕХНІК

19

18 селянин-активіст-колективіст

17 ЗРАЗКОВИЙ-ХЛІБОРОБ

16

15 ХЛІБОРОБ-МАСОВИК

14

13

12

11

10

9

8 учень ТРУДШКОЛИ

Схема розвитку с.-г. освіти й науки на Україні (1925—1935 роки).

Тут накреслено 4 періоди:

Перший період—це те, що ми маємо сьогодні, на початку 1926 р. С.-г. ВУЗ'и—Технікуми й Інститути—базуються переважно на нормальній с.-г. профшколі. Ця остання черпає сили з семирічної, не досить ще агрономізованої трудової школи на селі. Профшкола, Технікум та Інститут—це є основний кістяк, стержень, на який орієнтується сучасна система с.-г. освіти. Сюди, як виключення, приєднуються інші установи: с.-г. профшкола перехідного типу, робфак, школи батрацької молоді, зимові с.-г. селянські курси і т. ин. На схемі їх немає; тут показано лише ті організаційні форми, які зберуться на далі, як основні сталі одиниці.

Решта-ж, з розвитком системи, в процесі диференціації й кристалізації елементів освіти, або самі собою відпадуть, або викристалізуються в якусь нову організаційну сталу форму.

Технікуми й Інститути є ВУЗ'и. Технікум готує вузького спеціаліста-техніка, а Інститут повинен давати агронома-організатора. Однак, завдання Технікума й Інститута ще точно не розмежовано. Інститут досі ще не стоїть на тій височині, де-б він міг позбутися всього того, що повинен робити Технікум, і зайнятися переважно підготовкою агрономів-організаторів, агрономів-економістів.

Тепер Інститут повинен виручати Технікум, який ВУЗ'ом, в повному розумінні цього слова, ще не став. Інститут повинен взяти на себе частину функцій Технікума,—вірніше: Інститут цупко держиться за ті функції по старій традиції, і ніяк не хоче уступити їх Технікумові, щоб зайнятися виключно своїм прямим ділом: ширше вивчати економічні проблеми й готувати справжніх агрономів-організаторів з одного боку, а з другого—дати змогу Технікумові—стати справжнім спеціальним ВУЗ'ом.

В такому стані перебуватиме ця справа аж до того часу, поки Інститут не підійметься на весь свій зріст над Технікумом і поки він (Інститут) не буде комплектуватися переважно слухачами Технікумів, а не профшкіл.

На нашій схемі цей процес підйому Інститута над Технікумом має здійснитися протягом третього періоду (1928—1930 роки), про що скажемо далі.

Другий період—з 1926 до 1927 року. Це є період скупчення у Києві наукових українських сил, розкиданих поки-що по всьому Союзу Радянських Республік; період організації матеріальної бази Інституту на Голосіївських землях; будівництва приміщень по програму-мінімум; об'єднання Київського С.-Г. Інституту з іншими спорідненими по внутрішньому змісту й територіально близькими до нього науковими та навчальними с.-г. установами й організаціями, належне їх устаткування і т. ин. Коротко кажучи: це є період придбання матеріального й організаційного мінімуму, потрібного для того, щоб відкриття Всеукраїнської С.-Г. Академії стало ре-

альним фактом на день 10-ї річниці Великого Жовтня.

Отже, цей другий період буде ознаменований не лише значним кроком с.-г. науки наперед. Самий факт народження С.-Г. Академії в Києві й зосередження тут розпорошених українських наукових сил, буде значним новим стимулом до розвитку науки на Україні в цілому. Він підніме ВУАН на дальший вищий щабель, зв'яже її з ширшими робітничо-селянськими масами, взагалі оживить її роботу.

Що до Технікумів та Інститутів, то протягом цього періоду вони обидва все ще тягнуть майже одного спільного візка, обидва черпають живий матеріал з не досить досконалих джерел,—з не досить добре устаткованих с.-г. профшкіл. При чому, с.-г. Інститути кращі свої сили віддають двохрічній над собою надбудові—зародкові С.-Г. Академії: підняють себе самих і Технікуми за рахунок нової генерації наукових співробітників,—теперішніх аспірантів, наукових співробітників дослідних кафедр, то-що.

За цей період ще не буде досягнуто точного розподілу функцій між Інститутом і Технікумом. Це можна буде зробити лише протягом третього періоду—з 1928 до 1930 року, коли молоді кадри наукових робітників при с.-г. Інститутах збільшаться й підростуть; коли Інститути в цілому відчують вже роботу двохрічної над собою надбудови—С.-Г. Академії, тоді вони стануть над технікумами, піднявши свою голову і саму надбудову над ними—С.-Г. Академію. Це в свою чергу підніме також на дальший щабель ВУАН, поведе науку на Україні, взагалі, і сільське господарство, зокрема, по шляху дальшого інтенсивного розвитку.

Цей третій період визначиться внутрішньою організацією С.-Г. Академії—утворенням і кристалізацією окремих дослідних інститутів, відділів, дослідних кафедр, удосконаленням живих лабораторій-господарств, продовженням будівництва і науково-технічного устаткування по програму другої черги.

І нарешті—четверта стадія (1931—1935 роки). Це буде найважливіший період життя й організаційного розвитку С.-Г. Академії. За цей час повинно закінчитися будівництво по програмі-максимум і повно розгорнуться всі сили Академії. Вони мають підняти її на таку височину, де вона з повним правом вперше зможе присвоїти собі ім'я Всеукраїнської С.-Г. Академії. Звідси вона, озброївшись Ленінвою Наукою, буде з усією авторитетністю вказувати багатомілійоновому селянству України методи й засоби максимального використання невичерпаних багатств української землі; буде навчати тисячні кадри кращих представників пролетаріату й селянства і саму селянську масу, як зліквідувати «ідіотизм селянського життя» (Маркс) і як нашу аграрну, відсталу, злиденну країну перетворити в країну індустріальну.

В цей період С.-Г. Академія, під керівництвом Комуністичної пар

тій, зможе показати широким масам селянства шлях до недалекого світлого майбутнього, до кращого життя—до Комунізму.

Цей останній період визначиться остаточною організаційною диференціацією установ с.-г. освіти, що можна уявити собі приблизно в таких формах:

1. Двохрічна с.-г. профшкола, збудована на агрономізованій семилітній трудшколі,—дає контингент 17-літніх (при нормальному розвитку людини) слухачів для технікума. А той, хто не йде з агропрофшколи до технікуму,—стає селянином-активістом, і зразковим хліборобом, колективістом.

2. Трьохрічний Технікум випускає на 20-му році життя агронома-спеціаліста (техніка), керувника окремою ділянкою сільського господарства. Технікум дає контингент слухачів для 4-х річного С.-Г. Інститута, звідки виходить (на 24-му році життя) агроном-організатор.

3. Інститут дає основний кадр слухачів для С.-Г. Академії, яка через 4 роки (на 28-му році життя студента) випускає добре озброєних теорією і Леніновою Наукою робітників для Інститутів і Технікумів, для державних земельних органів і цукрової промисловості, для науково-дослідних кафедр і інститутів, переважно як професорів - економістів, професорів - педагогів і вчених-дослідників для всіх галузей с.-г. науки. За цей період С.-Г. Академія, виростаючи сама, стаючи над Інститутом, комплектуючись виключно його вихованцями, разом з тим підносить ВУАН, дає нові стимули до розвитку науки в хліборобській країні.

Цим самим опріділюються основні завдання й структура С.-Г. Академії, її навчальне й наукове життя.

Одначе, цим ще не обмежується роль С.-Г. Академії. На нашу думку, в ній повинен знайти собі місце й хлібороб-масовик (через 9 років практичної хліборобської праці після закінчення трудшколи) і селянин-активіст, зразковий хлібороб (через 7 років після закінчення профшколи), і агроном-технік (після 4 років виробничого стажу по закінченні Технікума).

Для всіх цих окремих загонів с.-г. армії повинно бути відповідне місце в С.-Г. Академії, відповідна установка навчання, дослідчої, суто наукової роботи.

Село наше таїть в собі величезну, невичерпану, навіть не збуджену ще, потенціально творчу енергію. Хлібороб-масовик, попрацювавши 9 років в інтенсифікованому, з ухилом в бік машинізації, сільському господарстві, (що через 10 років напевне не буде забирати у селянина весь бюджет його часу, не буде притуплювати його, як це в споконвіку, а дасть йому змогу весь час тримати руку на пульсі культурного й політичного життя, дасть йому змогу удосконалювати себе, ставити перед собою все нові й нові проблеми)—такий хлібороб, понавни

на 24-му році свого життя в С.-Г. Академію, зуміє підійти до рішення тих проблем, зуміє використати культурні скарби Академії. Її устаткування й зуміє взяти в Академії все, що йому потрібно для дальшої масової роботи на селі.

Те-ж саме можна сказати й про селянина-активіста (зразкового хлібороба). Цей останній при нормальному розвитку інтелектуальних сил і в нормальних умовах закінчить профшколу 17-ти років. За 7 років праці на селі плюс навчання в виробництві під час пробування в профшколі, селянин-активіст набирає силу болючих питань, з якими він піде до Академії (на 24-му році) для того, щоб там їх розв'язати й зрозуміти. А в процесі розв'язання тих питань, можливо, прокинуться в ньому ще нові сили, з якими, як з новим чинником піднесення нашого сільського господарства, він повернеться на село, не пориваючи культурного зв'язку з С.-Г. Академією.

Третій загін с.-г. армії—це агрономи-техніки, 20-літні мужі, керуючи окремими спеціальними галузями сільського господарства, також неминуче відчують в багатьох випадках свою безпорадність, і очі їх самим життям неодмінно будуть звернені на С.-Г. Академію. Сюди вони через 4 роки практичної діяльності прийдуть для того, щоб зарядити себе для більш продуктивної й доскональної роботи в обраних ними галужах сільського господарства.

Оце така гола схема, коло якої мусять скупитися максимум уваги й енергії країни, щоб через 10 років наша мрія про С.-Г. Академію стала реальним чинником.

Однаке, це ще не значить, що розвиток установ с.-г. освіти, С.-Г. Академії й науки на Україні в цілому піде так, як розписано в наведеній схемі. Життя безперечно внесе до неї ще чимало поправок. В період, коли вікові устої валяться одні за другими, коли ми все ще оточені залізним кільцем ворожого світу, коли ми не знаємо точно, що чекає нас завтра, коли пролетаріат напружує всі сили свого колективного розуму, які ростуть бурхливо, часто змітаючи й перевищуючи законності всякого росту,—в таку епоху розписувати схему для того, щоб триматися її за всяку ціну,—це річ, звичайно, непотрібна, і навіть шкідлива. Бо вона стала-б рутинною й спаралізувала-б процес творчого шукання все нових і нових більш досконалих форм організації нашого життя, розвитку продукційних сил, піднесення культури й науки.

Ми подали свою схему зовсім не для того.

Вона є лише орієнтацією, більш-менш вірно схоплений напрям, основне русло революційної творчої думки, яке буде наповнюватись змістом—наслідками напруженої праці мільйонів, що потечуть в це основне русло сторіками-притоками. Це основне русло потрібне для того, щоб думки наші не розтікались «по древу», як це властиво є

слов'янам, щоб ми головну свою увагу, силу й енергію могли сконцентрувати на чомусь одному, ударному; щоб цю основну роботу крок за кроком, день за днем, рік за роком уперто удосконалювати і з рештою, стати повними переможцями, хоча-б і на одному вчастку нашого фронту. Тим більш, що цей участок є одна з найвищих командних висот соціалістичної економіки й культури хліборобської країни.

А що це дійсно так, про це ми скажемо докладно в другому збірнику матеріалів Київського С.-Г. Інституту що до організації Всеукраїнської С.-Г. Академії в Києві.

Проф. М. К. Малюшицький.

ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ ПРО УТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НА УКРАЇНІ.

У грудні місяці 1924 р. правління КСПІ, склало докладну записку, в якій коротенько намічено основні положення що до дальнішого розвитку КСПІ¹⁾. Тепер вважаю за потрібне до цієї короткої записки додати таке.

Ступінь успіху виконання завдань, що покладаються на професійну школу, залежить не тільки від доцільно складеного програму навчання та вдалого підбору керівничого й навчительського персоналу, а й від забезпеченості школи потрібною навчальною обстановою, потрібними приладами та об'єктами того виробництва, якого повинна навчати ця школа.

Недостача, а тим більше повна відсутність такої обстанови, не тільки гальмує навчання, а іноді й ставить непереможні перепони досягненням мети та завдань школи, які були поставлені перед нею при її утворенні.

От в таких незадовольняючих умовах, вже в перші роки його існування, опинився Сільсько-Господарський Відділ Київського Політехнічного Інституту. Через недосить обачливе складання,—ще з самого початку,—організаційного плану КПІ, його Сільсько-Господарський Відділ залишився без головного приладдя, потрібного сільсько-господарській школі. Цей Відділ не тільки не мав потрібного участку землі з головнішими в сільському господарстві вгіддями, як от: поле, луки та ліс, але в нього не було навіть міцної, добре організованої сільсько-господарської бази.—*н а в ч а л ь н о г о* господарства. Навіть переданий Інституту маєток «Затишье» на Чернігівщині (за 80 вер. од Києва), не дивлячись на значні витрати, зроблені урядом, щоб устаткувати цей маєток будівлями, живим та мертвим реманентом ще до революції,—не завжди можна було використати його для потреб навчання.

На початку революції цей маєток захопили околичні селяни. І оскільки він не міг бути певною навчальною базою, то адміністрація Інституту й не вживала рішучих заходів, щоб повернути його Інституту.

¹⁾ Див. „Додатки“, стор. 91-ша.

Як що відсутність зазначеної бази дуже гостро відчувалась вже до революції, то тепер, коли життя поставило перед Інститутом цілий ряд нових завдань та нових вимог, всі попередні хибі відчуються ще дужче, болючіше.

Щоб хоч почасти позбавитись цих хиб, адміністрація Інституту за останні три роки не раз зверталася з проханням і до центральної влади, і до місцевих державних та громадських установ. Де-які з цих прохань, найбільше про наділення Інституту радгоспів, після довгих клопів та міжвідомчих суперечок, було задоволено. Але від цього те тяжке становище Інституту, що в ньому він перебував досі,—не поліпшилось.

Радгоспи, передані Інституту, були дуже далеко від його (40—120 верстов). Крім того, їх передано було Інституту не тільки без потрібних оборотних засобів й без живого та мертвого реманенту, а часто-густо навіть і зовсім без будівель.

На мою думку, такі часткові, та часто випадкові, заходи не тільки не допоможуть Київському С.-Г. Інституту вийти з важкого становища, але вони ще більше ускладнять його.

Очевидячки, тут треба шукати якогось иншого шляху. Справу з потребами Київського С.-Г. Інституту повинно поставити й вирішити в повному її обсягові. А для цього треба:

1) З'ясувати всі перешкоди, що затримують розвиток діяльності Інституту, відповідно до вимог сучасного життя.

2) З'ясувати й обміркувати всі можливі шляхи, щоб усунути ці перешкоди.

3) Вибравши той чи инший шлях, скласти загальний план розвитку Київського С.-Г. Інституту, аж до переутворення його на Сільсько-Господарську Академію, і визначити потрібну кількість матеріяльних коштів, щоб здійснити цей план.

4) Знайти джерела, де можна брати ці кошти.

5) Склавши календарний план як для часткового, так і повного здійснення зазначених завдань, негайно розпочати будову на Україні хоч би одної як слід організованої Сільсько-Господарської Вищої Школи, що відповідала-б сучасним вимогам життя.

Цього вимагає від нас наша відповідальність не тільки перед молодим поколінням та теперішнім історичним моментом, а й перед тією галуззю народнього труда, що є головне джерело нашого існування та нашої незалежності на міжнародньому ринкові. Ця відповідальність і примушує нас, намітаючи також за потреби фабрично-заводської промисловости, не затуляти очей перед невідкладними вимогами, без задоволення яких Київський Сільсько-Господарський Інститут буде існувати тільки офіційно й не матиме змоги дати Україні потрібних їй, добре озброєних агрономічною наукою, робітників.

Тепер розглянемо першу із зазначених уже перешкод, що гальмують нормальний розвиток діяльності КСГІ. Сюди насамперед належать:

1. Відсутність земельних вжитків (угодій), потрібних не тільки для організації найважливіших галузів сільського господарства, ув'язаних з навчанням, а й для організації навіть таких навчальних закладів, як от: колекційні питомники, навчальні поля, плантації, навчальні садки та городи, навчальні лісові насадження, досвідне поле, луки та вигони для худоби.

2. Надзвичайна тіснота помешкань теперешніх лабораторій та аудиторій, і навіть повна відсутність помешкань для багатьох дисциплін, що викладаються в Інституті.

3. Зношеність, а часто й повний брак потрібного приладдя та реманенту для навчання.

4. Незадовольняюче складений навчальний план.

5. Незадовольняюча попередня освіта студентства.

6. Перевантаженість студентів кількістю обов'язкових предметів, які, за такий, порівнюючи короткий час (3-х річний курс), не дають можливості більшості студентів добре засвоїти дисципліни.

7. Недостача, а часто й повний брак коштів на купівлю реактивів, посуду, та інших операційних витрат.

8. Неможливість своєчасно одержати з-за кордону потрібні реактиви та апарати, а інше й повну неможливість виписати з-за кордону зазначених предметів, навіть тоді, коли завідувач лабораторією або навчальним кабінетом тим чи иним шляхом вишукує потрібні для цього матеріальні кошти.

9. Надзвичайна недостача коштів на поповнення бібліотеки сучасною поточною літературою та періодичними виданнями не тільки закордонними, а навіть і виданнями С. С. Р. Р.

Коли перераховані в останніх трьох пунктах перешкоди можна розглядати, як явища тимчасові, що їх легко усунути з першим збільшенням бюджету, а четвертий, п'ятий та шостий пункти—взяти на увагу, коли переглядатиметься навчальні плани,—то перешкоди, зазначені в перших двох пунктах, є основні, органічні.

Вони не тільки заважають раціонально скласти план навчання, але й не дають ніякої можливості позбавитись їх без цілковитої перебудови всієї теперішньої організації Київського С.-Г. Інституту і без значних спеціальних грошових асигновань з боку Республіки.

Хоч вже в згаданій докладній записці почасти й зазначалося, у якому тяжкому становищі в свій час опинився С.-Г. Відділ КІІ, але дозволю собі на цьому питанні зупинитись докладніше. На жаль, ще й тепер є багато прихильників тієї думки, що КСГІ може без великої перешкоди для своєї навчально-наукової діяльності задовольнитись тими земельними вжитками, що є в його розпорядженні.

Коли засновувано КІІ, під садибу його було приділено коло 38 дес. землі. Крім цього, за 3 вер. від садиби, для потреб С.-Г. Відділу було дано ще 36 дес. з міських земель, куди раніше вивозили з міста рікні нечистоти та сміття. Далі, цей участок нерівний, з досить різноманіт-

Типовий будинок.

Частина плато під головний будинок С.-Г. Академії.

ними ґрунтами; окремі його класи мають ґрунт: або легкий піскуватий, або суглинчастий з різним відсотком глини. З цього вже видно, наскільки він є придатний для науково-дослідних завдань.

З часу заснування КПІ і до початку війни, цей участок землі використовувався переважно для машинодослідної станції, організованої тут проф. К. Г. Шиндлером, та почасти для здобування кормів тій невеликій кількості худоби, що її мала катедра зоотехнії. Крім того, на цьому ж таки участку, катедри хліборобства ознайомлювали студентів, екскурсійним шляхом, з головними моментами обробки землі, засіву, догляду та збору с.-г. рослин, які культивувала тут катедра машинознавства.

Катедра загального хліборобства окремого земельного участку — зовсім не мала. А для потреб катедри часткового хліборобства в садибі Інституту було відведено $2\frac{1}{2}$ десятини землі.

От це така коротка характеристика всіх тих земель, що їх призначила доля для обслуговування численних потреб найарішого на Україні Сільсько-Господарського ВУЗ'а!

Щоб студентство могло ознайомитись практично з організацією та технікою польового господарства, для цього було пристосовано маєток «Затиньє», з площею біля 300 десятин. Однак, маєток цей знаходився дуже далеко від Інституту, на Чернігівщині, в 80 верстах від Києва. Тому господарство це дуже мало використовувалось для завдань навчальних. Студентам доводилось у маєтку цьому бувати за весь час перебування в Інституті (4 роки) лише якихось 2—3 рази, по 2—3 дні і дуже рідко—довше. Одвідували студенти «Затиньє» групами, по 25—20 чоловік в кожній, під керівництвом професора або асистента.

Студентам, які бажали ближче ознайомитись з господарством, дозволялося залишатися там і на все літо. Але таких студентів було небагато. Здебільшого ті з них, що хотіли справді ознайомитись з практичним веденням сільського господарства, відбували свій практикум по великих приватних господарствах.

На початку революції всі будівлі «Затиньє» було спалено, а землю його передано селянству, потім—сусідній цукроварні.

Замість втраченого «Затиньє», після цілого ряду клопіт (протягом 4 останніх років), земельні органи передали Інституту два господарства: «Глибоку Долину» (40 вер. від Києва), та «Верхівню» (120 вер.): зовсім без реманенту й з напівзруйнованими будівлями.

Отже для цих господарств Інститут склав був організаційні плани, завіз правильні сівозміни. Але, за браком коштів на придбання потрібного реманенту та на поновлення будівель, довелось за перші роки господарства ці оддавати селянам з половини. В осени 1925 року вони мали вже можливість придбати головніші с.-г. машини та 5 тракторів. Далі, всі озимі класи засіяно виключно селекційним насінням, а ярові класи майже на 100% зорано тільки власними силами.

Хоч ці досягнення й дуже великі, проте вони ще далеко не ідеальні.

А найголовніше це те, що згадані господарства знаходяться дуже далеко від Києва, і тому їх не можна пристосувати до потреб навчальних, особливо тоді, коли само навчання повинно бути тісно ув'язане з виробничими процесами.

Такі віддалені від школи господарства можна використовувати тільки для демонстративних цілей, а не для планового навчання на виробництві. Для того, щоб господарство могло бути своєрідною лабораторією або аудиторією на протязі всього часу навчання в школі, воно безумовно повинно бути при самій школі. Інакше бо ми не тільки розпорошуємо сили та час так учня, як і педагога, але й дуже часто ми не будемо мати змоги ув'язати дану роботу господарства з навчанням.

І от коли навчальне господарство потребує такого безпосереднього сусідства зі своєю школою, то тим більше повинні бути з нею тісно зв'язані ті земельні участки, на яких розташовуються навчально-допоміжні установи, що обслуговують такі дисципліни, як-то: спеціальне та загальне хліборобство, с.-г. дослідну справу, селекцію, скотарство і т. інші. Доцільно поставлена організація наукової та навчальної роботи цих дисциплін вимагає, щоб і педагог, і студент мали можливість кожену хвилину доби бути біля живого об'єкту, який вони вивчають.

Не можна ж вивчати життя поля та рослини на цьому, одвідуючи це поле тільки періодично, наскоком.

Як педагогу, так і учню,—полеводу, рослинознавцю чи скотоводу, неодмінно треба бути не тільки щодня, а й багато раз на день, біля об'єкту, що вивчається. А цього не можна здійснити навіть тоді, коли цей об'єкт знаходиться хоча б за ті 3 вер. од КСГІ, як от так зване дослідне поле в «Грушках». Ніякі автомобілі, а ні автобуси тут нічим не допоможуть.

Учень в школі повинен навчитися ді й с н о спостережати життя польової рослини, тварини і т. інші. Кажучи про ув'язку навчання в с.-г. школі з виробничим процесом господарства, де хто гадає, що ця ув'язка полягає переважно в тому, щоб учень сам навчився сіяти, жати, молотити то що. Все це так. Звичайно, він все це повинен знати й уміти. Але цього ще не досить. Він повинен ще вміти спостерігати не тільки наслідки цих виробничих процесів, а й ту залежність, що є між ними.

А такого вміння може дати тільки школа, не формальна школа, а та, що правильно ув'язала навчання й науково-дослідну роботу з виробничими процесами.

Отже для того, щоб Київський С.-Г. Інститут мав змогу піднести його науково-навчальне життя на відповідальну височину, треба негайно наділити його потрібними земельними звитками, які були-б безпосередньо біля самого Інституту.

Друге невідкладне завдання є поширення лабораторій та аудиторій Інституту, а також устаткування їх потрібним інвентарем.

Тіснота та скупицність лабораторій, недостача аудиторій і помешкань для переведення практичних вирав та семінарів тепер у КСГІ такі великі, що їх вже багато раз обмірковували спеціальні комісії. Але поширити ці помешкання за рахунок КНІ теж неможливо, бо йому в теперішньому його помешканні самому тісно. Виходить, що треба будувати нові приміщення.

Де ж їх будувати?

Чи на садибі теперішнього КНІ, чи де-небудь в іншому місці? Щоб розглянути це питання, в згаданій вище докладній записці намічалось три шляхи. А тепер, коли питання про переутворення КСГІ на Українську Сільсько-Господарську Академію стало нарешті більш реальним; коли Українська Республіка повинна зробити рішучий крок,—ми ще раз зупинимось на цьому питанні й розглянемо його з усією можливою об'єктивністю.

Щоб вирішити справу з забезпеченням КСГІ землею та будівлями, можна йти одним із таких 5-ох шляхів:

Перший: Збудувати на теперішній садибі КНІ та КСГІ нові приміщення, яких недостає КСГІ, та прирізати йому потрібну площу з міських земель, що лежать поблизу цієї садиби.

Другий: Одвести суміжно новий, потрібний для КСГІ участок землі і збудувати на ньому потрібні додаткові приміщення.

Третій: Для центральних установ КСГІ одвести потрібну земельну площу біля теперішньої садиби КНІ, в районі Пушкінського парку та заводу «Вільшовик», з нарізкою недостатніх земель із Голосієва.

Четвертий: Відокремити весь КСГІ від КНІ й винести його на інше, більш придатне для нього, місце в околицях м. Київ, наприклад, в Голосієві.

П'ятий: Винести С.-Г. Інститут зовсім із Київ, тоб-то, закрити КСГІ й утворити десь у межах Північно-Західної України С.-Г. Вищу Школу зовсім нового типу.

Оцінюючи всі ці шляхи й беручи на увагу все, що зазначено вже раніше в докладній записці правління в розділі: «З чим треба рахуватись, обмірковуючи ці шляхи (див. додатки, стор. 92), ми повинні прийти до таких висновків.

Перший шлях—додатково будувати потрібні для КСГІ приміщення на теперішній садибі КНІ та КСГІ—зовсім не можливо вже через те, що ці 35 дес. забудовані до краю і скоро вони не зможуть задовольнити потреб навіть одного КНІ.

Другий шлях—одвести суміжно новий участок землі і там збудувати додаткові приміщення для КСГІ,—хоч трішки й кращий ніж перший, проте він має ось які негативні риси:

а) Забираючи у м. Київ навіть таку значну площу дорогих міських земель (біля 200 дес.), ми все ж не зможемо утворити тут тієї сільсько-господарської виробничої бази, яка так потрібна для навчання на виробництві.

б) Ідучи цим шляхом, ми все-ж таки не забезпечуємо Інститут всіма потрібними йому земельними вжитками, бо ні лісової площі, ні луків, ні вигонів для худоби ми тутечки не маємо.

Третій шлях — поділити КСГІ землею в двох місцях: 1) поблизу садиби КІІ, і 2) в Голосіїві. — це є коректив до другого способу. Але зупиняючись на ньому, ми тим самим розрізняємо всі Інститутські установи на дві частини, віддалені на 8 вер. одна від одної. Ясно, що цей шлях не приведе до правильної постановки навчання в сільсько-господарській школі та ув'язки його з виробництвом.

Четвертий шлях — цілковите перенесення всього КСГІ в Голосіїв, де скупчено в одному місці всі потрібні земельні вжитки: полеві, лісові, луки, садки й т. инш., — цілком вирішує питання з заснуванням у Києві всебічно устаткованої С.-Г. Вищої Школи. А продовження трамвайної колії на якихось лише 1½ верстев, зв'язує Голосіїв з центром м. Києва, і тому *майбутня Всеукраїнська С.-Г. Академія матиме навіть кращі з цього боку умови, ніж Академія Тимірязівська.*

П'ятий шлях — винести КСГІ зовсім з Києва, — можна-б було прийняти тільки в тім разі, коли замість Києва з Голосіївом, у Північно-Західній частині України, можна було знайти якесь инше, на багато краще, місце.

Отже із розглянутих нами п'яти шляхів найбільш задовольняє всі вимоги найстарішої на Україні С.-Г. Вищої Школи — шлях четвертий. Однак, щоб здійснити цю думку, треба буде витратити біля 14 міль. карбованців. Але-ж Україна дуже вже довго чекала та й досі ще чекає, хоч би одної як слід улаштованої Вищої Школи. Тому на неї, безумовно, повинні знайтися й відповідні кошти у радянської держави.

Як що в нашій сучасній фабрично-заводській промисловості одним з основних шляхів підвищення продукційности праці є більша висока техніка та більша правильна організація виробництва, то тим більше на цей шлях треба звернути увагу нашому сільсько-господарському виробництву, яке в цьому, серед всіх основних виробництв, завжди було і є найвідсталішим.

Колись Лібіх у своїх славетних «Хемічних Листах» писав: «сільське господарство є найбагатіше, але бідне розумінням виробництва». Ми будемо близько до правди, коли додамо: «бідне не тільки розумінням, але й своєю організацією».

Одним із основних завдань наших С.-Г. Вищих Школ є підготовка агрономів-організаторів. Але для того, щоб школа мала можливість з успіхом виконати це завдання, її саму в першу чергу треба доцільно організувати. На основних моментах цієї організації ми зупинимося в нашій другій статті.

Доц. І. М. Щоголів.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ В КИЇВІ.

Чи потрібна Україні Сільсько-Господарська Академія?

З іменем С.-Г. Академії зв'язується уявлення про вищий сільсько-господарський заклад, що має об'єднати в собі вивчення й навчання як наукових, так і суто-практичних умов господарювання в країні. Вивчення й навчання місцевих умов країни в своїх кінцевих наслідках мають підвищення її агрикультури і взагалі сільського господарства силами навчельського й учневого персоналу та активного сільсько-господарського елементу з-серед широких мас с.-г. людности.

Питання про тип вищого сільсько-господарського закладу не є нове в історії с.-г. думки на Україні. Потреба в такому окремому закладі відчувалася давно. Кращі представники цієї думки ставили це питання не один раз, і в агрономічній пресі й на з'їздах, на нарадах наукових і практичних діячів сільського господарства. Думку про те, що «центральною» Петровсько-Розумовська Академія зможе задовольнити потребу України в досвідчених агрономах, знайомих з місцевими умовами сільського господарства й побутом населення, що ця академія зможе охонити найрізноманітніші потреби багатого на ґрунти, культури й кліматичні умови краю, цю думку залишено вже давно. І тільки зберігалася вона по традиції в головах діячів, заляканих старими фетишами.

Першою спробою задовольнити потребу України в гарному спеціалістові-агрономові було утворення при КПІ агрономічного відділу. Ця спроба не в дуже вдалою, бо вона не смілива й не широка. Затертий серед індустріальних відділів, чи потім факультетів, агровідділ (с.-г. факультет) не міг знайти спільної мови з ними. Він поволі шидів, замирав, в не дуже приємному симбіозі з чужими йому по духові індустріальними відділами чи факультетами. Спроби поширитися, вийти на широкі шляхи наукової й практичної роботи зводилися ні на віщо. І сільсько-господарський факультет кінчив своє існування з тим, з чим він і почав його в стінах КПІ. Революція перетворила його на окремий Інститут. Але розторнутися на ділі Інститут, при тій тісноті в помешканнях, що була під одним покриттям з КПІ ще за часів факультету,—він не був у силі.

Ново утворені Інститути, як от, приміром, Харківський, Кам'янецький та інші, ще довгий час будуть жити, не маючи

змоги провадити навіть ту працю, що її провадить Київський с.-г. Інститут. Бо, як відомо, Харківський Інститут, утікаючи підчас евакуації з Ново-Олександрії, позбувся майже всього, що він там мав. Він залишив там все своє головне придбання: лабораторії, поля, ферми й інші допоміжні-навчальні устнови і розпорешив здебільшого свої наукові сили. Доки він збереться з новими силами, часу пробіжить ще чимало. Кам'янецький Інститут, маючи енергійний навчительський персонал, об'єднаний єдиною спільною думкою—утворити фортецю українсько-сільсько-господарського знання під кордоном, позбавлений матеріальних і наукових засобів і персоналу, вимагатиме ще довгого часу для налагодження повного темпу свого інститутського життя. Обидва ці Інститути перебувають доки-що в стані потенціальних можливостей. Немає підстав гадати, що й Одеський с.-госп. Інститут перебуває в кращому стані. Отже, перевага доки що на боці КСГІ, приймаючи на увагу наукове, допоміжно-навчальне й навчальне устаткування його та науковонавчальний персонал.

Але, коли припустити, що КСГІ буде цілком задоволений поменшенням і з боку навчально-наукових потреб, то план його що до задоволення сільсько-господарських потреб України спеціалістами й організаторами вищої кваліфікації є за малий. Бо він не зможе охопити величезний комплекс с.-г. можливостей, що на них так багата Україна. Тільки з утворенням вищого сільсько-господарського закладу, що ці можливості охопить, можна буде балакати про час дійсного розв'язання болючих питань нашого сільського господарства, болючих питань нашого масового сільського господаря й марити про краще майбутнє цього головного чинника нашої с.-г. промисловости. Таким закладом може бути тільки установа, збудована за принципом С.-Г. Академії, з факультетською чи інститутською організацією дисциплін, як от хліборобства з усіма галузями, зоотехнії, машинознавства, та инш.

На Україні є чимало галузів сільсько-господарської промисловости, що потребують свого вивчення й навчання.

С.-Г. Академія з відповідним штатом спеціалістів та їхніх помічників зможе протягти свої чутливі манки до тих галузів сільського господарства, що здавна вже чекають на увагу до себе, на дослідження, вивчення, навчання й ставлення їх на міцні ноги. Є галузі, які заслуговують того, щоб їх витягти а широкий шлях людського вжитку й користі. А скільки ще є й таких, що не відомі нікому, і тільки наукове дослідження зможе викликати їх до життя.

Для Інститутів такі завдання завеликі. Бо ці Інститути обтяжені практичним навчанням, що займає в навчительського персоналу майже весь час, та правильною методологічною працею, ув'язкою з виробництвом, лабораторною працею (що так само відбирає багато часу при крайній обмеженості допоміжного персоналу). Вони позбавлені відповідного устаткування для наукової роботи, не можуть віддатися систематичному вивчання краю та його особливостей в широкому масштабі, на довгий

час, увійти для цього в контакт з місцевими установами, та установами державного значіння (як от С.-Г. Науковий Комітет України, ВУАН, ЦСУ й інші.) і притягти до співробітництва широкі кола свідомої сільсько-господарської людності. Та й навчальні й допоміжно-навчальні установи наших с.-г. Інститутів до такого масштабу й розмаху зовсім не пристосовані. Цілею установка Інститутів, короткий порівнюючи час перебування студента в стінах Інституту, при навантаженні його шкільною й поза-шкільною працею, при переобтяженості навчательського персоналу академічною працею, — не дають змоги Інститутам такі завдання виконати.

Але з усього цього не треба робити висновків, що С.-Г. Академія має стати науково-дослідною установою, одірваною від виробництва, — що студентство її повинно бути позбавлене позашкільної, громадської й агрикультурної праці, а професура — методологічної роботи. Все, що є в Інституті, зразу повинно перейти до обов'язків Академії, до її програму, — про це буде мова при цільовій установі її.

Далі, збільшення навчательського персоналу дасть змогу професури мати більш вільного часу для роботи, як в Академії, так і по-за нею. По-друге, курс, що взяла його Радвада на червоного професора, рішуче веде до звільнення студентів від великої частини зайвої метушні, до зосередження їхньої уваги на академічній праці й підготовці їх до майбутньої педагогічної діяльності. Для цього треба буде, після обрання златної для цього групи студентів, забронювати їх за певними дисциплінами: для докладнішого їх вивчення.

Ми певні, що хибні, які виявив досвід наших с.-г. Інститутів у професорському й студентському житті, буде в Академії виправлено. І ті, і другі зможуть виконати завдання, що їх бере на себе вищий сільсько-господарський заклад всеукраїнського масштабу. Так само приймається на увагу й вимога до студента, що вступає до Академії, — більшої підготовки. Тоді, без великої витрати часу й сил, вони поспіватимуть за курсом, не обтяжуючи професуру зайвим групуванням відсталих студентів.

Де бути сільсько-господарській академії?

„Επτα πόλεις διερίσαντο Διὰ κλέος Οδύσσειας“
Десять міст сперечалися за честь бути батьківщиною Одисея.

Претендентами на честь мати в себе Всеукраїнську С.-Г. Академію можуть виступити всі великі й малі міста України. Честь дійсно дуже велика. Тому й не дивно, що буде подано обгрунтовані мотиви кожним з цих претендентів на Академію.

Спробуємо й ми з свого боку обгрунтувати право Київ на неї. При величезних потребах нашої Республіки, як і всієї Спільки Радреспублік, в коштах на промисловість, господарство й на інші вимоги біжучого життя, треба вибирати такі можливості, щоб з найменшими витратами

досягти найбільших наслідків. Як не важлива сільсько-господарська освітня справа, якої-б ваги не надавали їй партія й Радвлада, загальний стан фінансовий України й Спілки Радrepublik примушує бути дуже обережним в справі витрачання народніх грошей.

Київ з давніх давен вважався на Україні осередком наукового й культурного життя її. На жаль, політика царського уряду зробила з нього фортецю русифікації, фортецю, що з неї нівелювалося наукове й громадське життя колись вільного й освіченого народу й обмежувалися всякі прояви вільної його думки. Така роля Києва надала специфічного характеру, як самому місту, так і його населенню, особливо керуючим його колам,—починаючи від «куцого» земця до урядовця-професора й сходячи вниз до безлічи членів «Союзу русского народа», та добровільних іншугнів, що ними було переповнено Київ.

Проте наукова, культурна й громадська думка без уніи тут працювала, гуртуючи біля себе співзвучні елементи, й жевріла до самої революції. Революція дала їй змогу вийти на широкий шлях. При всіх розгромах доля залишала в Києві «на-поклад» живий елемент, що міг передати свою іскру наступним поколінням. Про це свідчать і студентські рухи й виступи робітників м. Києва. Інші міста терпіли більше і з меншими скарбами зустрічали майбутнє. От чому в Києві є досить помітний запас наукових сил, величезні скарби музейні, бібліотечні. В Києві завжди почувалась наукова й громадська традиція. До Києва збігалися вигнанці і знаходили ґрунт для праці. В Києві утворено Всеукраїнську Академію Наук,—велике джерело знання, яке зуміло вже зібрати чималі наукові скарби підчас революції. Все це дає змогу вважати Київ за базу, доки що єдину на Україні, де можуть розгорнутися наукова думка й діячі майбутньої С.-Г. Академії.

В Києві є найкраща с.-г. бібліотека С.-Г. Наукового Комітету України. В Києві є й індустріальний Інститут (КІІ) з значними науковими силами та найкращими, мабуть, лабораторіями на всю Україну, з величезною старою бібліотекою, збіраною протягом 25-ти років. Чималі є також бібліотечні й музейні скарби колишнього університету. Далі, є багато навчальних закладів іншого типу, чималий, добре zorganizований пролетаріат. Цей останній дуже добре розуміє значіння «змічки» міста з селом і значення для України нового осередку вищого сільсько-господарського знання. Потім, великим чинником і доводом на користь Києва є пасливий збіг природніх умов для вищого с.-г. закладу поблизу Києва, майже в його межах—Голосіївський Ключ, це група Голосіївських хуторів, розкиданих на невеликій поривистій території. Від центру Києва (Губвиконкому) до Голосієва налічують 9 верстов, трамвай іде до Деміївки.

Від останньої зупинки трамваю до території майбутньої Академії—лише якихось 20—30 хвилин ходу. До Китаєва—одного з хуторів згаданого ключа—ходив у довійськовий час трамвай. Збіг природньо-історичних умов Ключа дав змогу розвинутися там ще здавна таким галузям

Голосіїв.

Пасіка.

Господарські будівлі.

сільського господарства, як-от рільництво, садівництво, городництво, бджільництво, скотарство, рибальство, лісівництво, чималі сіножаті з краєм на Дніпрі сіном (Жуків острів). Поблизу Ключа нещодавно збудовано досвідну рибну станцію і рибний заповідник С.-Г. Наукового Комітету України, з відомим навіть по-за межами України місцем нересту Дніпрові риби (весь заповідник має біля 250 десятин).

Цей короткий огляд умов Ключа говорить за те, що С.-Г. Академію буде одразу забезпечено всім потрібним для неї що-до землі та її добра. І науково-дослідні установи її знайдуть на місці все їм потрібне.

Зосередження на порівнюваних невеличких площі академічних установ, житлових будинків для навчательського й технічного персоналу, інтернату для студентів—все це утворить надзвичайно сприятливі умови для продуктивної праці професури й студентів, у зв'язку навчання з виробництвом. Близький зв'язок з Києвом дасть змогу без великої витрати часу й коштів використовувати його великі скарбниці наукові й культурні. Крім того, в долині, під Голосіївським Ключем, є краєцї поклади глини для виробу будівельної цегли. Там ще до революції працювало декілька цегельень. Навколо Києва—поблизу й даліше—не знайдено й досі місця більш придатного для заснування сільсько-господарської академії, хоча місця такі й розшукувалися протягом декількох років після революції (за допомогою земельних органів) під допоміжно-навчальну базу КСГІ.

КСГІ весь час не снував з очей Голосіївського Ключа, яко допоміжно-навчальної для себе основи і весь час настирливо домагався одержати його. Але, на жаль, умови склалися так, що перемогти їх Інститут не міг. Нині поставлено на чергу ширше питання про С.-Г. Академію. І треба сподіватися, що перед цим питанням повинні одійти на задній план всі доводи, висловлені раніш проти передачі Голосіївського Ключа Інституті. Отже, умови, що є тільки в Києві, дають всі підстави визнати за ним право на С.-Г. Академію, з найменшими витратами державних коштів.

Ми не будемо говорити тут докладно про умови економічні, кліматичні й ґрунтові—про них було зазначено в одній із попередніх записок, що її подав професор Весселовський С. Ф., коли вперше обґрунтовувалося питання про місце, найпридатніше для С.-Г. Академії. І там, між іншим, було перекіннуто й заперечення, що до типовості ґрунтів Голосієва—довід, яким часто-густо оперували раніш, коли справа йшла про передачу Голосіївського Ключа під вищу с.-г. школу. Цей аргумент, здається, тепер згубив уже зовсім свою марічну силу.

Цілева установка с.-г. академії.

З міркувань, що склалися історично біля питання про цілеву установку с.-г. навчальних закладів; з численних дискусій по цьому питанню воно виявилось вже досить повно.

С.-Г. Академія повинна дати гарного спеціаліста вищої кваліфікації, який міг-би самостійно працювати й далі в галузі, що він її вибере

собі. Академія повинна дати їй доброго агронома-організатора, що міг-би цілком свідомо орієнтуватися в складних питаннях теперішньої сільсько-господарської дійсності та міг-би свідомо йти шляхом, наміченим революцією й випробуванім вже життєвим досвідом.

Академія повинна дати такому агрономові провідну думку, що все життя керувала-б ним в його самостійній роботі як серед селянських мас, так і на вищих адміністративних посадах. Техніку підготовки спеціалістів і організаторів повинен дати навчальний план.

До підготовки їх можна йти двома шляхами. Перший—відокремлення підготовки спеціаліста від підготовки організатора утворенням окремого організаційного факультету чи відділу. Другий—сполучення підготовки спеціаліста й організатора на тому-ж факультеті (чи відділі), де готуються спеціалісти. Останній шлях може був-би доцільніший, оскільки важко в житті знайти такого спеціаліста-агронома, що міг-би в своїй життєвій практиці уникнути питань організаційного характеру. Окрім підготовки спеціаліста й організатора, Академія повинна звернути якнайпильнішу увагу на організацію наукової роботи у своїх власних стінах, роботу навчального персоналу старшого й молодшого, щоб останній мав змогу заступити першого і в самій Академії, і в інших с.-г. школах.

Наукові та допоміжно-навчальні установи Академії повинні створити відповідну атмосферу для такої роботи, щоб навчальський персонал своєю щоденною педагогічною працею не знижував своєї наукової кваліфікації. В той самий час Академія не повинна ховатися від живої сільсько-господарської дійсності в затинних кабінетах і лабораторіях; вона повинна як найтісніше ув'язуватися з потребами цієї дійсності, скеровуючи її у бік вимог і вказівок науки, в бік зв'язку з хліборобськими масами.

Дисципліни, що мають викладатися в Академії, розподіляються по факультетах, або відділах, об'єднуючись у споріднені цикли з ухилом перетворитися згодом в самостійні Інститути при ній. З таких факультетів чи відділів треба мати: хліборобський з усіма галузями, що їх вже накреслила сільсько-господарська промисловість, зоотехнічний з ветеринарією і зоологією, меліоративний, машинний з електрифікацією, садівничий з городництвом, кооперативний з колективізацією, педагогічний, лісовий і економічно-організаційний. Дрібніші галузі при кожному факультеті, чи відділі можуть відокремлюватися в підвідділи залежно від ролі їхньої в господарстві країни, і ступеня їхнього вивчення. Бджільництво, шовківництво, рибальство можуть бути відокремлювані в ті чи інші навчальні. Оскільки на боротьбу з шкідниками звернено тепер надзвичайну увагу,—то бажано організувати окремий відділ Академії з відповідним його устаткуванням і достатнім програмом. Місце економічно-

організаційного факультету чи відділу залежатиме від остаточно наміченої цільової установки. Він може бути як рівноправний факультет, поруч з іншими, чи як завершення всього курсу Академії.

Зв'язок Академії з селянськими масами.

Форми зв'язку Академії з селянськими масами можуть бути різноманітні. Форми, випробувані до цього часу, доведеться (деякі) переглянути і змінити, а іншим—надати більшої систематичності й організованості. В першу чергу Академія повинна подбати за те, щоб свої допоміжно-навчальні установи як слід поставити: досвідні поля, садки, городи, ферми, бджільництво, рибальство та інше. Треба, щоб одвідувач селянин міг побачити перевагу нових форм господарювання, що їх радить вжити школа, і нових форм його організації.

Академія, коли-б на те вистарчило сил, змогла-б завести, наприклад, типові сівозміни для різних районів: для студіювання їх і для показування позитивних, чи негативних рис цих сівозмінів. Добре організовані музеї по різних дисциплінах могли-б стати гарним матеріалом для навчання селянства, що буде одвідувати Академію. Курси різних типів і кваліфікацій Академія могла-б улаштувати або у своїх стінах, або вносячи їх на села, в центральні місця, де збиралися-б на певний час активніші селяни для заслухання систематичних курсів, або спорадичних лекцій на ударні теми сезону. Гадаю, що Академія змогла-б відчинити свої аудиторії й лабораторії для селян, які бажають прослухати ті чи інші дисципліни, без зарахування таких слухачів у студентів. Мандрівні пересувні музеї по селах Академія могла-б так само організувати протягом сезону.

Однак, всі ці заходи треба організувати так, щоб це не були спорадичні наскоки культурників на села. Треба, щоб ці заходи було спаяно єдиною провідною думкою. Для цього треба брати певний район, чи певну групу сіл. З цих сіл скласти певну аудиторію, що систематично проходила-б курс навчання і підвищувала-б свої знання протягом часу. При можливості Академія могла-б організувати в себе с.-г. школу. Це було-б доцільно для академічного й педагогічного відділу, для практики студентів—майбутніх учителів. Коли-б попустило організувати постійну селянську аудиторію по селах, то для Академії відкривалося-б широке поле праці в галузі організації селянського господарства: через безпосередню передачу знання вказівками й керуванням практичного характеру, прокат реманенту, постачання поліпшених сортів насіння і інше. При такому зв'язку школи з селянським господарством кредитові організації з певністю могли-б постачати селянам грошові засоби, потрібні для правильного господарювання. Нам здається, що й сама науково-досвідна робота Академії на

багато виграла-б, маючи в своєму розпорядженні добре зорганізований та інструктований селянський елемент, використовуючи його для постановки масових колективних досвідів, різних дослідів масового характеру, організації спілок і товариств (контрольно-молочарських, меліоративних, лісових, збутових, бичачих і багатьох інших). Академія змогла-б, яко член того чи іншого об'єднання, заспокувати й інших селян до кооперування і тим розбивати їх вагачтя та недовіря до таких об'єднань.

Коли Академії пощастить закінчити організацію свого внутрішнього життя й на території її буде розселено професуру, студентство та робітництво; коли цей одностайний та одностудийний колектив буде дисципліновано працювати по своїх виробництвах і наслідки його роботи матимуть практичне, значіння,—то це буде найкращий зразок для селянських мас. Ці останні сами вже тоді зрозуміють причини таких наслідків і будуть в своєму практичному с.-г. житті йти за С.-Г. Академією.

Проф. А. Лебедів.

ПРО ПОТРЕБУ ЗАКЛАСТИ С.-Г. АКАДЕМІЮ НА УКРАЇНІ.

В Сполучених Штатах Півн. Америки кожний штат має свій власний сільсько-господарський коледж, що є або частиною університету, або це є самостійний ВУЗ. Відповідно до цього й нам належало-б утворити в кожній колишній губернії сільсько-господарські інститути.

Одначе, ми далеко не такі багаті, як американці, й тому брак кількості їх нам треба врівноважити якістю. В кожному разі, серед наших багатьох ВУЗ'ів нам треба мати хоч-би одну таку вищу сільсько-господарську навчально-наукову установу, що була-б останнім словом науки, та справжньою гордістю нашої України.

Тепер у нас на Україні існує чотири сільсько-господарські інститути. З них по суті є більш-менш устаткований тільки один—Київський С.-Г. Інститут. Я кажу за Київський с.-г. Інститут, що він є устаткований «більш-менш». Бо, задовольняючи вимоги мирного часу й за тодішніх своїх асигнувань, він тепер вже не може відповідати старим вимогам, не кажучи за нові, що ставить йому нове життя, нові плани, нова система навчання.

Що-ж можна сказати в такому разі про інші інститути? Майже повна відсутність наукової обстановки й можливості її утворити. Це навряд, чи може служити за міцну основу, щоб виготовляти кадри науково-підготовлених агрономічних сил. Отже і неминуче доведеться прийти до висновку, що тепер наша вища агрономічна освіта перебуває в дуже незадовольняючому стані. Цей стан погіршується ще й від того, що наші інститути позбавлені можливості випускати гарних практиків. Вони перестали поповнювати й ряди чисто наукових робітників, великий брак яких у нас був і раніш. Трьохрічний курс навчання й разом з тим дуже велике поширення навчального плану, утворили для студентів такі умови, при яких вони не мають можливості на чому-небудь зосередитись, ані звернути на щось особливу увагу. Бо цю останню скеровано виключно на безліч зарахувань, що йдуть одно по одному. Отже, за таких обставин ледве чи можна сподіватись, щоб студенти міцно засвоїли «спохвату» одержані знання, а не розвіяли їх зараз-же після зарахування. Далі, повна матеріальна незабезпеченість більшості студентів, турботи про заробіток, брак часу на вчення, брак підручни-

ків.—все це ще більше погіршує становище сучасного студента й надзвичайно несприятливо відбивається на всій його освіті.

Небіжчик Володимир Ілліч сказав: «Нехай буде менше, та краще». Пам'ятаючи ці слова і прикладаючи їх тепер до нашої вищої сільсько-господарської освіти на Україні, мусимо також сказати: нехай у нас буде один вищий сільсько-господарський навчальний заклад, але такий, що задовольняв-би з усіх боків. А таким без сумніву могла-б бути тільки Академія, збудована на принципі вільної освіти, тоб-то, щоб вона була приступна для всіх і давала кожному все, чого він хоче й на що він має право, відповідно до попередньої своєї освіти.

Цього принципу вільної Академії запроваджено скрізь в Америці. Існував він навіть і в Росії у Петрівській Академії в перші роки її існування. Наука в Америці приступна всім і кожному, хто бажає вчитися. І навіть вища освіта там коштує не дорого. Навчання в сільсько-господарських і інших вищих школах поставлено там так, що кожен, хто хоче, може здобути або лише початки науки, або-ж досягнути все, що наука може дати в тій чи иній її галузі, аж до вченого ступеня. Звичайно, в кожному сільсько-господарському ВУЗ'і Штатів, поряд із звичайним 4-рохрічним курсом для рядових студентів та 6-тирічним для ветеринарів, є ще трьох- та двоохрічна школа типу середньої сільсько-господарської і цілий ряд різноманітних курсів, самих різних строків навчання і спеціальностей, куди з усього штату з'їздяться фермери тоді, коли вони вільні від роботи.

Наука там академічно зовсім вільна. Студентові вільно обрати собі ту чи иншу серію дисциплін, згідно з наміченим навчальним планом, і вивчати їх, так теоретично, як і практично. Однак ВУЗ'и не видають йому ніяких дипломів. І кожний тільки в житті може показати, чого він навчився та на що він здатний.

Мені здається, що тільки так і можна розуміти Академію. І в цьому розумінні кожний сільсько-господарський ВУЗ в Америці є типова Академія.

Подібного типу вищої школи в нас нема. Проте потреба в ній без сумніву дуже відчувається. Здійснення її остільки потрібне й очевидне, що наврод чи потрібує особливих доказів.

По-перше, вона може, як найкраще, зміцнити зв'язок з населенням й широко розповсюдити серед нього свій вплив. По-друге, ставши осередком наукової думки, *alma mater*'ю майбутнім практичним і вченим діячам у всіх галузях агрономічного знання, така навчально-вчена установа природно набуває й того вищого авторитету в сільському господарстві, що його в наших вищих сільсько-господарських інститутах, як це не дивно, не було, та майже не існує й досі.

В Північній Америці без участі сільсько-господарського коледжу та його спеціалістів не переводиться ніякісінької агрономічної роботи в Штаті, чия-б ініціатива не була в основі цієї роботи. Коледж бере найважливішу участь у розробці всіх планових заходів Штату що до

сільського господарства. І ніяких заходів центру не можна переводити на місцях без ухвали їх спеціалістами коледжу. А в нас робиться як раз навпаки. Коли у нас сільсько-господарський ВУЗ користується від якої-небудь установи з того чи іншого вгіддя, то він повинен подавати на ухвали цієї установи свій господарчий план, увесь час бути під контролем її й навіть підпадати під неправдиві нарікання, коли цій установі щось не подобається з способів господарювання ВУЗу. Отже, перед нашими сільсько-господарськими ВУЗами, особливо перед Сільсько-Господарською Академією стоїть дуже важливе завдання: набути цього відсутнього авторитету не тільки серед місцевих агрономічних органів, але й серед самого сільсько-господарського населення краю. Сільсько-Господарську Академію, виходить, треба збудувати так, щоб вона була осередком всієї агрономічної роботи краю, як найміцніше з ним зв'язана, та щоб вона сприяла розвиткові матеріального й духовного добробуту населення. Я далекий від думки, щоб це була пуста й марна ідея, яку не можна було-б у нас здійснити.

Друга, дуже наболіла в нас справа—це зв'язок науки з виробництвом, у повній між ними гармонії, потім бажання наблизити студента до селянства та до сільсько-господарського життя й, нарешті, прагнення знайти шляхи, якими наука та всі її досягнення могли б швидко проходити в саму гущавину селянства.

Все це є для нас тим *desiderata*, до яких ми ще тільки прагнемо, тоді як у Сполучених Штатах усе це давно вже здійснено—звичайно, так, як того вимагає тамешній устрій. Зовсім даремно й безпідставно де-які вказують на неможливість перевести на практиці все те, що є в Сполучених Штатах та їхніх ВУЗах і ніби то через те, що в нас політичний устрій зовсім інший. Коли устрій Сполучених Штатів дав можливість здійснити зв'язок поміж наукою й практикою, а також перевести найтісніший зв'язок між ними й сільсько-господарським населенням,—разом з тим надзвичайно різноманітно та як-найкорисніше,—то наш устрій тим більше сприяє переведенню зазначених вище завдань.

Я певний одначе, що ці завдання може виконати далеко не кожен с.-г. ВУЗ. Бо для цього йому, по-перше, треба бути в вигідній місцевості,—тоб-то бути в оточенні сільсько-господарської дійсності, а не в місті,—і, по-друге, мати відповідну будову. І на мою думку, вищезазначений тип майбутньої Сільсько-Господарської Академії найбільше цьому відповідатиме.

Ми пробуємо,—пише проф. Тулайків,—організувати, безумовно ще й досі зовсім невдало, практичні справи: гадаємо поставити в школі студента в реальне господарське оточення й вивести його з міського бруку в реальне господарство. Але доки що піде не доводилося чути, щоб саме цю частину наших занять було поставлено досить повно й задовольняюче.

Американський студент працює на фермах с.-г. ВУЗу не для того, щоб найдосконаліше засвоїти техніку звичайних способів с.-г. роботи,

Він працює для того, щоб з'ясувати собі наукові основи цих способів, набути звичку орієнтуватись у різних умовах с.-г. оточення й познайомитись з тими найновішими удосконаленнями в галузі сільського господарства, що переведення їх у життя сприятиме дальшому розвитку цього останнього. Що-ж до розуміння дійсної сільсько-господарської обстановки, яке він повинен мати, то тамошній студент набуває його не на фермах ВУЗ'ів, а, принаймні, річаюю практикою на звичайній фермі, працюючи, яко простий робітник. Це останнє для багатьох наших студентів може бути й не так вже необхідне. Нещодавно знов виникли помилковий погляд, що завдання прищеплювати практичні звички та практичний досвід повинно стати майже на чолі всього сільсько-господарського знання. Це захоплення такеж дивне, як і захоплення маршируванням в інших військових школах. Вміння косити, сіяти, орати студент мусить набути ще до свого вступу до вищої школи; остання-ж повинна тільки виправити помічені в цьому хиби й підвести суто наукові підвалини.

Що-ж ми повинні,—каже проф. Тулайків,—дати студентові з цього боку? Як треба організувати практичні справи студента-агронома взагалі, коли він проходить курс різних наук? Які повинні бути завдання сільсько-господарської ферми при наших ВУЗ'ах? Де треба практикувати студентові—чи на інститутській фермі-комуні, чи познайомитись йому з справжнім сільським господарством, куди неодмінно в майбутньому піде 50—60 % студентів-агрономів?

Запитуючи так, проф. Тулайків, на жаль, не дав на все це відповіди. Проте відповіді на ці питання напрошуються самі собою.

Сільсько-господарський ВУЗ повинен бути розташований не в місті, а в сільсько-господарському оточенні, на тиновім ґрунті краю, і тоді майже весь час свого навчання студент буде залишатися в ВУЗ'і, працюючи на його фермах і в лабораторіях, як звичайний робітник і як техник виробництва й, нарешті, як науковий дослідувач. За таких умов буде існувати цілковита гармонія поміж наукою та практикою.

Тут до речі згадати слова незабутнього Пирогова: «наукове світить і гріє й без навчального, а навчальне без наукового тільки блищить». Зв'язок окремих кілець ланцюга: студентство—наука—селянство, на мою думку, здійснюється в нас неправильно й надто необережно. Американський с.-г. коледж не пошле свого студента на село читати лекції з різних питань сільського господарства; для цього він має иншу, доцільніше збудовану організацію, цілий факультет Extension service—відділ поширення сільсько-господарського знання, з великим штатом досвідчених спеціалістів. Раніш, ніж братися за таку роботу, вони повинні повчитися у спеціалістів сільсько-господарського факультету та спеціалістів досвідної станції того, про що вони будуть говорити фермерові. На їх обов'язку лежить передавати населенню й показувати йому всі новітні досягнення досвідної станції штату, а також інших станцій і міністерства хліборобства Сполучених Штатів.

Ці постійні й живі зносини з сільсько-господарською дійсністю є надзвичайно корисні й самим досвідникам, бо це висовує перед них усе нові й нові питання с.-г. практики. І в нас є де-кілька досвідних сільсько-господарських станцій, одначе, навряд чи наше селянство знає про те, що ці станції роблять. У крапцім випадку вони дають про себе знати публікацією своїх відчитів, та иноді святкуючи свого ювілея. Скрізь і всюди станції мало знають про діяльність кожної з них.

Я ні в якому разі не хочу цими словами зменшити значіння й роботу наших досвідних станцій. Навпаки, я дуже добре знаю, що багато з них працюють чудово й мають дуже цінні наслідки. Я хочу тут ще раз підкреслити тільки відірваність наших станцій від сільсько-господарського життя, неможливість поставити досвідну справу так, як їй бути й існувати належить. На щастя, цього року уряд звернув увагу на ненормальний стан досвідних станцій. І тепер можна сподіватись, що робота їх піде на безпосередню користь селянству. Отже, нашим досвідним станціям треба твердої сили, що об'єднувала-б їх, скерувала-б їхню діяльність у певному напрямку та сприяла-б найтіснішому наближенню науки до практики. За таку силу, за такий вищий сільсько-господарський авторитет України і мусить бути Сільсько-Господарська Академія.

Просвітянську агрокультурну роботу у нас провадять агрономічні організації окрземуправлінь, проте вона ніяк не зв'язується ні з с.-г. ВУЗ'ами, ані з досвідними станціями. Тому й важко сказати, оскільки подібний спосіб розповсюджувати сільсько-господарські знання є доцільний і правильно організований.

Нарешті, є ще одна надзвичайно важлива справа, що стоїть у найтіснішому звязку з конечною потребою закласти сільсько-господарську Академію: як утворити нові кадри вчених? Старі вчені швидко сходять зі сцени, не находячи собі заступників. Так звані дослідчі катедри, що тепер існують, очевидно, збудовано неправильно, бо вони виявили себе, як установи мало життєві й тому не зовсім виправдують покладені на них надії. Так, принаймні, можна міркувати на основі того, що вони зробили за час свого існування.

У Сполучених Штатах такими досвідними інститутами є саме досвідні станції. Вони прикріплені до с.-г. коледжів, забезпечені всіма можливостями для найглибшої сільсько-господарської науки. Ці станції є постійне джерело, звідки країна й с.-г. наука весь час черпає нові наукові сили. Якщо наші теперішні станції будуть піднесені на належну височінь і будуть звязані з Академією та іншими с.-г. ВУЗ'ами, то й ми будемо забезпечені науковими силами й позбавлені неминучости знову звертатись, як колись то було, до варягів.

Якби підрахувати все, що ми витрачаємо на сільсько-господарську освіту, то вийшла-б дуже велика сума, яку, витрачаючи инакше, можна було-б використати продуктивніше. У американців уся вища освіта

штату зосереджена навколо університету. Біля університету групується часто-густо с.-г. коледжі й інші вищі навчальні заклади зо своїми супутниками, різними середніми школами. Не можна заперечувати тому, що така система дає більшу економію коштів, багато користи й переваги. Проте в нас помітно ухил у зовсім инший бік—рознорозшувати сили й кошти, не зважаючи навіть на всю їхню незначність. Як на приклад такого малопродуктивного витрачання коштів можна вказати на нічим не обгрунтоване існування досить числених сільсько-господарських технікумів. Через якесь непорозуміння ці технікуми навіть у нас вважаються за вищі навчальні заклади, хоч по суті вони є не що инше, як тільки підвищеного типу сільсько-господарські курси, подібно до тих, що існували в Києві до 1920 року.

Я не хочу зменшувати роль й значіння технікумів в сільсько-господарській освіті. Деякі з них встигли вже виявити свою життєздатність та корисність. Одначе, я вважаю, що кваліфікація їх занадто висока, і що її не виправдують ні їхні науково-педагогічні сили, ані устрій та устаткування лабораторій, та й узагалі ніщо, що надавало-б їм права на таке високе звання.

В РСФСР роль технікумів цілком визначено. Їх вважають там за середні навчальні заклади. І нічим иншим, звичайно, вони бути не можуть. Я не пропоную реформи нашої сільсько-господарської освіти. Я намагаюся тільки вказати в коротких рисах деякі хиби її, порівнюючи постановку її в нас і в Сполучених Штатах. Я далекий також від думки пропонувати копіювати все те, що там є в цій галузі. Проте, вказати на деякі здорові ідеї, я вважаю за свій обов'язок і зовсім не думаю, щоб їх не можна було-б з користю пристосувати до наших умов.

Гадаючи, що бодай до деякої міри мені вдалося встановити мету й завдання майбутньої С.-Г. Академії, а також і необхідність її, оскільки це можна було зробити в короткій статті, я дозволю собі тепер перейти до питання про місце цієї С.-Г. Академії.

Оскільки мова йде за перетворення в Академію одного з сільсько-господарських інститутів, що нині існують у нас, а не за утворення С.-Г. Академії цілком незалежно від них, то вся перевага без сумніву є на боці Київського Сільсько-Господарського Інституту. Серед с.-госп. інститутів наших він є найстаріший і найбільше з усіх устаткований. Крім того, в своєму складі він має цілий ряд видатних наукових сил.

Не може бути жодного сумніву й у тому, що Київ має також і всю перевагу, як місце майбутньої С.-Г. Академії. Розташований на межі Право- й Лівобережної України, в смузі лісостепу, в багатих і різноманітних фізико-географічних умовах,—він споконвіку був осередком розумового, сільсько-господарського й торговельного життя України. Навряд чи треба перелічувати всі його переваги, оскільки це завжди було очевидне. І, мені здається, досить буде сказати, що досі Київу нема рівного міста на всій Україні.

Звичайно, не в самому Києві треба збудувати С.-Г. Академію. Бо існувати Сільсько-Господарському ВУЗ'ові в місті так само дивно, як медичному інституту—на селі. З усіх місць, прилеглих до Києва за свідченням агрономів, ґрунтознавців, зоотехників, лісоводів, садководів і інших спеціалістів, найбільше відповідає завданням майбутньої С.-Г. Академії Голосіївська Пустинь. І справді, навряд чи можна підшукати якесь інше місце на Київщині, що могло-б так добре відповідати найрізноманітнішим вимогам сільського господарства, як Голосіїв. За єдину, але зате за велику хибу Голосієва, я вважаю малу кількість землі, що її могла-б використати Академія. Одначе, гадаю, що і з цих труднощів буде знайдено вихід.

Проф. В. П. Устьянцев.

ДО ПИТАННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ В КИЇВІ УКРАЇНСЬКОЇ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ.

До революції справам сільсько-господарської освіти в нас віддавалося порівнюючи мало уваги. Це видно з того, що в такій просторій, як Україна, суто сільсько-господарській державі, де з сільського господарства живе більше, ніж 80% усього населення, до кінця минулого століття не було жодного вищого сільсько-господарського навчального закладу. І тільки 26 років тому на Україні вперше засновано в Києві розсадника вищої сільсько-господарської освіти, але й то в складі Політехнічного Інституту, як його відділ, з дуже обмеженою кількістю кафедр.

Тепер стан сільсько-господарської освіти круто змінився. Ми маємо на Україні вже 4 сільсько-господарських інститути та декілька технікумів з різних галузів сільського господарства. Проте всі наші розсадники вищої сільсько-господарської освіти терплять від надто вбогого встаткування їх, в обставинах дуже скромних для розвитку не тільки наукової, а й педагогічної діяльності. Навіть найстаріший на Україні розсадник сільсько-господарської освіти—сільсько-господарський відділ Київського Політехнічного Інституту, що тепер відокремився в самостійний С.-Г. Інститут, має встаткування, яке далеко ще не відповідає сучасним вимогам с.-г. науки й життя. Про встаткування решти ВУЗ'ів, що утворились останніми роками, говорити не доводиться. Проте всі дисципліни, що стикаються з сільським господарством і є науковою основою, щоб вивчати його, так само, як і науки суто сільсько-господарські—останніми часами надзвичайно поширилися, збагатили на нові наукові матеріали й різко диференціювалися. Наші с.-г. ВУЗ'и, щоб стати в рівень з сучасними вимогами науки, повинні значно поширитися й поглибити своє викладання.

Україна—велика хліборобська держава, найбагатіша своїми природними умовами. Вона є хлібниця не тільки для всього нашого Союзу, але постачає з своїх хліборобських достатків і Європу. Вона мусить мати бодай один великий сільсько-господарський осередок. Такий осередок повинен широко поставити всі проблеми сільського господарства, які висуває життя, на наукове їх вивчення і одночасно організувати школу

Сілоси на агробази.

на твердих наукових підвалинах, міцно звязану з околичньою дійсністю та практичним сільсько-господарським життям краю. Таким осередком могла-б бути Сільсько-Господарська Академія.

Перше й основне її завдання є наукове досліджування всіх питань, що стоять перед нашим сільським господарством. Для цього Академія повинна мати багате встаткування не тільки суто сільсько-господарських, а й основних дисциплін, як от фізика з метеорологією, хемія, ботаніка, зоологія, то-що.

Ми не повинні забувати, що багато суто практичних питань сільського господарства вимагають найретельнішого, чисто наукового дослідження. Наприклад, загрозливі явища посухи вимагають вивчення спільними силами не тільки агрономів і ботаників, але й фізіологів, ґрунтознавців, хемиків та метеорологів. Широкий розвиток наукової діяльності з усіх дисциплін, що стикаються з сільським господарством, і з усіх галузів останнього, мусить відрізнити Академію від Агрономічного Інституту. Щоб найкраще розв'язати справу наукового досліджування питань сільського господарства, Академія повинна об'єднатися з сільсько-господарськими досвідними станціями, являючи собою ніби єдиний науковий центр, своєрідний Інститут Досвідної Агрономії, якому даватимуть провід спільними зусиллями навчельський персонал Академії й робітники-досвідники. Від такого об'єднання безсумніву виграє справа наукового досліджування сільського господарства. Що-ж до викладання, то воно набуде тоді тих самих наукових підвалин, яких бракувало нашим ВУЗ'ам. І це поставило-б навчання сільського господарства на належну височінь. Тому друге основне, не менш важливе завдання Академії,—підготувати кадр агрономів, відповідно до сучасних вимог життя й науки, чим самим значно полегшується.

Кожний студент, перебуваючи в Інституті, знайомиться з методикою наукового досліджування, сам утягається в наукову роботу й увесь час перебуває в перспективі наукових досягнень з різних галузів сільського господарства й тих питань, що їх висував життя та які саме тепер розроблюється. Все навчання й вивчення сільсько-господарських дисциплін набуває живого характеру, що виникає з вимог сучасного практичного життя, а тому й надто цінного майбутнім практичним робітникам агрономії. Таке об'єднання школи й досвідної справи ми маємо в Америці, де майже всі досвідні станції існують при університетах і сільсько-господарск. коледжах (ВУЗ'ах) і використовуються між иншим, як навчально-допоміжні установи. Ясно, що досвідні станції, на яких в наукових умовах широко розв'язуються сучасні проблеми сільського господарства, є найкращі, можна сказати, незамінні навчально-допоміжні установи для студентів-агрономів. Зв'язок досвідних станцій з сільсько-господарською вищою школою не повинен позбавляти її прак-

тичного господарства, де студент, перебуваючи в школі, мусить перейти сільсько-господарський практикум. Поруч із практикою в галузі наукового дослідження, практикою в кабінетах, лабораторіях, ботанічній садку, на досвідних полях, досвідній оборі, студент мусить перейти так званий виробничий практикум в організованому господарстві. Цей практикум повинен торкнутися по змозі всіх галузів сільського господарства. І треба перевести його за найближчою участю, доглядом та проводом навчального персоналу, щоб студенти в достатній мірі усвідомили всі операції й усі господарські роботи.

Практикум треба закінчити вивченням усіх організаційних моментів виробництва й поданням організаційних та виробничих планів господарства. Ясно, що такий практикум можна виконати тільки у власному господарстві, розташованому до того по змозі в безпосередній близькості від школи.

Останнє, не менш важливе, завдання С.-Г. Академії є її живий, найщільніший зв'язок з широкими колами селянства, на ґрунті розповсюдження сільсько-господарського знання та вміння. Цей зв'язок можна здійснити найрізноманітнішими шляхами.

Звичайно, друковане слово в формі спеціальних наукових робіт і особливо, для широких мас селянства, в формі загальноприступних брошур, то-що, з різних питань с.-г. практики,—повинно зайняти тут почесне місце. Але й поряд з друкованим словом, школа повинна йти на зустріч потребам селянства, влаштовуючи курси, лекції, бесіди й т. ін., за участю в них не тільки навчального персоналу, але й студентів старших курсів. Цей зв'язок потрібний не тільки селянству, в гущу якого таким чином вселяються поліпшені прийоми й засоби провадити сільське господарство, але й самій школі, оскільки вона готує в своїх стінах насамперед практичних робітників для того-ж таки селянства, вимоги й рівень знання якого треба вивчити по змозі до початку практичної діяльності.

Проектована організація майбутньої Сільсько-Господарської Академії зробить з неї справжній осередок не тільки науково-агрономічної думки, а й цілої агрономічної роботи, зв'яже її з практичним життям і широким селянським господарством, зробить з неї авторитетний орган, що відіграватиме велику роль в сільсько-господарському житті держави.

Тепер запитання—де треба утворювати С.-Г. Академію на Україні? В цій справі варто насамперед пригадати, що коли 26 років тому виникло питання про вищий розсадник с.-госп. знання на Україні, то за місце для нього обрано було Київ. Поряд з історичним значінням Києва, як центру України, з його великим загально-культурним значінням, цей пункт ще й з цілого ряду інших міркувань треба обрати, щоб утворити в ньому С.-Г. Академію.

Перш за все, Київ лежить майже на межі двох смуг України — лісостепової й полісся, а значить він може мати можливість вивчати й розвивати найрізноманітніші с.-г. культури. За дуже солідний довід на користь Києву тепер може правити те, що в безпосередній близькості від нього маємо велике культурне господарство — Голосіївські хутори. В цьому господарстві є надзвичайно щасливе сполучення можливостей для розвитку й вивчення дуже багатьох галузей сільськогосподарства, а саме: лісівництва, скотарства, хліборобства, рибоводства, науки дрібних галузей, не кажучи вже про луківництво, садівництво та городництво. Ці останні галузі мають там виключне, а може й єдине місце на всю Україну що до рівня розвитку й можливостей наукового вивчення й практичного використання.

С.-Госп. Академію ми уявляємо, як центр не тільки суто сільськогосподарської освіти, але й як осередок лісової, ветеринарної та зоотехнічної освіти. Що до лісової освіти, то Київ, перебуваючи на межі Полісся, й розташований в околицях просторих лісових угоддів, мусить бути визнаний за найкращий центр для лісової освіти.

Для ветеринарно-зоотехнічної освіти в Києві засновано окремого Інститута. Не кажучи за суто ветеринарну освіту, яка, дуже можливо, й може розвиватися в умовах, що для неї склалися, — зоотехнічна освіта, базуючись на дисциплінах агрономічних, і вимагаючи с.-г. оточення, не може нормально розвиватися без належного сільськогосподарського устаткування. І було б дивно й недоцільно розвивати в Києві два рівнобіжні с.-г. навчальні заклади: теперішній С.-Г. Інститут і зоотехнічний факультет Ветеринарного Інституту, по суті такий самий с.-г. Інститут. Їх треба об'єднати. Але це об'єднання може статися тільки тоді, коли теперішній С.-Г. Інститут вийде за стіни Політехнікуму й розгорнеться в С.-Г. Академію.

Останній також серйозний довід на користь утворення С.-Г. Академії в Києві, є те, що С.-Г. Академія в Києві дістає багату спадщину від теперішнього С.-Г. Інституту: 26-річний досвід агрономічної й наукової роботи, в її зв'язку з околичним населенням, та порівнюючи багате навчальне наукове устаткування і силу різних матеріалів, зібраних за 26 років існування Інституту.

Проф. В. В. Колкунов.

ЧИ ПОТРІБНА УКРАЇНІ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ, ДЕ Й ЯКОЮ ВОНА ПОВИННА БУТИ?

Після революції на Україні повстало питання про утворення Сільсько-Господарської Академії. Завданням цієї нашої статті є де-яке його освітлення. Природньо, що перш за все треба з'ясувати, чий справді потрібна Україні ця Академія, чи може й ні. Але, щоб відповісти на це питання, треба спочатку знати: чого власне потребує сільське господарство України й де мусить бути С.-Г. Академія, щоб задовольнити ці вимоги? Без розгляду об'єктивних передумов, що можуть освітлити ці питання, розв'язання останніх буде занадто суб'єктивне й випадкове.

Звичайно вважають, що дуже низькі, порівнюючи з Західною Європою, врожаї є головне слабе місце нашого сільського господарства. Дійсно, доки наші врожаї будуть низькі, ми вперед не посунемось; не будуть розвиватися не тільки такі галузі сільського господарства, як скотарство (бо як нема корму, то не зможе розвиватися й скотарство), але й промисловість. Справді, думати, що наша обробна промисловість буде працювати на закордонні ринки, ніяк не доводиться. В свій час Вітте пробував пробитися на східні ринки й це викликало війну з Японією. Міста наші розвинуті слабо й не можуть забезпечити збуту виробів промисловости, що нормально розвивається. Лишається величезний селянський ринок, але й він буде важити тільки тоді, коли селянин матиме достатню купівельну силу, що очевидно в першу чергу залежить від врожаю.

Але, крім низьких врожаїв, величезну шкоду Україні робить ще їхня нестійкість. Досить якогось посушливого року й урожай падає далеко нижче від середнього. Ось оці низькі врожаї та несприятливі літа і є головний чинник, що гальмує розвиток нашого сільського господарства. Не встигне сільське господарство стати на ноги після такого неврожаю, аж ось знову настає несприятливий рік, руйнує весь досягнутий за сприятливих років успіх і примушує заново відбудовувати господарство. Отже завдання, що до нього мусимо прямувати, дуже ясне: треба навчитись одержувати більші, ніж тепер, і разом з тим рівніші врожаї, та знати способи передати ці вміння селу.

Розглянемо спочатку перше питання. Запитаємо себе, де тяжче добути гарних урожаїв—у Західній Європі, чи в нас, на нашій чорноземлі? Цілий ряд даних, які здобула наука, говорять за те, що в умовах нашого Півдня провадити господарство значно тяжче, аніж у країнах Заходу. І це залежить від наших кліматичних умов. Багато робіт останнього часу довели, що на розвиток рослин, а разом із тим і на розмір урожаю, впливає не тільки вогкість ґрунту: може ще в більшій мірі впливає відносна вогкість повітря та температура. Боротись з їх шкідливим впливом не можна звичайними заходами хліборобства, ооробкою та угноєнням. Боротись у цьому напрямку можна тільки споруджуючи підходящі типи «зеленої машини».

Отже, раз ми визнаємо такий погляд за правильний, ми неминуче повинні визнати потрібною і правильну організацію наукової роботи. Бо спорудити потрібні нам типи «зеленої машини» не можна без наукової роботи цілого ряду лабораторій. І цілий ряд інших питань вимагає також попередньої наукової роботи. Згадаємо деякі з них. Ось, наприклад, боротьба з шкідниками. Вона примушує дуже багато говорити за себе останніми часами й рішуче вимагає насамперед вивчити біологію цих шкідників. В галузі вживання угноєнь, як відомо, твердо встановлено, що наші чорноземлі в першу чергу потребують фосфору, та що гній впливає на них найперше своєю фосфорною кислотою. І от новітні дослідження професора М. Єгорова показали, що гній з різних причин може збідніти на фосфор. Ті-ж такі дослідження довели, що розмір цих утрат в різних умовах є різний. Тому на чергу висовується питання про кінцеву потребу вивчити способи зберігати гній з найменшими оцими втратами.

Візьмім ще одне питання. Тепер встановлено, що під впливом висушування ґрунту, розчинність фосфорового квасу його збільшується. Виникає питання, чи не з цим зв'язане відоме селянське твердження: «виораній землі треба дати перегоріти». Ясно, що й це питання вимагає наукового освітлення. І взагалі до якої галузі сільського господарства ми не звернемося, скрізь знайдемо такий самий ряд питань великої практичної ваги, що ще не висвітлено їх і наукою.

Ось ця наукова робота, що без неї ніколи не підійметься на належну височінь наше хліборобство, й мусить стати першим завданням Сільсько-Господарської Академії. А розмах цієї роботи повинен явити собою те, що відрізнятиме Академію від Інститутів. Ми кажемо «першим завданням», бо, на нашу думку, Академія повинна бути, як то кажуть американці, «триєдиним центром»: вона мусить сполучати в собі вчену, навчальну та освітньо-показну роботу,—тобто включити до свого складу так звані «відділи пристосування».

Отже першим завданням Академії є наукова робота. Академія повинна стати за науковий осередок. Тому цілком доцільно на-

уководослідним катедрам, що тепер існують, увійти в склад Академії, як ряд дослідних інститутів. Щоб досягнути цю мету, Академію треба устаткувати якнайширше, згідно з останнім словом науки.

Але одною науковою роботою Академія обмежитись не може. Для того, щоб здобути наукою дані стали цінними для життя, треба, щоб ці дані було втілено в практичні способи роботи, і щоб маси хліборобського населення засвоїли ті практичні способи. В змаганні досягнути цю мету, полягає друге завдання Академії.

Очевидячки, таке завдання буде виконано тільки тоді, коли це проведення досягнень наукових у товщу населення поширюватиметься на всю країну. Це завдання можна здійснити тільки тоді, коли буде утворено армію високо кваліфікованих агрономів, здатних рознести світло знання по всіх закутках України. Підготовка такої армії є друге завдання Академії. Щоб його здійснити, треба належної постановки навчальної справи. А що Академії, як ми розуміємо її завдання, доведеться підготовлювати таких висококваліфікованих спеціалістів у окремих галузях сільського господарства, як і агрономів-енциклопедистів, то навчальні плани треба диференціювати, згідно з накресленими завданнями.

Нарешті, крім утворення армії кваліфікованих агрономів, завданням Академії повинно бути й безпосереднє ознайомлення селянства з науковими досягненнями в галузі сільського господарства та взагалі з правильною постановкою всіх галузей сільсько-господарської промисловости. Ці завдання мусить виконувати самостійний «відділ пристосовування». Щоб досягнути намічену мету, цей відділ повинен уряджати курси, організовувати читання окремих лекцій, видавати популярну літературу, улаштовувати музеї, виставки та інше.

Сама собою ідея відділу пристосовування цілком зрозуміла й нічого заздалегідь заводити її в якісь певні рямці. Треба тільки, щоб район діяльності цього відділу був великий.

Лишається розв'язати ще одно питання, де повинна бути Академія? Нам здається, що місце цій Академії—в Києві. І ось з яких причин: по-перше, безсумніву, ми повинні всіляко зміцнити й поширити на Україні цукрову промисловість. Без розвитку цієї промисловости, ледве чи можна сподіватися особливого піднесення хліборобства. Київ бо найцентральніше місто, що до всіх буряково-цукрових районів так Правобережжя, як і Лівобережжя. Другий довід ось який: в Києві ні на одну хвилину,—ні за часів війни, ні за часів революції,—не припинялась наукова робота в тих лабораторіях, що взагалі провадили цю роботу. Тому тут живі наукові традиції, що зви-

чайно має значіння для утворення Академії. І тільки один довід можна навести проти Київів—це близькість його до кордону.

В кожному разі не може бути сумніву в тому, що утворення С.-Г. Академії буде сприяти надзвичайному розвитку українського сільського господарства.

Проф. П. Ф. Вовк.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ НА УКРАЇНІ.

Для того, щоб вирішити питання про сільсько-господарську Академію на Україні, треба остаточно з'ясувати: а) якою мусить бути ця Академія, б) чи потрібна С.-Г. Академія на Україні, взагалі, в) де треба заснувати таку Академію на Україні, та г) коли можливо розпочати будувати Академію.

Отже, насамперед треба вирішити—якою мусить бути ця Академія. Чи можливо за зразок взяти один із існуючих вже вищих навчальних закладів, наприклад, Московську «Тимірязівку», чи структуру С.-Г. Академії ми мислимо собі іншою?

Тимірязівська Академія є звичайна вища с.-г. школа з великою кількістю факультетів, що їх обслуговує кращий науковий персонал, гарно поставлені науково-досвідні установи,—як от селекційна станція, машино-досвідна станція та досвідне поле. Ще є одна характерна риса Тимірязівки—це те, що її винесено за місто, й вона перебуває в с.-г. оточенні. Різниця між Тимірязівкою та Воронізьким, або Київським с.-г. Інститутами, полягає в якості постановки справи та обсягу навчально-допоміжних установ. По суті це є краща з вищих с.-г. навчальних установ. Але система її організації така-ж сама, як і інших подібних установ нашого Союзу.

І Тимірязівка й інші с.-г. шкільні вищі заклади ведуть свою роботу в трьох головних напрямках: навчальному, науковому та досвідному; при чому, навчальна праця переводиться виключно з кадром постійного складу студентства.

Чи така С.-Г. Академія потрібна Україні? Звичайно, що основні елементи сучасної вищої с.-г. школи, як от навчання, наукова та досвідна праця в майбутній Академії мусять піднятися до пайвищого рівня. Досвідні установи с.-г. Академії мусять не тільки обслуговувати відповідні катедри, як навчально-допоміжні установи, а й бути за осередок досвідної роботи загально-державних розмірів. Наукових робітників С.-Г. Академії треба поставити в найкращі умови. Музеї й лабораторії повинні бути обставлені за останнім словом науки. Академія мусить бути організована в сільсько-господарчому оточенні й мати зразкові господарчі організації, щоб наукова й навчальна праця її мали найтісніші зв'язки з виробництвом.

Плато під с.-г. машиново-досвідну станцію.

Красвид з Преображення.

Одначе, крім цих основних елементів, Академія повинна мати ще найтісніші звязки з місцями й переводити широку, державного обсягу агрикультурну роботу. Робота ця повинна переводитись силами Академії (студентства та професури) так на місцях, як і в стінах самої Академії: через всякі курси, розраховані на різні строки, на слухачів різної підготовки; при чому, кожний ухил курсів повинен бути звязаний з відповідною галуззю господарства Академії. Чи то приїде до Академії агроном, щоб підвищити свої знання в тій або іншій галузі сільського господарства; чи приїде учитель трудшколи придбати знання з сільського господарства; чи приїде селянин за наукою,—кожний з них повинен знайти в Академії те, за чим він туди приїхав. Наукові цінності Академії мусять бути використовувані не тільки щоб вивчати студентів, а й для всіх, хто бажає. Академія мусить стати народньою для всіх робітників на ниві сільського господарства.

В звязку з цим виникає питання—яке-ж місце повинна займати така Академія в системі с.-г. освіти на Україні? Україна має с.-г. ВУЗ'и двох типів: технікуми та інститути. І в тих і в других строк навчання трьохрічний, і склад студентів здебільшого теж однаковий—з агропрофшкіл. Технікуми мають готувати агрономів—вузьких спеціалістів для окремих галузів сільського господарства як-от: скотарство, рільництво, садівництво, та інше. А інститути—агрономів-організаторів сільського господарства. Хто з профшкіл іде до технікумів, а хто—до інститутів,—це залежить від випадку. В усякім разі до технікумів вступають ті з учнів, що не мають ніякої можливості учитись у с.-г. інституті. Постійна мрія студента технікуму попасти в інститут говорить за те, що справа тут не тільки в старім погляді на інститут, як на дійсно вищу школу, а на технікум—як на колишню середню,—тут очевидячки, є ще якась інша причина.

Разом з тим, коли технікум за три роки в дальнішому і зможе дати агронома-«спеца» вузької галузі, то інститут з теперішнім випадковим кадром тих, що вступають, гарного агронома-організатора дати не зможе. В близькій будучині с.-г. технікуми, будуть на більший відсоток виконувати свої завдання, ніж інститути. Технікуми вимагають тільки свого остаточного закріплення в житті й кращого устаткування, а завдання своє вони виконають. Що до інститутів, то про них цього сказати не можна: вони потребують перебудови в бік підвищення кваліфікації вступаючих до інституту.

Організація С.-Г. Академії, яка буде складатись з науково-дослідних інститутів по різних спеціальностях сільського господарства, дасть можливість цілому кадрові аспірантів, що закінчили інститут, підготовлятися до наукової праці, спеціалізуватися в різних вузьких галузях сільського господарства.

При такому місці в системі с.-г. освіти Академія мусить скупчувати всі відділи с.-г. знання: рільництва, скотарства, інтензивних культур,

ветеринарії, лісництва, меліорації, механізації сільського господарства та інші.

Оце такою ми уявляємо собі С.-Г. Академію й таке місце вона повинна займати в системі с.-г. освіти.

Чи потрібна така С.-Г. Академія України? Сільське господарство України є головна галузь народного господарства; 90 % цукрової промисловости всього Радянського Союзу скупчено на Україні. Особливість умов сільського господарювання на Україні, роля його в сільському господарстві всього Союзу вимагає того, щоб на сільське господарство України було звернуто особливу увагу.

Чи може агрономія України використовувати наукові дані, здобуті поза її межами, хоча-б в тій самій Тімірязівці, чи наукові осередки треба мати свої, на самій Україні?

Тут мимоволі пригадується мені доповідь Харківського проф. М. Єгорова на Всеукраїнському з'їзді в справі вивчення продукційних сил України (січень 1925 р.). Автор повідомив, між иншим, що він чимало років працював в Тімірязівці у проф. Прянішнікова і був певний прибічник лабораторних досвідів над рослинами. Одначе праці його на Україні року 1921, коли рослини в посуді, при повній кількості потрібної їм води й угноєння, не вродили так само як і рослини на полі, цілком змінила попередні погляди доповідача.

Підсоння України остільки своєрідне, ґрунти остільки багаті й не розроблені (проф. Дояренко зве їх «ледачими» та «скопидомами»), що треба як найскорше вивчити їх. Треба ті «ледачі» ґрунти оживити й використовувати скарби, що в них заховано природою. Заснування С.-Г. Академії на Україні, де можливо було-б скупчити й поставити на відповідну височінь наукову, навчальну та досвідну працю, звязану з місцями й широко ними використану,—це й буде той науковий осередок, який допоможе Україні піднести сільське господарство.

Що до місця для С.-Г. Академії, то воно повинно задовольняти такі вимоги: бути осередком с.-г. й культурного життя, а також до деякої міри й географічним центром України, маючи на увазі ув'язку роботи С.-Г. Академії з місцями. Всі ці вимоги найкраще задовольняє Київ. Другого претендента на С.-Г. Академію, як от Харків, ні по економічному значінню його для сільського господарства України, ні по географічному, ні по культурному, поруч з Києвом, ні в якому разі поставити не можна. Думка заснувати С.-Г. Академію в Харкові, як в адміністративному центрі, щоб використовувати наукових робітників Академії для праці у земорганях, є не тільки помилкова але й шкідлива. Бо така праця наукових робітників в адміністративних органах не завжди сприяє їх науковій праці. Притягнути-ж їх до розробки загальних питань сільського господарства та планування с.-г. економіки можливо й з Києва.

В Києві є, крім того, така природня господарча база для С.-Г. Академії, як Голосіївські хутори, рівноцінної якій на

Україні не знайти: типові ґрунти, розкішне місце для будівель Академії, яка буде оточена широко розвинутим сільським господарством (рільництво, скотарство, садівництво та інтензивні культури, технічна переробка с.-г. продуктів, лісництво та інші).

Що більш вивчається Голосіївська агробаза з боку придатності її для організації С.-Г. Академії, то більшає переконання в тому, що такого сполучення всіх цих моментів в межах України підшукати трудно.

Щоб вивчати степ України, для цього можна в одному з культурних центрів, наприклад—Одесі, заснувати філію С.-Г. Академії з відділами, що для степового району мають найбільше значіння.

В майбутньому, коли здійсняться плани шлюзування Дніпра під Запоріжжям, і запорізькі степи буде зрошено дніпровськими водами; коли великий с.-г. район матиме можливість використовувати електричну силу від гідростанції, що там передбачається, тоді в районі Катеринослав—Запоріжжя можна буде заснувати другу філію С.-Г. Академії. Ця філія обслуговуватиме північно-східню степову смугу. Заснування Академії в Києві з зазначеними двома філіями дасть можливість охопити всі головні с.-г. райони України.

Далі, є ще сумніви в де-кого: чи своєчасно братися за організацію С.-Г. Академії на Україні тепер, чи подождати з цією справою поки Україна не стане багатшою?

На організацію, та будування Академії ніяк не можна дивитись,— як на крок, що його можна зробити лише тоді, коли держава наша розбагатіє. Як раз навпаки. Через те, що ми тепер бідні, що сільське господарство наше в занепаді й небезпеці від посух, ми повинні вжити найрішучіших заходів, щоб негайно перевести в життя ідею про заснування С.-Г. Академії на Україні.

З цією справою нам треба поспішати не тому, що в нас є зайві гроші на неї, а тому, що Академія допоможе стати багатшими і не бути в такій залежності від порівів природи, як це є тепер.

Що таку думку в справі будування С.-Г. Академії на Україні має й наш уряд, видно з того, що в липні 1925 року Раднарком України дав завдання Наркомосвіті протягом декількох місяців всебічно розробити це питання і внести його на розгляд уряду.

Час остаточного розгляду його наближається.

Будемо сподіватися, що заходи уряду, як найскорше будуть переведені в життя, й Радянська Україна матиме фортецю сільсько-господарської науки, за допомогою якої вона поведе рішучий наступ на ворогів її сільського господарства.

Цей крок покаже всім, що Радянська Україна не тільки гоїть рани, що зазнало її народне господарство за часів імперіалістичної війни та революції, а також кладе й міцні наукові підвалини для кращого майбутнього.

Проф. В. Фінн.

ДО ВІДКРИТТЯ В КИЇВІ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ.

Нема ніякого сумніву, що Всеукраїнську Сільсько-Господарську Академію треба заснувати в Києві, найстарішому культурному осередку України. У Києві є досить наукових сил. Далі тут є Київський Сільсько-Господарський Інститут, який без сумніву стане підвалиною майбутній Сільсько-Господарській Академії. Він набув слави далеко по за межами України науковими працями його робітників агрономії та інших дисциплін.

Всеукраїнська Сільсько-Господарська Академія повинна бути не тільки зразковим сільсько-господарським навчальним закладом, але й осередком наукової сільсько-господарської думки. До голосу її повинні будуть прислухатися всі установи України, що мають відношення до агрономії.

Крім педагогічної роботи, наукові сили Академії повинні звертати особливу увагу на дослідну роботу з агрономії й близьких до неї дисциплін, а також на науково-педагогічне підготування молоді аспірантури.

Що до будови Академії, то насамперед курс навчання в ній мусить бути обов'язково чотирьохрічний. Цього вимагатиме вища наукова кваліфікація вихованців, що виходитимуть із неї. А тому треба буде програми Сільсько-Господарського Інституту поглибити й поширити.

Потім треба утворити в Академії міцну пролетарську аспірантуру, що вестиме наукову роботу під проводом професорів та викладачів.

Конче потрібно також поширити в Академії викладання природознавства, бо без цього неможлива продуктивна дослідна робота аспірантів і в галузі агрономії.

Без сумніву, заснування Всеукраїнської Сільсько-Господарської Академії в Києві матиме величезне значіння в справі піднесення сільського господарства України та добробуту її населення.

Доц. К. І. Павловський.

ПРО ЗАСНУВАННЯ НА УКРАЇНІ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ.

До революції Україна майже не мала сільсько-господарської освіти, коли порівняти кількість населення її з числом сільсько-господарських шкіл.

Підсоння та родючі ґрунти України майже не вивчалися. І ця велика «житниця» колишньої Росії й Європи тільки 26 років тому одержала можливість заснувати вищу сільсько-господарську школу: сільсько-господарський відділ при Київському Політехнічному Інституті, перетворений р. 1922-го в самостійний Сільсько-Господарський Інститут.

Тепер ми маємо вже де-кілька розсадників сільсько-господарської освіти на Україні: є 4 сільсько-господарських інститути і декілька с.-г. технікумів. На превеликий жаль, не тільки ці навчальні установи, але й найстаріша з них не має ще й досі відповідного приладдя, не відповідає вимогам сучасної сільсько-господарської науки й тому не може виконувати в повній мірі завдань, що виникають в сільському господарському житті країни.

Сільсько-господарське життя країни невичинно розвивається, питання сільського господарства ростуть і збільшуються, вимагають найскорішого розв'язання. А тому потрібна авторитетна навчальна установа, осередок с.-г. освіти—науковий, навчальний та популяризаторський. Коротко кажучи, потрібна Сільсько-Господарська Академія з факультетами різних галузів сільського господарства та перероблення його продуктів.

Звідсіля, з Академії, повинно йти всебічне освітлення всіх невивчених ще питань сільського господарства. Академія повинна цікавитися досвідами не тільки своїх господарств, але підтримувати щільний зв'язок із іншими досвідними установами, які вивчають ті або інші проблеми с.-г. дійсності.

Академія в майбутньому мусить мати свої філії, залежно від особливостей того, чи іншого району. Академія повинна готувати кадри агрономів, відповідно до сучасних вимог життя й науки.

Місцем, де бажано мати такий науковий, навчальний та популяризаторський розсадник—С.-Г. Академію, без сумніву повинен бути Київ. За це говорять природні, історичні й економічні умови. Київ лежить на межі двох країн: лісостепової та полісся. Умови підсоння його сприятливі та типові.

Київ—центр сільського господарства та цукрової промисловости, велике місто—одно з прекрасних міст Європи, володіє гарними залізничними та водяними шляхами.

З давніх давен Київ був освітнім осередком України, в ньому є багато вищих шкіл, є бібліотеки, що мають велику кількість с.-г. літератури, є й наукові сили.

Першу вищу школу сільсько-господарську було засновано у Києві 26 років тому. І за цей час в ній скупчено чимало наукових приладь, вона має свою книгозбірню с.-г. літератури і звязалась з населенням через своїх вихованців.

Найкращим місцем для збудування С.-Г. Академії, як для Києва, так майже і для всієї України, будуть «Голосіївські хутори». Бо природні умови їх, неб-то, рельєф, ґрунти, великі плато сприяють успішному розвитку всіх галузів сільського господарства (поля, ліси, городи, то-що). Все це поблизу від великого культурного міста. Тому нічого кращого й жадати не можна.

Проф. В. М. Червинський.

ПРО ПОТРЕБУ ЗАКЛАСТИ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКУ АКАДЕМІЮ.

Конечна потреба в вищому науковому осередку сільсько-господарського знання для такої суто хліборобської держави, як Україна, не підлягає ніякому сумніву.

Справу лише можна ставити в таку площу: чи своєчасно оце тепер засновувати Академію, чи ні, залежно від матеріяльних коштів, що їх може відпустити держава.

Загальне піднесення матеріяльного добробуту республіки, здається мені, робить такі асигнування цілком можливими, з умовою, що асигнування ці буде розтягнуто на ряд років. Тим паче, що всі витрати на піднесення сільсько-господарського знання згодом сторицею повернуться державі.

Всеукраїнська Сільсько-Господарська Академія повинна бути науковим, навчальним, популяризаторським осередком сільсько-господарського знання.

Що-ж до того, де повинна бути Сільсько-Господарська Академія, то гадаю, що найдоцільніш буде заснувати її в Києві. Бо Київ має один із найустанованіших сільсько-господарських інститутів України.

Далі, в Києві є крайова Сільсько-Господарська Досвідна Станція. І сам Київ—центр цукрової промисловости, яка має величезне значіння для України. Зокрема, що до місця для С.-Г. Академії, то найкращим буде для неї Голосіїв.

Тут є достатня кількість придатної землі, що дасть можливість не скупчувати будівель, як це неминує в місті, поступово пошюювати їх в майбутньому, з органічним зростом Академії.

Близна вгоддів дасть можливість доцільно сполучати навчання й практичні роботи в полі.

Сприятливою обставиною є крім польових угоддів, ще й значні лісові масиви, дуже потрібні лісовому факультетові, а також ряд великих садків і ставків колишнього монастиря.

Близкість Академії до Києва дає можливість навчителям і студентам не поривати звязку з великими культурними установами й зокрема з бібліотеками, дуже потрібними в науковій й практичній роботі.

Незначне подовження деміївської трамвайної колії дасть можливість Академії швидко й зручно сполучатися з Київом.

Близкість до Києва не може не відбитись також і на корисному збуті с.-г. продуктів, що їх вироблятимуть господарства Академії, як от садовина, городина, молоко й інші.

Голосіїв—місцевість здорова, не багніста. Артезійську воду легко можна добути в значній кількості. Будівельні (цегляні) глини є поблизу.

Все вищенаведене робить, на мою думку, дуже бажаним збудування С.-Г. Академії в Голосіїві.

Проф. Є. В. Олексіїв.

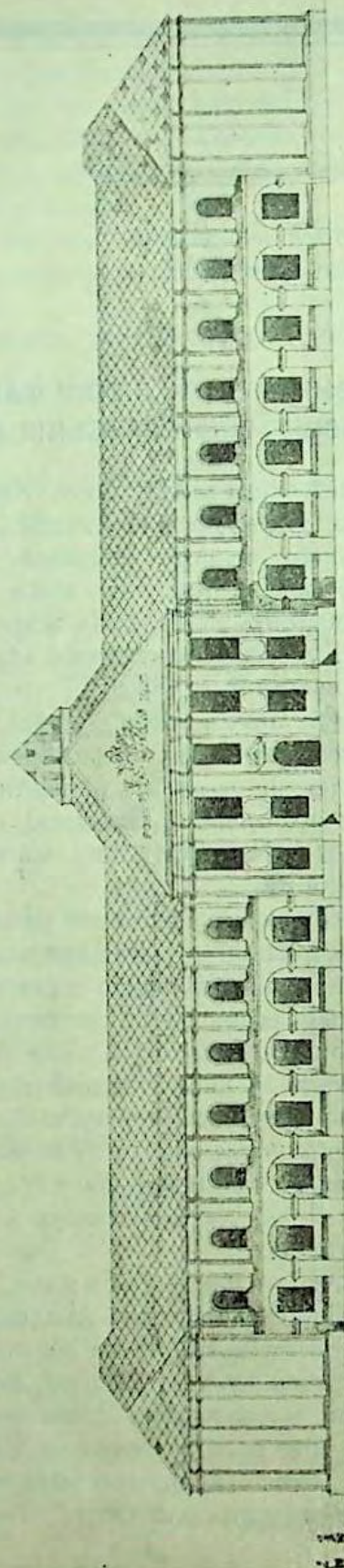
ЧИ ПОВИННІ БУТИ ЛІСОВІ ФАКУЛЬТЕТИ В СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІЙ АКАДЕМІЇ?

Сучасне сільсько-господарське життя України висунуло справу з утворенням Сільсько-Господарської Академії, як вищого сільсько-господарського навчального закладу. Звичайно, ця справа не може не зачепити питання про лісову освіту. Бо вища школа лісова, як тільки вона з'явилася на Україні, завжди була міцно зв'язана з сільсько-господарською, в формі лісових факультетів сільсько-господарських інститутів. Чи варто майбутній Сільсько-Господарській Академії мати серед своїх факультетів також лісові факультети, чи надалі лісова школа повинна відмежуватися від сільсько-господарської і в цій чи іншій формі (повністю чи частково) існувати незалежно? Відповісти на це можна тільки в позитивному розумінні, тобто: Сільсько-Господарська Академія повинна мати в своєму складі лісові факультети.

Коли до війни визнавалося що тісний зв'язок сільського й лісового господарства конче потрібний, то за Радянської Влади цей зв'язок не порушився, а навпаки, він навіть значно поглибився. Саме тепер яскраво виявилось, що не тільки розквіт лісового господарства в майбутньому, але й відновлення його після руйнації за часів війни та революції, цілком залежить од відношення до лісу й лісової справи широких кол сільської людности. Тільки тепер для успіху цієї справи виникла потреба ув'язати лісові держоргани з селянством і впливати на нього тими засобами, що на них завжди базувався поступ селянського господарства та які старий соціальний устрій визнавав за зовсім непотрібні для успішного керування лісами.

Зв'язок з селянськими масами є одна з головних підвалин майбутньої Сільсько-Господарської Академії. Ясно, що тепер, коли в лісовому господарстві на подібний-же зв'язок лісового управління з селом звернуто найсерйознішу увагу центру, коли при організації місцевих лісових установ, на заведення цього зв'язку держава витрачає сил і коштів більше, ніж на піднесення на належний рівень техніки лісового господарства, було-б чудно говорити про відокремлення лісової освіти від сільсько-господарської. Отже, до всіх попередніх загально-

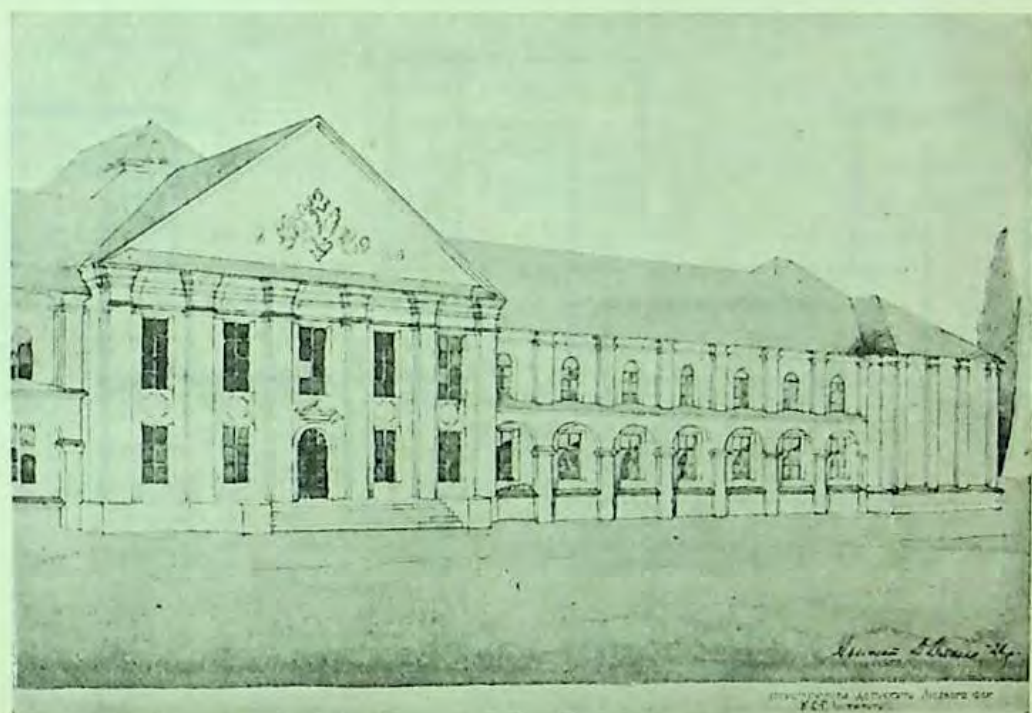
Проект
многоэтажного
здания
Всесоюзного
института
лесного хозяйства

Проект многоэтажного здания ВЛХИ.

відомих доводів на користь сукупного існування вищої сільсько-господарської й лісової школи, теперішнє життя України додає ще новий поважний довід. А тому зрозуміло, що в майбутній Академії повинно бути відведене відповідне місце лісовим факультетам.

Лише невідповідність географічного пункту, призначеного для заснування Сільсько-Господарської Академії, до тих вимог, що їх виставляє з цього боку вища лісова школа, могла б бути причиною відокремлення лісових факультетів у самостійні навчальні заклади,—при всій

Перспектива до проекту Лісфаку КСГІ.

небажаності цього. За проектом КСГІ, майбутню Сільсько-Господарську Академію повинно збудувати під Києвом, серед Голосіївської лісової дачі. А тому розв'язання справи: чи повинна Сільсько-Господарська Академія підготовлювати й лісових спеціалістів різного ґатунку, щоб-то виконувати ролю не тільки сільсько-господарської, але й лісової Академії,—залежить від того, оскільки підходить Київ і, зокрема, Голосіїв для збудування такої лісової школи.

Київ своїм положенням в районі, де зосереджена головна маса лісових багатств нашої Республіки, а також тим, що він є політичний, культурний і промисловий центр України, завжди намічався як місце для лісового інститута, з завданням випускати лісових спеціалістів типу вченого лісоведа. В усіх проектах, складених раніш, до Радянської Влади,—завжди вказувалось на Київ, як на найбільш

придатне з усіх боків місце для такої вищої лісової школи.

Для Лісо-Інженерної Школи навіть не пропонувалось иншого пункту, бо Київ є осередок української лісової промисловости. Щоб відкрити Лісо-Меліоративну школу намічався Чернігів. Тепер у Києві є Меліоративний Технікум з лісо-меліоративним відділом. Все це

Проект лісфаку КСГІ

План 1-го поверху

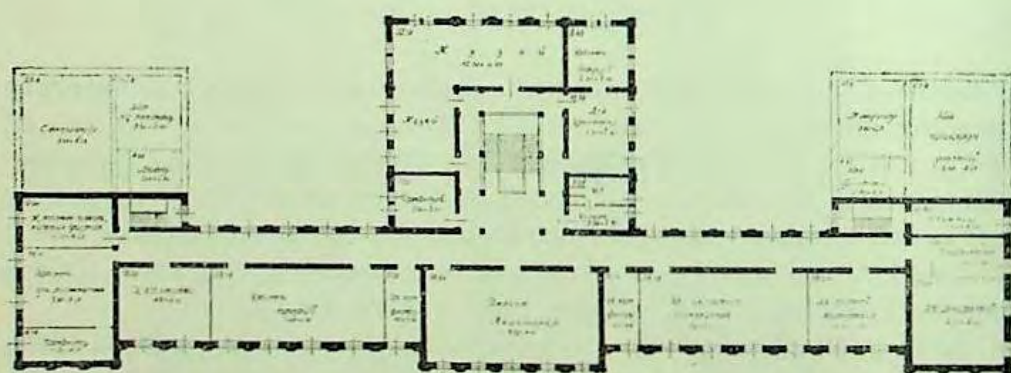

Архитектор: А. С. Савицький

Проект лісфаку КСГІ. План 1-го поверху.

Проект лісфаку КСГІ

План 2-го поверху

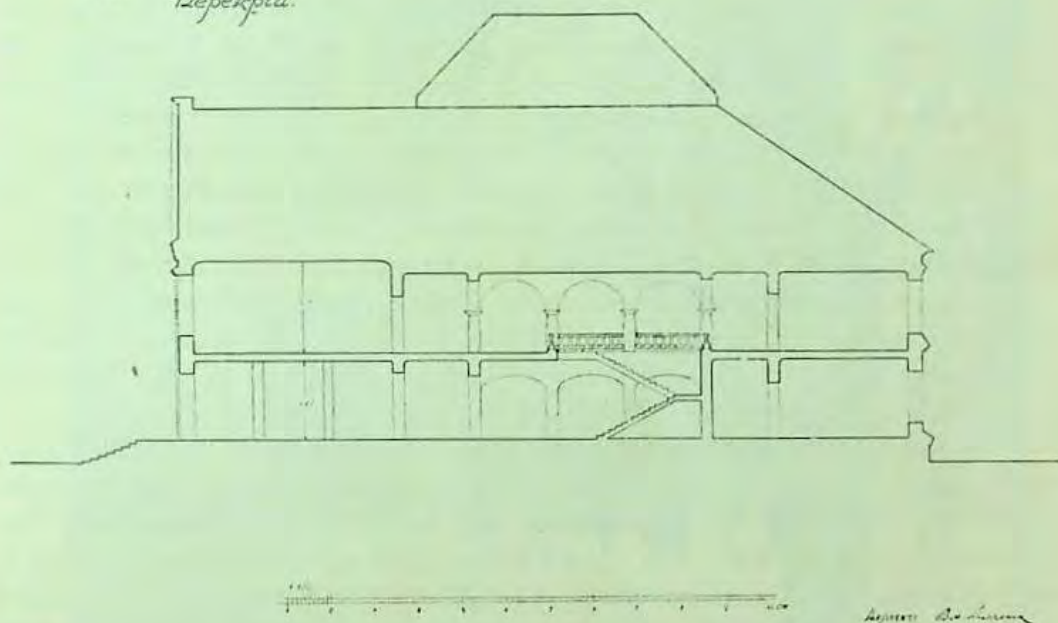
Архитектор: А. С. Савицький

Проект лісфаку КСГІ. План 2-го поверху.

говорить за те, що для вищого лісового навчального закладу з лісо-меліоративним ухилом, знов таки можна зупинитися на Києві. Доводиться визнати, що Київ не тільки найпридатніший пункт, щоб закласти лісовий факультет якого завгодно напрямку. Але коли українська лісова школа подібно до російських, повинна буде мати в собі три факультети: лісовий, лісо-інженерний і лісо-меліоративний.—то для такої школи навіть і не може бути кращого місця, ніж Київ.

Що до доцільності вибору Голосіївської дачі під Сільсько-Господарську Академію з боку інтересів лісових факультетів, то за це

Проект лісфаку КСГІ
Перекрій.

Проект лісфаку КСГІ. Перекрій.

говорить ще й ось який факт. В-осени 1922 року на мою доповідь у лісовій секції Сільсько-Господарського Наукового Комітету України про потребу збудувати Центральну Лісову Досвідну Станцію в Києві, Комісія за моїм головуванням (їй доручено було виробити статута, скласти робочий план та кошторис станції на найближчий рік), зупинилась на Голосіївській дачі, як на місці для збудування такої досвідної станції.

Слідом за цим Сільсько-Господарський Науковий Комітет і Київське Гублісуправління подали до Центру проект організації цієї станції і прохали, щоб їй передали Голосіївську лісову дачу з хуторами й будівлями. В доповіді Гублісуправління, між иншим, зазначалося, що в Голосіївській дачі, крім станції, малося ще збудувати й лісову профшколу. Гадалося також, що лісові дачі досвідної станції будуть

одночасно й за навчальне лісництво для лісового факультету, що його тоді намічали закласти в Києві при Політехнікумі. І тому декілька Голосіївських будівель довелося-б віддати під приміщення для слухачів підчас практичних вправ. Отже, писалося це за рік до заснування лісового факультету КСГІ.

Доповідь Гублісуправління, що її підтримав і надіслав від себе С.-Г. Науковий Комітет України, закінчується так: «взагалі Голосіївська дача, за проєктом Гублісуправління, повинна стати за лісовий культурний центр Північної України; цьому призначенню дача цілком відповідає й, між иншим, природою свого лісу». Проєкта ухвалило й затвердило Центральне Лісове Управління. І центральна Досвідна Лісова Станція повинна була почати свою організаційну роботу з осені 1923 року. Було навіть одержано телеграму про день приїзду проф. А. Г. Марченка, що його відрядив з цією метою БУПЛ. Але несподіване скорочення кредитів, відпущених Лісовому Управлінню, стало тоді на перешкоді до здійснення цього проєкта.

Отже, питання про Голосіївську дачу, яко пункт для лісової науково-досвідної й науково-показової роботи, розв'язали позитивно ще три роки тому компетентні органи: науковий в особі Сільсько-Господарського Наукового Комітету України, і господарчі — Київське Гублісуправління й Центральне Управління Лісами України. Через це навряд чи треба доводити, що Голосіївська дача, яко територія майбутньої Сільсько-Господарської Академії, цілком задовольнить лісовий факультет.

Як що для Сільсько-Господарської Академії буде підшукуватись якесь инше місце, то особливо сумнівною є можливість знайти щось краще за Голосіїв, що задовольняло-б вимоги Лісо-Інженерного Факультету. Очевидячки, об'єднання Сільсько-Господарської Академії з Лісовою Академією можливе тільки в Києві. Коли-б першу з них було закладено в иншому пункті, то тоді довелося-б Лісову Академію або засновувати окремо, або розташовувати лісові факультети різного цілевого завдання в різних місцях, як це є й тепер.

Далі, програми двох перших курсів сільсько-господарської й лісової школи дуже близькі між собою й потребують однакових лабораторій і кабінетів для загально-наукових дисциплін. Тому з міркувань фінансового характеру, а також небажаного розпорошення наукових сил треба об'єднати вищу сільсько-господарську й лісову школи.

З тих самих міркувань треба об'єднати й окремі факультети цієї останньої в стінах Сільсько-Господарської Академії.

Ліс біля центру агробази.

Проф. А. А. Піонтковський.

ГОЛОСІЇВСЬКІ ХУТОРИ, ЯК НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД САДІВНИЦТВА ТА ГОРОДНИЦТВА ПРИ ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАР- СЬКІЙ АКАДЕМІЇ.

Продукти саду й городу в усіх країнах Західної Європи та в Північній Америці відіграють важливу роль в народньому харчуванні. Садівництво й городництво займає там таке само місце, як і інші галузі сільського господарства. Що до України,—то тут на садівництво та городництво більшість сільських господарів дивиться, як на аматорську справу. І тільки останніми часами саме життя примусило нас стати садоводами та городниками. Проте розвиток нашого садівництва та городництва все-ж стоїть на багато нижчому ступні, ніж у наших західних сусідів.

Крім цілого ряду економічних причин, що гальмували розвиток садівництва та городництва в Росії до війни, великим гальмом була також відсутність у населення потрібного знання культури садових і городніх рослин, та відсутність точних досвідних даних з техніки цих культур. Брак садової освіти так вищої, як і нижчої, дуже відчувався в Росії й на Україні раніш. Наслідком цього є брак спеціалістів. Особливо гостро відчувається він тепер, коли деякі садові школи закритися, а більша частина спеціалістів-техників, переважно чужоземців, виїхали на свою батьківщину.

Викладання садівництва, що має таке велике значіння для України, почалось в Київському Політехнічному Інституті ще за перших років його існування. Однак, воно швидко припинилось, і катедра садівництва не заміщалась протягом 17 років. 1921 року саме життя знову висунуло справу з викладанням садівництва та городництва в КІІ, і воно заведено було з весни цього року. Але, на жаль, практичні обставини залишилися ті-ж, що й раніше. Єдина жива навчальна підмога при Інституті,—це плодовий сад площею в 1½ дес., та й той не являє собою якоїсь значної цінності з боку навчального. Викладання доводиться вести дуже схоластично, що для такої практичної дисципліни, як садівництво, є недоцільним. Тому треба утворити відповідне навчально-практичне оточення, де слухачі поруч з теоретичним навчанням могли-б докладно знайомитися з садовою та городною техні-

кою, вивчати різні способи технічного пророблювання садовини та городини, основи садової селекції й городнього насінництва.—наочно порівнювати садівництво з іншими галузями сільського господарства. А це можна зробити тільки тоді, коли садівництво провадиться на території того-ж самого господарства, поряд з іншими його галузями.

Усім зазначеним вимогам задовольняють Голосіївські хутори, бо вони є ідеальне місце, єдине поблизу від Києва, як навчально-практична підмога вищій сільсько-господарській школі.

В зв'язку з проєктом організації Всеукраїнської Сільсько-Господарської Академії, Голосіївські хутори набувають особливого значіння.

Характерні риси Голосіївських хуторів з боку садівництва такі:

1. Велика площа під плодовими насадженнями й породами; це дає потрібний простір і розмах роботам так навчальним, як і науково-дослідним.

2. Садові й городні ділянки мають різноманітні ґрунти, рельєф, умови вогкості, експозицію, ступінь захисності й т. інше. Така різноманітність дуже цінна в навчальному й науково-досвідному відношеннях.

3. Скотарство дає змогу наочно показати майбутнім слухачам Академії, оскільки бажаний є щільний зв'язок садівництва з цією галуззю, як чинник, що кінець-кінцем сприяє підвищенню урожайності садових рослин.

4. Розкиданість та ізольованість окремих садових і городніх ділянок на Голосіївських хуторах утворює дуже сприятливі умови для розвитку садової селекції та городнього насінництва.

5. З помологічного боку плодові насадження Голосіївських хуторів дуже різноманітні. Така велика кількість сортів, переважно літніх, дуже невигідна в промисловому відношенні, бо утруднює саме збирання врожаю. А різноманітність матеріялу дуже знижує його вартість. Проте для навчальних цілей така різноманітність асортименту є дуже бажана, бо вона дає матеріял для випробовування сортів і селекції.

6. Городні ділянки розташовано переважно в низинах; це, крім більшої врожайності, дасть також можливість переводити досвіди в типовому городньому оточенні.

7. Те, що в Голосіїві є бодай примітивні апарати для сушіння, дає можливість ознайомити слухачів Академії з способами сушіння плодів і овочів. А наявність палива й будівельного матеріялу дозволяє в майбутньому розвинути технічне перероблювання садовини й городини з метою пропаганди й вивчення різних способів,—себ-то утворити досвідну станцію по переробці. Потреба в такій станції дуже гостро відчувається тепер на Україні.

Отже, всі вищезазначені особливості садового господарства Голосіївських хуторів задовольняють майже всі вимоги навчальної й науково-досвідної роботи. А тому, щоб утворити кадри агрономів-садоводів, щоб науково вивчати садівництво й городництво на Україні, ці хутори повинні стати навчальною основою майбутньої Сільсько-Господарської Академії в зазначених галузях.

Архітект Д. Дяченко.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ В КИЇВІ З ПОГЛЯДУ БУДІВЕЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ.

Київ, порівнюючи з Москвою та Харковом, в будівельній продукції стоїть тепер на низькому рівні. В той час, як молода столиця України, Харків, тягнеться зо всієї сили, щоб «вийти в люди» і, відповідно до свого офіційного становища, швидко упорядковується, Київ—старий красунь, продовжує свій спочинок після бурхливих днів Революції.

У Харкові буває будівельний «сезон». Кілька десятків нових трьохчотирьохповерхових кам'яних будинків, палац промисловости з дивовижною кубатурою в 300.000 куб. метрів, Наркомат Праці, пасаж, у Києві-ж відновлення 3—4 будинків, дрібний ремонт, ані жодної значної будівлі. У Харкові та Москві криза за кризою в матеріялах: немає цегли, немає цементу, немає потрібної кваліфікації будівельних робітників.

До війни Київ жваво будувався, через це він скупчував велику силу будівельних майстрів різних спеціальностей; багато з них було місцевого походження, які здебільшого й залишилися в Києві, вичікуючи пробудження будівництва. В малярах, які переважно з Росії та з нашої Чернігівщини наїздили, ніколи в Києві недостачі не бувало, а тепер і подавно. Отже, будівельними робітниками Академія в Києві буде забезпечена.

Тепер що до будівельних матеріялів:

Найважливіший з них є цегла. Коли взяти на увагу ті будинки С.-Г. Академії, які намічено будувати в першу чергу, а саме: головний будинок, будинок хемічний, будинок студенського інтернату (2), житлові будинки для професури (12), то цегли треба буде:

для головного будинку.		8.000,000	штук
„ хемічного	„	2.500,000	„
„ інтернату	„	3.750,000	„
„ житлових	„	2.750,000	„

Разом . . 16.750.000 штук

Будування мурів буде продовжуватися 2 роки. Тому треба мати біля 8.500.000 шт. цегли щорічно.

Раніше для Києва з його численними цегельнями, цегла з яких уславилася на весь наш Союз, така кількість не була велика.

За теперішніх умов київського будівництва, майже всі цегельні законсервовано. Деякі з них доведеться пустити в роботу,—будування Академії дасть їм життя та заробіток сотням безробітних.

Далі, чимало добре устаткованих цегельень є поруч з Голосієвом, в селах: Мишоловка та Пирогів, приставка цегли звідти буде коштувати зовсім дешево. На Демієвці є дві гарні цегельні, одна з них вже працює (К. Минут). Крім того, треба згадати ще про великі цегельні в Межигір'ї, звідки сплавляли цеглу до Києва Дніпром. Добрі цегельні є нанизу по-над Дніпром (Трипілля, Ржищів).

Київ цеглою найбагатіший зо всіх міст України, і такого явища, як от у Москві та Харкові, де за браком цегли примушені будувати з залізо-бетону—певно не буде в Києві.

Тепер про цемент. Продукт цей в будівництві не менш важливий за цеглу. До останнього року в Київ привозили його з Новоросійського, Мальцевських заводів (Москвічина) та Вольську (Поволжя). Перевозка дуже тяжко відбивалася на якості його, та й значно підвищувала його ціну.

Київський Цементовий завод «Фор», що до останнього року не працював, тепер розпочинає свою роботу.

Добре устаткований, збережений від руйнації в революційні часи, не потребуючи майже капітального ремонту, завод цей незабаром почне випускати на український ринок свій цемент. З головних матеріалів лишається ще залізо різного асортименту. Але поки що, недостачі в ньому не було ні в Харкові, ні в Москві. Бо виробництво це швидко збільшується на заводах Донбасу.

На лісовий матеріал багатий весь київський район; до того-ж в розпорядженні самого С.-Г. Інституту є велике лісове господарство в кілька тисяч десятин лісу. Рационально та своєчасно організовані тартаки дадуть увесь потрібний дерев'яний матеріал. Цвяховий та шкляний заводи теж маємо в Києві. Отже й цей матеріал є під руками.

Доведеться замовляти по-за Київом різне слюсарське приладдя до вікон, дверей, опалення. Але й це виробництво можливо організувати в Києві при наших металевих фабриках. Бо те, що дають тепер центральні російські губернії (кустарі), мало задовольняє своєю якістю та високою ціною. Коли в нас виробляють гарні водоміри, то чому тут-же не зроблять і доброго шпінгалету, чи замка?

Отже, мусимо зазначити, що Київ зможе цілком задовольнити будівельні потреби С.-Г. Академії. Тому й «голоду» на матеріали, як це було в Харкові та Москві, у Києві не повинно бути.

Мати будівельний матеріал у себе вдома, під руками, річ першо-

рядної ваги в кожному будівництві, а тим більш у такому великому, яким є наша С.-Г. Академія.

Намічені в першу чергу будинки, стоять по-над дорогами з досить легкими профілями. Приставка матеріалів не буде тяжка, тим більше, що й самі дороги (хоча й ґрунтові)—в задовольняючому стані. Найбільше віддалення від Деміївської магістральної вулиці до головного будинку буде, приблизно, 1 кілометр, до студентського інтернату лише 250—300 метрів.

Тепер, що до проєкту Академії.

Треба оголосити Всеукраїнський конкурс поміж відомих архітекторів українського масштабу й запросити до участі в ньому всіх, хто забажає. Проєктовий матеріал, що його тут наведено (див. додаток в кінці книги), є лише шкільного характеру, складений для кошторисної орієнтації.

С.-Г. Академія своїм зовнішнім виглядом повинна бути зв'язана з українським селом. Єдність сільського господарства з сільською народньою архітектурою повинна бути в тісному логічному зв'язку їх між собою. Втілити в будинках Академії народні конструктивні форми, що чарують своєю умілістю художнє око,—це є почесне та славетне завдання для наших архітекторів. І це треба конче зробити. Треба українізувати не лише діловодство, а й піднести до належної височини культуру українських мас, які мають і своє мистецтво й свій художній смак.

Всеукраїнська С.-Г. Академія повинна мати й українське обличчя.

Колишні митрополитові покої.

В. А. Обремський.

ДО СПОРУДЖЕННЯ БУДІВЕЛЬ ДЛЯ МАЙБУТНЬОЇ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ В ГОЛОСІЄВІ.

Голосіївська Пустинь, з її художнім розташуванням, сприятливими геологічними й багатьма іншими умовами, є дуже гарна місцевість для будівництва такого культурного осередка, як майбутня Сільсько-Господарська Академія.

Коли підїжджати до Голосієва з головної вулиці Деміївки—Червоноармійської, відразу впадає в очі ця відкрита художня місцевість, розташована на горбах, що підіймаються над Деміївкою, приблизно, на 25 саж. Не треба великої фантазії, щоб яся собі уявити ту величню майбутню картину, яка стане перед зором трудящих, коли вони наблизатимуться до Голосієва, забудованого за останнім словом техніки, з стрункими стильними будівлями, розкиданими на просторному плато.

Наш Київ—красивий, насамперед, своїми горбами, що дають низку ефектних панорам—перспектив, з якого-б боку його ми не розглядали. Щось подібне матимемо і в Голосієві. Характер цих Голосіївських горбів з переміжними полонинами дає можливість красиво, зручно й доцільно розкидати майбутні будівлі, безпосередньо звязуючи їх з навчальними сільсько-господарськими виробництвом на досвідних полях, в садах, в лісі, ставах, то-що. Але коли Голосіїв красивий з боку Дніпра, то з височини його горбів на Київ та Дніпро відкривається вже чарівна картина, що очевидно з вікон 2-го та 3-го поверхів буде ще чарівніша.

Серед такої природи студентство й професура легко й інтенсивно творитимуть велику свою справу, справу піднесення на високий п'єдестал сільсько-господарської науки та взагалі культури на Україні.

Голосіїв розташований за шість верстов від центру Києва (від будинку Окрикконкому). До Деміївки з центру міста веде трамвай, вагони його йдуть через кожні 3—4 хвилини. Через всю Деміївку тягнеться трамвайна колія, що з 1926 року намічено її відбудувати. Від Деміївки до центру Голосієва лишається якась верства з гаком, де проходить сільська дорога, потребуючи звичайно перепланування, поширення й брукування. В майбутньому намічається прокласти рейкову колію для трамваю так до центру Голосієва, як і по просторій території його.

Електричне освітлення та взагалі електричну енергію в дуже короткий час може дати місто. Бо Деміївка тепер вже освітлюється електрикою. Водопостачання в Голосіїві можна цілком задовольнити, збудувавши самостійного артезійського колодязя з підстанцією. Каналізація в Голосіїві тимчасово повинна буде базуватися на біологічних фільтрах (подібно до КШ перші 10 років), доки на Деміївці не збудують загальної каналізації, до якої прилучиться й Голосіїв.

Отже впорядкувати Голосіїв з боку санітарії, шляхів сполучення, то-що, буде не трудно й вимагатиме порівнюючи невеликих коштів.

Грунт в Голосіївському плато переважно сухий, міцний намул (лес). Тому збудування підвалин під будинки в цій місцевості не вимагає якихось складних і особливих витрат. Дуже полегшує організацію цієї великої будівельної справи й те, що близько залізниці (2—3 верстви). В цій місцевості є ряд першокласових цегельняк та, нарешті, численні старі будівлі, які впорядкував Наркомзем. Зважаючи на всі труднощі здійснити таке величезне спорудження, як будинки за повним програмом С.-Г. Академії, нарада професорів та студентських організацій накреслила план, як здійснити всі ці спорудження. При чому, першочергові збудування, що дозволили-б безболізно розпочати роботу Академії на новому місці, передбачається підігнати до 1927 р., тоб-то до десятирічного ювілею Жовтневої Революції.

Для цього накреслено ось такий порядок роботи:

1. Детальне вироблення програмів з зазначенням плану для всіх будинків Академії.

2. Оголошення й переведення конкурсу на проєкти всіх будівель і загальне розпланування.

3. Розроблення проєктів і кошторисів будівельних робіт першої черги, куди слід віднести: а) упорядкування частини території (шляхи, трамвай, водотяг, електричне освітлення, каналізація й инш.); б) збудування головного й хемічного корпусу; в) інтернату на 500 студентів (решта тимчасово розташується на Деміївці й по инших місцевостях); г) житлові будинки на 60 родин професорів і технічного персоналу.

Попередні підрахунки, що до споруджень першої черги, зроблені за зразковим ескізами, кошторисами й довідками, дають ось які круглі цифри:

1. Шляхи сполучення	300.000	карб.
2. Водотяг і каналізація з підстанцією	150.000	„
3. Електричне освітлення	25.000	„
4. Будинки першої черги	4.500.000	„
Разом	4.975.000	„
„ біля	5.000.000	„

А якщо організація цієї справи вимагатиме певних витрат, то найближчим часом бажано мати в розпорядженні такі суми:

На шляхи сполучення	100.000 карб.
„ водотяг	40.000 „
Заготовлення матеріалів	100.000 „
Переведення конкурсу	15.000 „

Разом 225.000 карб.

Ці кошти дозволили-б підготуватися гаразд до безупинної роботи в 1926 році.

Цікаво навести де-які цифри витрат на збудування КПП (див. відчит КПП). Розраховано його було на 1.200, але працювало до 3.000 чоловіків.

	Карбован.	Обсяг будинків в куб. саж.
Конкурс	12.000.—	
Головний корпус	1.532.337,23	14,143 (з підвалами)
Хемічний корпус	645.654,31	5,563
Житлові будинки	253.590,40	3,667
Механ. майст.	364.177,—	2,643
Служничі й усякі інші дрібні спорудження	155.148,—	
Разом	2.050,907—	

Один куб будинку коштував від 68,95 до 137,35 карб. (електрична станція).

Зважаючи на підвищені ціни на матеріали й робочі руки, тепер ці ціни треба збільшити в 2—2½ рази.

Проректор А. Любимів.

РЕКТОРОВІ КСГІ тов. ЧАЛОМУ.

На Вашу пропозицію з 9/VI ц. р. за ч. 4448, подаю такі свої міркування про придатність місця, наміченого під Сільсько-Господарську Академію в Голосіїві.

Рельєф місцевості вважаю за цілком відповідний до свого призначення; взагалі, місцевість ця являє собою височину, що круто піднімається з північного боку й займає командне становище.

З лівого боку (від дороги Деміївка—Голосіїв) цю височину прорізують яружисті спади. Але з правого—це є цілком рівна площина з дуже малим і поступовим спадом на південь.

Вся височина, взагалі, покрита густою лісовою рослинністю, що за відсутністю живих, діючих ярів,—повинна добре захищати ґрунт від розмивання. А все-ж, маючи на увазі, що в Київському районі трапляються випадки «осушнів», гадаю, що не зайвим буде зробити дослідження ґрунту й підґрунтя з боку їх здатності опиратися фізичним та механічним процесам руйнування. На цей бік питання треба звернути особливу увагу відповідних спеціалістів.

С.-Г. Академія з її будівлями й навільйонами, збудована на цім гарнім плато, буде становити собою рідкосну своєю красою картину на Україні, з розкішним виглядом на Київ.

Що до міста Києва, то місцевість ця займає дуже вигідне становище і буде ніби продовженням Деміївської його околиці. Віддалення від Деміївки невелике—не далі як за півтори верстви проходить колія міського трамваю. Сполучення таке не викличе ніяких технічних затруднень, щоб провести комунікаційну Голосіївську (або Академічну) трамвайну колію. Отже, є цілковита можливість мати швидко й вигідне сполучення міста з Академією.

Розподіл території під наукові й допоміжні установи, що його намітила спеціальна з 18 чоловіків Комісія, виїхавши на місце (в складі ректорату, інженерів, професорів і студентів),—вважаю за раціональне по суті. Дуже можливо, що,—коли докладно розроблятиметься це питання перед початком будування Академії,—треба буде ще зробити деякі зміни й додатки до тих територіяльних взаєморозташувань, що їх намітила Комісія.

Що до місця, наміченого під головний корпус, то іншого на мою думку, не може бути, як тільки те, що його намітила Комісія, з ось яких міркувань: 1) розмір цього горяного плато коло 8 десятин рівної площі, засіяної тепер збіжжям, цілком достатний для будування не тільки головного корпусу, а й ще одного з корпусів, наприклад, бібліотечного. Збудований на цьому місці головний корпус займатиме центральне місце що до інших корпусів.

Ряд інших даних говорять також за це місце під головний корпус: сад, розташований у підгір'ї його, житлові й господарські будівлі Голосіївського хутора (колишня резиденція митрополита), чудесно устатковані й розташовані недалеко від цього місця. Коли провести просту алею від головного корпусу до Голосіївського парку й хутора, то на сполучення потрібно буде лише якихось 5 хвилин,—факт надзвичайної ваги.

Чолом головний корпус повинен бути обернутий у бік Києва. Супроти цього є заперечення, бо в будівництві не дозволяється становити будівель чолом на північ. Але, на мою думку, заперечення це, принципово правильне, навряд чи можна брати на увагу в тутешніх конкретних умовах. Річ у тім, що в головному корпусі обидва боки, чільний і задній, однаково важливі: призначення їх—бути за аудиторії, лабораторії, кабінети й інші наукові та навчальні приміщення. Коли чільним боком головна будівля буде стояти не в бік Києва, а в бік Голосієва, то все-ж частину цих приміщень, рівну площею першій чільній, буде обернуто на північ. Ставити будівлі чолом на схід, або на захід, з причин зрозумілих, в даних умовах не доводиться. Отже, треба ставити будівлю чолом до м. Києва, тим більш, що в цьому випадку будівлю буде обернуто чолом не зовсім на північ, а скоріш—на північний схід, або ще правильніше—на північний північно-схід. Треба тільки всередині розподілити корпус так, щоб на північ виходили коридори.

В'їзд до Академії можливий з двох боків: один це той, про який я згадував уже, а другий—з боку шосе, що йде з міста до с. Мишоловки. Я особисто обстоюю перший варіант. Бо в цім випадку вигідніше буде сполучити Академію трамваем з Деміївською трамвайною колією, яка й тепер працює. Крім того, трамвайна колія (в цім випадку) буде підходити як раз до самого центру всіх будівель і павільйонів Академії. У другому варіанті ні того, ні другого, при затраті однакових коштів, не можна буде досягти.

Оскільки центральним місцем в Академії має бути головний корпус, всі інші будівлі треба правильно розташувати коло цього корпусу.

Щоб забезпечити Академію водою, треба мати свою артезіяну цілину, збудувати відповідну водопровідну мережу, для цього треба мати докладно розроблений проєкт водопостачання всіх будівель Академії; при чім, розроблюючи цей проєкт, треба звернути особливу увагу на те, що крайні будівлі (геодезичний і метеорологічний павільйони, з одного боку, і павільйони машинно-досвідної станції, з другого) будуть стояти одна від одної по простій лінії, досить далеко.

Для електричного освітлення і взагалі з метою електрифікації, треба мати свою електричну станцію. Для цього так само треба розробити окремий проєкт.

За будівельний матеріал має бути камінь, цегла й залізо. Що до цегли, то, крім придбання її на стороні, вважаю за доцільне виклопотати у власність одну з розташованих по близу Голосієва цегельень і виготовляти на ній цеглу для будівель Академії. Цегельня ця надалі має відігравати роль виробничої лабораторії для викладання цегельного виробництва в Академії.

Робоча сила. Робочу силу доведеться здобувати наймом, складаючи для цього спеціальні договори на окремі категорії роботи, як от земляна, камінна, столярна, залізна й інші. Всі ці роботи треба віддавати з підяду. Є повна можливість використати й кадр безробітних.

Зав. библи. КСГІ Л. Кротович.

ДО УТВОРЕННЯ БІБЛІОТЕКИ ПРИ ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІЙ АКАДЕМІЇ.

Існує певна метода швидко виявити культурний рівень того чи іншого міста: не обійти його книгарні. Склад і стан книгарень характеризує цей рівень.

Ми не помилимося, коли вживемо подібної методи, щоб виявити культурні досягнення міста Києва в галузі сільського господарства, і пригадаємо для цього той ряд книгозбірень зі спеціальною агрономічною літературою, які існували за останні 10—15 років у Києві.

Це були бібліотеки: 1) Товариства Сільського Господарства; 2) Товариства «Цукрозаводчиків»; 3) Сільсько-Господарських Курсів; 4) Агрономічного факультета в складі бібліотеки Політехнічного Інституту; 5) Агрозуртка (в тому-ж таки Інституті); 6) Губземства; 7) Повітового Земства; 8) «Сільського Господаря»; 9) Київської Досвідної Станції; 10) при лабораторії проф. Богданова.

Я тут не згадую великої бібліотеки Сільсько-Господ. Наукового Комітету України і бібліотеки Київського С.-Г. Інституту тому, що вони склалися із декількох бібліотек вище зазначених.

Далі, крім цих бібліотек агрономічного характеру є ще ряд других, що мають у себе, серед іншої літератури, також і с.-г. відділи. Це, наприклад, бібліотека ІНО, Всенародня Бібліотека, Бібліотека імені РКІІ, бібліотека Кооператтехнікуму й інші.

Не намагаючись дати вичерпуючі відомості про всю сільсько-господарську літературу, яка збереглася до цього часу по різних бібліотеках м. Києва, мусимо все-ж сказати, що числовий облік всієї цієї доки ще розпорошеної спеціальної літератури разом дасть у Києві по-над 300 тисяч томів.

Цікаво відмітити, що більшість зазначених вище бібліотек була утворена з громадської ініціативи,—колективними силами діячів сільського господарства. Отже, за цим книжковим фондом стояла й стоїть ціла армія тих діячів.

Перевага книжкових спеціального характеру скарбів Києва перед скарбами інших міст України—є безсумнівна. Це можна ілюструвати хоч-би ось таким фактом.

На початку 1925 року відбулася в Києві виставка книжок під назвою: «Продукційні сили й природні багатства України». Цю виставку організувала Всенародня Бібліотека, зібравши відповідну літературу зі всього Києва.

У вступному слові до відкриття виставки С. П. Постернак ознайомив присутніх з походженням її. «Виставку,—сказав Постернак,—збирали й улаштовували в Києві для того, щоб потім зовсім в готовому вигляді повезти до Харкова, як ілюстрацію до з'їзду вчених України». Цей з'їзд, як відомо, відбувся в Харкові в кінці грудня 1924 й напочатку січня 1925 року під назвою «З'їзд в справі дослідження продукційних сил та народного господарства України». Коли виставка була зібрана й готова, то вона розрослася до таких розмірів (до 4-х тисяч), що в Харкові не було відповідного помешкання для її розташування. А перевозка її туди й назад вимагала дуже великих коштів, значно більших від тих, які були на це асигновані. І от з цих причин довелося в останній момент відмовитися від попереднього наміру—везти виставку до Харкова й довелося розташуватися з нею в Києві.

Цей факт підбору книжок в Києві для вище згаданого з'їзду остільки красномовний, що не вимагає пояснень.

Не менш яскрава картина виявилася на самому з'їзді, що його названо з'їздом «Смотра Української Науки» в ч. 1-му «Бюлетеня» організаційного комітету цього з'їзду.

В ч. 2-му бюлетеня надруковано спис докладів до заслухання на з'їзді, затверджений 20—21 вересня 1924 року.

Цікаві статистичні порівняння, що їх можна зробити на підставі цього спису.

Всього докладів і співдокладів зареєстровано списом 340. З них Київ дав 186, інші міста всієї України разом дали 152 і два доклади Ленінград. Виходить, що 54,7% матеріялу з'їздові дав Київ, а 44,7%—інші міста України.

Коли взяти лише секції з'їзду, що більше торкаються цікавої для нас галузі сільського господарства, як от: «природа та природні ресурси», «сільське й лісове господарство», «сільсько-господарська техніка й промисловість», «економіка» й «наука, як продукційна сила», то відсоток переваги Києва дуже збільшується.

Всі зазначені секції разом дають такі цифри докладів: Київ—155, інші міста України—82 і Ленінград—2; тоб-то: Київ—62,8%, вся остання Україна—37,2%.

Що перевага Києва була не лише в числовій кількості докладів, а мала ще й иншу питому вагу, про це свідчать маленькі уривки зі звіту про з'їзд академіка Ферсмана в журналі «Природа» (ч. 1—3 за 1925 рік). Він між иншим пише:

«В конце декабря 1924 года состоялся в Харькове весьма интересный съезд научных работников, собравший со всех частей Украины и

отчасти Союза свыше 500 членов, проработавший в своих собраниях свыше 300 докладов.

Как участник с'езда, командированный Российской Академиею Наук, я хотел бы поделиться теми непосредственными впечатлениями, которые остались после 8-ми дней оживленной и дружной работы совещащійся, собравших всех видных научных представителей Юга России и осветивших ту огромную научно-исследовательскую работу, которая велась в отдельных научных центрах Украины в последние годы. Несмотря на тяжелое положение высшей школы... на Украине, несмотря на очень тяжелое материальное положение самой работы, нельзя не отметить необычайно жизненные научные корни в Одессе, Екатеринославе, Киеве и Харькове, тесно связанные сейчас с теми научными учреждениями, которые вводят главную часть научной работы Юга: Украинским Геологическим Комитетом, Харьковским Сельско-Хозяйственным Ученым Комитетом, Украинскою Академиею Наук и др..

Отже, академик Ферсман свідчить, що головну частину наукової роботи Півдня провадять установи: Український Геологічний Комітет (в Київі), Український Сільсько-Господарський Науковий Комітет, що незадовго перед з'їздом переїхав до Харкова теж із Києва й залишив в Київі свою філію, і Українська Академія Наук (в Київі). Із цих трьох установ, що стоять на чолі наукової роботи Півдня більш, ніж дві належать Києву.

Академик Ферсман обмовлюється ще додатком—«и другими». Як-ж це «другі» установи. Коли шукати даних у тому-ж спискові докладів, з якого ми увесь час користуємось, то з 155 всіх зазначених докладів, що мають відношення до сільського господарства, 43 доклади належать вченим Київського С.-Господ. Інституту. Це мабуть буде достатня підстава приєднати і Київський Сільсько-Господарський Інститут з його лабораторіями й іншими науковими закладами до тих «других» наукових установ, що поділяють головну частину наукової роботи Півдня.

Далі А. Ферсман каже: «На с'езде мы имели очень широкую постановку экономических вопросов в частности был выдвинут, как производительная сила и сам человек».

По секції економіки 9 докладів дав Київ, 2—інші міста. По секції—«Людина як продукційна сила»—5 докладів дав Київ, 5—інші міста.

«Очень любопытною и новою по замыслу была постановка проблемы «наука, как производительная сила» и в этом отношении с'езд в особой секции должен был проанализировать все те условия, которые необходимы для усиления исследовательской деятельности на Украине». По секції «Наука, як продукційна сила»: 34 доклади дав Київ, 16—інші міста.

«Конечно, только когда будут отпечатаны труды с'езда, можно будет получить картину тех научных результатов, которые были выявлены с'ездом; я же в нижеследующих строках пытаюсь лишь осветить не-

скільки найбільше ярих его моментів. Особенно оживленно протекали роботи секції сільського господарства, а також геофізики».

Секції «Сільське господарство»: 49 докладів дав Київ, 36—інші міста. Підсекція геофізики: 5 докладів—Київ, 6—інші міста (3—Одеса, 2—Катеринослав, 1—Вінниця).

«Врестящие доклады были заслушаны в пленарных собраниях проф. Воблого с общим обзором производительных сил Укрины, проф. Личкова—о полезных ископаемых и А. Гансеева—о Донецком Бассейне».—Проф. Воблий і проф. Лічков—киян.

«Особенно важными оказались работы Украинских геологов и почвоведов по изучению всех поверхностных отложений, ледниковых и почвенных Юга России».

Тут, крім докладів проф. Махова (Харків) і проф. Крокоса (Одеса), треба зарахувати й доклади киян (професорів Левченка, Лучицького, Чирвинського, Лічкова, Акад. Тутківського).

Наприкінці А. Ферсман ще раз підкреслює значіння з'їзду: «В общем с'езд подвел итоги произведенной работе и наметил пути к дальнейшему ее углублению, причем с очевидностью выявил ту огромную силу, какую представляет научно-исследовательская работа, когда она поставлена во всей широте научного знания».

Статистичні порівняння наші базувалися на першому програмному списі докладів: зручніше було аналізувати один документ, ніж збірку документів. В дійсності, звичайно, були деякі зміни, але невеликі й не на мінус Києву. Загальна кількість докладів залишилась, як про це свідчить і доповідь академіка Ферсмана, такою самою («свыше 300 докладов»).

А відсоткове відношення незмінної переваги Києва так само підтвердилося вже одним тим, що з 90 платних місць Київ одержав 62, тоб-то 69 %.

Отже, як-би ми не комбінували даних з'їзду «смотра науки», як-би не повертали їх, а мова цифр, ця сама точна зо всіх мов, каже одно: немає на Україні другого рівного Києву центра науки.

Тема моєї статті—це утворення при Сільсько-Господарській Академії в Києві Наукової Бібліотеки. І коли йде мова про забезпечення цієї бібліотеки книжковими фондами, то як раз тут довідка про всі бібліотеки Києва агрономічного характеру вказує на забезпеченість майбутньої бібліотеки Академії спеціальною літературою минулого. А згадка про наявні наукові сили в Києві вказує на забезпеченість бібліотеки Академії спеціальною літературою майбутнього. Ніхто, справді не може допустити думки, що книжковий фонд наукової бібліотеки може складатися якомсь випадково. Він складатиметься не инакше, як під керівництвом вчених. Чим більш численний склад вчених оточуватиме нашу Бібліотеку, чим більше вчених будуть базувати свою роботу на її фондах, тим більш повний і різнобічний виїде і склад і характер цих фондів, тим більше значіння й цінности матиме Бібліотека.

Тому перша думка про заснування великої наукової бібліотеки веде зразу до підрахування наукових сил міста.

Упевнившись в тому, що в Києві ця перша умова для утворення бібліотеки забезпечена так, як піде більш на Україні, ми мусимо визнати, що ця саме умова зобов'язує нас поставитись найуважніше до створення всіх інших потрібних умов, які вже від нас залежатимуть.

Які-ж це умови?

Перш за все, приступаючи до утворення бібліотеки, треба взяти вірний масштаб, бо помилитися в масштабі, це значить коли не зовсім загубити справу, то у всякому разі обрести її на вічне животіння в тісних, невідповідних потребах, рамцях.

Правильного масштабу для нашої наукової бібліотеки при єдиній на Україні Сільсько-Господарській Академії треба шукати в словах: «одна на Україні». Крім того, для визначення масштабу—з самого початку треба передбачати на багато років вперед ту велику кількість періодичної й неперіодичної літератури—Союзної й всесвітньої, яка увесь час надходитиме до бібліотеки.

Другою не менш важливою умовою до створення бібліотеки є правильне уявлення самого процесу її утворення й заходи відповідно до цього уявлення.

Процес утворення бібліотеки характеризується тим, що він не має меж часу. Процес цей безкрай і в один і в другий бік, цеб-то і вперед і, до певної міри, назад. Бібліотека лише до того часу буде жива, поки вона поповнюватиметься всім новим. Коли це припиниться, то бібліотека умре й перетвориться в архів, або в склеп. Але разом з рухом вперед бібліотека вимагає і книжкового фундаменту позаду. Вимагає, щоби в ньому фундаменті була повнота, не було галявин і перерв.

Ідучи назустріч оцій вимозі, треба дорожити кожною хвилиною, треба боятися, що марна втрата цієї хвилини вже зробить галявину, вже утворить перерву, яку залатувати пізніше буває надзвичайно трудно, а часом і неможливо.

Оці особливості процесу утворення бібліотеки вимагають, щоб його цілком відокремити, не сполучати ні з чим іншим, хоч-би й з будівництвом самої Академії, яке вимагає зовсім інших процесів і інших заходів.

Бібліотеку з самого початку треба виділити в окрему одиницю; розпочинати її утворення значно раніш, ніж буде розпочинатися будівництво Академії й провадити її утворення лише тими шляхами, яких вимагають її специфічні особливості.

Що до будинку для бібліотеки при С.-Г. Академії, то вже тепер ясно, що той перший план будинку на 30 кімнат, який був раніше накреслений, є—замалий. Його треба збільшити ще сіткою окремих кабінетів по спеціальностях, і можливо, площею для деяких помешкань.

Вважаючи за основу швидкість задоволення читача й загальну економію часу бібліотечної праці, треба визнати найбільш доцільним

будування 3-хповерхового будинку. Це й з боку фінансового також буде вигідніше. В 3-хповерховому будинку всі потрібні для Бібліотеки помешкання будуть більш скупчені й це дасть значну економію часу при користуванні всіма цими помешканнями.

Спочатку план помешкань, розрахований на 500 тисяч книжок (очевидно, і кількість книжок взята з а м а л а), накреслювався в такому вигляді:

Перший поверх. Крім книгосховища в окремій пристройці, тут будуть всі ті помешкання, що їх потрібно мати найближче до входу в бібліотеку, а саме:

1) Канцелярія	20 кв. саж.
2) Кабінет зав. бібліотекою	15 » »
3) Кабінет зав. господ. частиною	10 » »
4) Складочна (сюди з самого початку вступають книжки)	30 » »
5) Сортовочна	20 » »
6) Лабораторія 1-ша	15 » »
7) » 2-га »	10 » »
8) » 3-тя »	10 » »
9) Роздягальня	30 » »
10) Політурня	20 » »
11) Каталогна бібліотекаря	15 » »
12) Кватира зав. бібліотекою	20 » »
13) Кватира бібліотек. і швейцара	20 » »
14) Курилки й уборні	20 » »
15) Кімната для дефектних книжок	10 » »
Разом	265 » »

Другий поверх. Головною частиною цього поверху є загальна читальна зала, що зв'язана з книгосховищем і зо всіма иншими помешканнями цього поверху:

1) Загальна читальна зала в 2 світи (2-й і 3-й поверх)	120 кв. саж.
2) Читальня для професури	25 » »
3) Спеціальна читальня періодики	25 » »
4) Загальна каталожна	30 » »
5) Абонементна	20 » »
6) Підручна бібліотека	25 » »
7) Каталогна для підручн. бібліотеки	10 » »
8) Уборна	5 » »
9) Курилка	5 » »
Разом	265 » »

Третій поверх.

1) Відходить до читальної залі (двохповерх. помешкання)	120 кв. саж.
2) Архів	30 » »

3) Кімната гуртка «Друзів книги»	15	»	»
4) Справочне бюро	20	»	»
5) Бюро пересувних бібліотек	25	»	»
6) Кімната для читачів, що читають свої книжки (вхід в загальну читальну залю їм заборонений)	20	»	»
7) Курилки й уборні	20	»	»
8) Дві запасних кімнати	15	»	»
Разом	265	»	»

Книгосховище повинно являти собою окрему ізольовану пристройку, збудовану по «магазинній» системі, що її визнано тепер за найкращу. В трьох поверхах буде міститися 6 ярусів книгосховища. Бюджетова традиція вимагає, щоби згадуючи про якісь потреби і витрати, давати разом і вказівки на ті матеріяльні джерела, з яких ці потреби будуть задоволені. І тому після переліку наших потреб мусимо хоч коротенько глянути і в бік джерел, за допомогою яких наші плани будуть здійснені.

Коли питання про бібліотеку при майбутній С.-Г. Академії піднімалося на Правлінні Київського Сільсько-Господарського Інституту 4/XI—1925 р., то резолюція Правління КСГІ була така: «Визнати за необхідне негайно добути спеціальні кошти на утворення бібліотеки, що в майбутньому стане бібліотекою С.-Г. Академії; звернутися з цього приводу до Київської Міськради й Окрвиконкому; порушити перед Наркомпросом клопотання про спеціальне асигнування коштів на організацію бібліотеки; використати всі інші можливі джерела до збільшення коштів на бібліотеку. Разом з тим домагатися, щоби бібліотека С.-Г. Наукового Комітету, який переїхав до Харкова, була передана Сільсько-Господарській Академії, вважаючи, що книжковий фонд цієї бібліотеки складений з 5-ти Київських бібліотек—належить м. Києву й мусить бути покладений основним фундаментом бібліотеки Київської С.-Г. Академії.

В зв'язку з тим, що зараз переводиться передача бібліотеки ІНО Всенародній Бібліотеці, негайно порушити клопотання про те, щоб С.-Г. Відділ Бібліотеки ІНО, який в цій Бібліотеці безпосередньо не використовується, був виділений і переданий С.-Г. Інституту, як книжковий фонд для бібліотеки С.-Г. Академії».

Цією постановою намічені лише перші конкретні кроки в напрямку досягнення поставленої мети.

Основною матеріальною базою будуть і у нас, як, звичайно,—державні асигнування на наші потреби. Але відомо, що державних асигнувань завжди не вистачає, вони не в силі охопити всіх потреб.

Раніш до державних асигнувань додавалися, переважно, різного роду пожертви. Ці останні відіграють немалою роллю й тепер.

В відчиті, наприклад, про заснування Сібірської Сільсько-Господарської Академії (1918—1923) наведено дані про значні суми, що їх було зібрано шляхом таких пожертв, навіть від благодійних вечірок.

Але зараз ми мусимо ставити питання значно ширше. Ми підходимо до такого ступню життя, коли треба говорити не про громадську допомогу, а про громадську самодіяльність.

Тепер не лише збором пожертв буде реагувати країна на засновання Всеукраїнського науково-учбового закладу. Вона, безсумніву, прийме безпосередню активну участь в його утворенні.

І тут заховані великі можливості, яких підрахувати і навіть передбачати зараз ще не можна.

Справа діячів-піонерів привести в рух цю велетенську силу, що здатна творити по за межами наших конкретних плянів і дрібних підрахунків.

Юр. Меженко.

НАУКОВА РОБОТА ТА ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЯ В ФАХОВИХ БІБЛІОТЕКАХ.

Проблема фахової наукової бібліотеки в умовах системи освіти Радянської України стає чим раз актуальнішою. Віддають їй чимало уваги не лише вузькі бібліотечні кола, а й ширші кола робітників науки, а також близько підходить до розв'язання цього важливого питання НКО в особі Головнауки.

Для Сільсько-Господарської Академії питання про фахову бібліотеку є першорядним, особливо коли взяти на увагу ті величезні організаційні завдання, що повстають перед творцями цієї установи, де наперед треба добре розрахувати взаємовідносини і функції окремих частин, перспективно спланувати роботу на багато років уперед.

Не зайвим буде згадати коротко історію фахово-наукової бібліотеки в інших народів.

Наукові бібліотеки в Європі повстали шляхом боротьби за емансипацію від бібліотек універсального енциклопедичного типу. Ідея універсальної бібліотеки, де були-б зібрані всі твори друку, чим далі розвивалася поліграфічна промисловість—все менш ставала реальною, все менше могла бути здійснена і задовольняла не стільки наукові устремління нації, скільки її імперіялістичні змагання (приклад можна мати з історії німецької королівської бібліотеки, російської імператорської, а також і паризької національної бібліотеки).

Замість універсальної енциклопедичної бібліотеки було висунуто ідею фахової наукової книгозбірні зкомплектованої не за абстрактним принципом «*du tout au tout*», а підбрану за твердим науковим планом, обмеженим вузьким колом тих або інших дисциплін.

Ще у 1627 році Габріель Ноде бібліотекар Рішельє і Мазаріні констатував ненауковість енциклопедичних бібліотек і пропонував замість універсальної збірки книжок утворити зводний каталог шляхом механічного об'єднання каталогів окремих фахових бібліотек. Де далі думка про утопічність енциклопедичної книгозбірні ставала яснішою, точніш зформованою і завжди висувалася ідея універсального каталогу як сурогата (хоч сурогат, але-ж реальність) потрібного в ролі підручника. І все сильніш виступала фахова бібліотека, зв'язана або з школою або

з науковою установою, бібліотека з систематичним науковим добором книжок з фахово бібліографічними функціями.

Після Нодє в 1842 р. порушив це питання німець Forsterman; 1848 р. француз H bert; 1852 р. Jewett, бібліотекар Смітсоновського інституту в Вашингтоні, ставив це питання як державне; 1877 р. італієць Narducci; 1884 і 1899 р.р. боронив цю ідею німець Dziatzko.

На Україні ця ідея була висунута автором цієї статті в році 1919 і навіть було приступлено до планового об'єднання каталогів київських наукових бібліотек. Але ходом горожанської війни цю роботу було припинено. І кілька десятків тисяч карток загинули підчас панування в Києві Денікіна.

Актуальність цього питання тепер не тільки не зменшилася, а навпаки збільшилася. Освітня система Радянської України з широко розвинutoю системою профосвіти, з численною низкою технікумів, інститутів при повній відсутності шкіл та установ університетського типу потребує фахових, науково з максимальною повнотою укомплектованих, книгозбірень.

Витрата коштів на наукову книжку може бути виправдана лише в тому разі, коли книжка ця призначається в фахову бібліотеку. Державна економія не може дозволити собі розкоши набувати книги для тих бібліотек, де вони мало, або й зовсім не використовуються. Крім того, треба завжди пам'ятати за споживача наукової книжки і давати йому книжку на місці його наукової роботи.

Наша дійсність розходиться з цими твердженнями. Наукові бібліотеки у нас все-ж таки не будуються за принципом вузької фаховості, а весь час виявляють ухил у бік універсальності.

Цьому є ціла низка причин, незалежних од самих бібліотек, а зоконаних в неправдивому розумінні іншими органами поняття наукової роботи в науковій бібліотеці.

При будуванні бібліотеки С.-Г. Академії треба точно зформулювати її основні засади і функції, щоб уникнути в роботі випадкових завдань і невластивих науковій бібліотеці обов'язків.

Перше, що має поставити в свій робочий обов'язок бібліотека, це найтісніший зв'язок зо всіма відділами, лабораторіями, катедрами, тоб-то зо всіма дисциплінами, що їх вивчатимуть і досліджуватимуть в Академії. Бібліотека має в деталях знати всі наукові потреби кожної дисципліни в даний момент і мусить бути в курсі всієї нової літератури. Бібліотеку не можна уявляти собі лише як апарат для видачі книжок, але вона мусить і сама виявляти ініціативу в доборі, в подачі бібліографічних довідок, вона повинна бути організована так, щоб стати джерелом знайомства зо всесвітньою с.-г. наукою і щоб в ній не шукали потрібної книжки читачі, а вона сама їм давала-б науково-обгрунтовані бібліографічні поради.

Цього досягнути можна двома засобами: з одного боку,—при бібліотеці має бути zorganizована комісія для комплектування, а з другого—бібліотека мусить встановити постійний як найтісніший зв'язок з усіма у світі подібними до себе закладами, видавництвами, що друкують відповідну літературу та з антикварами для підшукування потрібної старої книги. Питання про бібліотечні комісії ще досі не має для себе сталого вирішення. Німецька практика позитивно його вирішує і там ці комісії користуються великим авторитетом, бо складаються з найкращих фахівців, французькі-ж учені бібліотекознавці вважають, що добрий бібліотекар не потребує поради, а поганому і комісія не допоможе. В Чехах існують комісії як контрольний орган, що раз на рік переглядає вже виконані списки і в такий спосіб, корегують роботу бібліотеки.

Ми вважаємо, що для бібліотеки С.-Г. Академії комісії є обов'язкові, особливо в перші роки роботи, бо бібліотеці на перших порах доведеться перевести велику роботу з комплектуванням старими класичними творами. Поточну літературу легше розшукувати, легше стежити за періодикою, за каталогами. Але укомплектування класичною літературою потребує не тільки енциклопедичної освідженості в с.-г. дисциплінах; воно й технічно має бути передано ініціативною своєю частиною до рук фахівців.

Друге завдання бібліотеки суто бібліографічне. При бібліотеці має існувати бібліографічне бюро, де-б на карточки розписували журнали, газетні статті, а також і ту книжку, якої бібліотека з тих чи інших причин не має, але яка може бути потрібна науковим робітникам Академії. Таке бібліографічне довідкове бюро має бути на кожний момент в курсі всіх книжкових новин і картотека його зростаючи має лягти в основу наукової бібліографії с.-г. дисциплін.

Ми уникали говорити про суто технічні питання бібліотечного апарату, про розподіл функцій, устаткування книгосховища та читальних кабінетів, про НОП в бібліотечній техніці, бо вважаємо, що ці всі проблеми розв'язуються на сторінках фахових бібліологічних органів; але не можна обминути питання бібліотечного персоналу, бо воно при організації бібліотеки буде чи не найскладнішим.

Фахівців учених бібліотека Академії потребуватиме, але об'єднати ученого спеціаліста і знавця бібліотекаря в одній особі річ дуже складна і, я вважаю, що сьогодні це ще не можливо. Тому поруч з бібліотечним (безсумнівно кваліфікованим) персоналом має бути наукова рада, що мусить стежити і корегувати наукову роботу бібліотеки. В компетенцію такої ради входить вивчення систематичного каталогу та керування бібліографічною роботою бібліотеки.

Фахові бібліотечні питання науковій раді не підлягатимуть, а мають вирішатися радою бібліотекарів, як органом більш компетентним.

Таким чином, при бібліотеці Всеукраїнської С.-Г. Академії має бути три колегії: бібліотечна рада, бібліотечна комісія та наукова рада. Ці три колегії охоплюватимуть всю роботу бібліотеки, яка має бути правдивим живим осередком всієї наукової думки цілої Сільсько-Господарської Академії.

ДОДАТКИ

(МАТЕРІЯЛИ ТА ДОКУМЕНТИ)

ДО РЕКТОРА КИЇВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ
тов. В. Ф. БОБРОВА.

Поважаний товаришу!

Перше знайомство моє з положенням С.-Г. Інституту приводить мене до переконання, що в його діяльності можливі і неминучі великі перешкоди і перебої, обумовлені виключно тісністю і недостатком помешкання, як для навчальних закладів, так, головним чином, для студентського інтернату, клубу і т. и. Кидаючи ретроспективний погляд назад, доводиться констатувати, що перебої були і в минулому.

Не підлягає жадним сумнівам факт, що і КПІ, в зв'язку з пробуванням в тісних його стінах С.-Г. Інституту, при нестримних тенденціях останнього, вирватись на широку дорогу розвитку, натикається також на трудно поборені перешкоди, які забирають від нього силу енергії і часу, що пригодилося-б для досягнення основних завдань КПІ.

Отже, в обоюдних наших інтересах є позитивне рішення питання, яке з першого дня повстало передо мною.

Я задумався над перспективами організації в околицях Києва всеукраїнської Петровки, Тімірязевки, рівно-ж і над можливостями підготовки, починаючи з сьогоднішнього дня, до будівництва для С.-Г. Інституту власного будинку по останньому слову техніки і штуки відповідно до наших найновіших потреб. Я гадаю, що робітники і селяни, переважно хліборобської країни, якою є УСРР, між сьомою і десятою річницею Жовтневої революції таку «розкіш» в головному центрі сільсько-господарської продукції можуть собі дозволити навіть у тому разі, коли зважимо, здавалось-би, більш важні завдання, як розвиток електрифікації, підняття важкої індустрії і т. и. Організація на Україні С.-Г. Академії, яка-б відповідала своєму призначенню не лише назвою і зовнішнім виглядом, але й усім своїм змістом, може спричинитися до колосального підйому продукційних сил нашого сільського господарства, а слідом за цим перед нами відкриваються нові неосяжні перспективи переведення в життя другої програми нашої партії—плану електрифікації. Ця-ж остання є основна складова частина комунізму. Комунізм—це в Рад-влада + електрифікація,—казав тов. Ленін.

Отже, переходимо до переконання, що «Позичка у землі», про яку

писав недавно тов. Сосновський у «Правді», може справді відіграти в нашій економіці виключну роль, в усякому разі крапцю і більш надійну роль, ніж позичка у англійських банкірів. Але щоб позика у землі, як найскорше була можлива, Київський С.-Г. Інститут скеровує всі свої сили і увагу на організацію на Україні С.-Г. Академії, яка-б, найтісніше зв'язавшись з селом, дала-б йому високо-кваліфікованих організаторів соціалістичної революції в сільському господарстві.

Я переконаний глибоко, що в досягненню цієї великої мети С.-Г. Інститут самотнім не буде. Він вийшов з КПІ і треба надіятись піде поруч з ним (і далі) в ногу до наміченої потреби нашого відсталого села мети.

З такою вірою я звертаюсь до вас з цим листом. Основна мета його полягає в тому, щоб ви, відчувши спільність наших кінцевих інтересів, були моїм радником в справах, де я можу бути некомпетентним, рівно-ж і допомагати мені відповідною працею висококваліфікованих робітників вашого Інституту.

Першу конкретну поміч ви покажете мені, коли притягнете своїм товаришам авторитетом інженерів, архітекторів і інших робітників до намічення орієнтованих даних, які відкрили-б перед робітниками і селянами всі можливості, труднощі і вигоди в справі досягнення поставлених перед нами життєвих задач. Поки що очі наші звернені в бік Голосіївських хуторів над Дніпром, де на мій погляд дивно сполучені в гармонію всі сільсько-господарські фактори. Там же, здається, є змога відбудувати для будівничих потреб наших старі цегельні, чи збудувати нові. Глина для продукції цегли в тому районі славиться на всю Україну. Корчування столітніх лісів на великій площі безнадійно знищеного лісу дасть силу палива для продукції цегли. Передача С.-Г. Інституту 8.000 дес. лісу в районі Боярки передбачає дешевий будівничий лісовий матеріал.

Ці всі можливості треба уложити в систему, ув'язати і намітити конкретно ту суму, яка могла-б зрушити справу з мертвого місця, яку будемо примушені шукати спільними силами з широкими масами робітництва й селянства того району, потреби якого обслуговує і буде обслуговувати наш Інститут, майбутня Українська Тімрязевка.

29/X—1924 р.

З комуністичним привітанням

Чайий.

ЗАВГУБОНО КИЇВЩИНИ тов. ЛЕВИТСЬКОМУ.

Поважний товаришу.

Надсилаю⁶ вам текст листа, якого проєктую вислати ректорові КПІ тов. Боброву.

Справу, яку порушую в листі, підтримують всі мої співробітники по Інституту, з ким лише доводилося мені говорити. Секретар ячейки також вітає і обіцяє, після обміну листами між мною і тов. Бобровим, підтримати від імени ячейки перед Губкомом.

Ставиться величезної ваги проблема, незалежно від того, чи зможемо її рішити через рік, два, три і чи буде вона рішена у Києві чи у Харкові. В кінцевому все залежить і буде залежати від активності, яка буде виявлена тут і там. Зараз всі об'єктивні дані на стороні будування С.-Г. Академії не в Харкові, а в Києві. Коли-ж Харків розів'є роботу, яка дасть йому на протязі двох чи трьох років пальму первенства, то ми будемо лише вітати це. Наша-ж робота, скерована до організації С.-Г. Академії, для нас і для с.-г. освіти даремно не пропаде. Справа не в назві, а у змісті.

До будування-ж будинку—чи то буде Академія, чи то буде Інститут—нам готуватися рано чи пізно, треба. Рівно-ж треба вжити всіх заходів, щоб розкидане господарство і підприємства С.-Г. Інституту, по можливості, згромадити до купи, в один суцільний масив. Зараз-бо Інститут у відношенні до своїх підприємств і земель, розкиданих на 30—120 верст, здаючи їх за половину селянам для варварської експлуатації, займає становище, до певної міри, аналогічне до положення поміщика, що експлуатував маєтки, засідаючи у цензовій думі, чи перебуваючи десь за кордоном. Про ув'язку навчання з виробничими процесами, поки господарство не буде сконцентровано десь поблизу коло Інституту, говорити можна на вітер. Ось через що питання про землю в районі Голосієва (один з варіантів) і про будування там будинку для Інституту—то є питання про раціональне існування самого Інституту. Відірваість студентства від Інституту, щоденна колосальна трата часу на перехід від ітернатів (Михайлівський і Покровський монастирі) до Інституту й назад, трата часу на чергування за обідом і вечерею через відсутність відповідного помешкання і обладнання для їдальні—все це унеможливорює максимальне використання студенської культурної армії для завоювання командних висот культури й підтягування до тих висот нашого села, що таїть у своїй відсталості тяжкі для нас несподіванки. Все це говорить за те, і лише за те, що порушена справа про будування будинків для інституту по останньому слову техніки і відповідного до наших найновіших потреб, є справа актуальна, яка легкого відношення до себе довгий час не потерпить.

Підносячи цю справу на Вашу увагу, вірю, що Ви дасте свою згоду на те, щоб її розвивати далі й популяризувати в широких масах

як в Інституті, так і за його межами. Поки що молодь цю думку зустрічає з ентузіазмом, багато готових відчислити одноразово місячний заробіток і регулярно певний відсоток до будівничого фонду. Коли це набере масового характеру, то, повторюю, 50% успіху гарантовано. Ініціатива й активність широких мас—то є величезна сила, яку ми на протязі останніх семи літ мали не раз нагоду спостерігати. Коли ту ініціативу й активність Ви дозволите збудити, то скоро з'ясується, що участь державних фінансів в успішному завершенню порушеної справи буде не такою вже тяжкою, великою й неможливою, як це може здаватись зараз.

Обов'язок наш—не спати ні одного зайвого дня.

З комуністичним привітанням *Чалий*.

1 XI—1924 року
у Києві.

У С.Р.Р.

Завідуючий

КИЇВСЬКИМ ГУБЕРНІАЛЬНИМ
ВІДДІЛОМ

Народньої Освіти.

Листопада 3 дня 1924 р.

Службова записка.

Шановний т. Чалий.

У відповідь на Вашого листа що до будування в Голосіві нових приміщень для СГІ чи С.-Г. Академії, гадаю потрібним зауважити, що цю справу є рація порушувати на місці, в Києві, лише після детального з'ясування й вирішення її в центрі в НКО.

На мій погляд, тепер потрібно порушити питання тільки про закріплення за СГІ Голосівка, як навчально-допомічного Радгоспу.

Як підготовчу роботу до майбутнього будування Всеукр. С.-Г. Академії, треба поки що висунути й цілком ясно поставити питання про розмежування КПІ та СГІ з тим, щоб СГІ і в організаційному напрямку набрав характеру окремого ВУЗ'а, що конче необхідно для нормального його розвитку.

З ком. прив. *Левитський*.

РЕКТОРУ КИЇВСЬКОГО СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ІНСТИТУТУ
П. В. ЧАЛОМУ.

Копія Головному Інспектору ІТО тов. Неміловському.

Шановний товаришу!

Ваш лист одержав 6-го грудня. В ньому ви провадите думку про утворення в У. С. Р. Р. Сільсько-Господарської Академії по типу «Тімірязевки» (Петровки), використавши для цієї мети устаткування існую-

чого Сільсько-Господарського Інституту, забронювавши для будівлі нових будинків територію в Голосіївському маєтку біля Києва.

Я цілком приєднуюсь до цієї ідеї в ознаку десятирічниці Жовтневої Революції, коли Київський Сільсько-Господарський Інститут буде мати змогу розвернутися в Сільсько-Господарську Академію і певний, що при відповідній грошовій допомозі з Центру—при активній участі в цій роботі всього нашого колективу—ідея переходу Сільсько-Господарського Інституту до Голосієва здійсниться скоріше і буде ще досить часу до 1927 р. для того, щоб Сільсько-Господарський Інститут став центром Вищої Сільсько-Господарської Освіти на Україні і зміг-би до десятирічниці справедливо назватися «Сільсько-Господарською Академією».

Питання про повне і територіальне віддалення КСГІ в сучасний момент—актуальне, його необхідно вирішити в найближчий час, через те що надалі сумісне існування КПІ й КСГІ гальмує роботу обох Інститутів за браком помешкання для навчальної їх діяльності, для потреб студентських організацій, для більш-менш повного задоволення вимог в житловій площі навчителів та студентів та таке інше.

Це питання було піднято ще в 1920/21 році Головпрофосвітою. З Харкова приїздила спеціальна Комісія з тов. Зетиним. Воно декілька разів ставилося на повістку дня засідань Колегії Головпрофосвіти, але в той час, коли КПІ був сам на краю закриття, бо в ньому були величезні зруйнування, воно не могло бути конкретно вирішено, була тільки намічена лінія до поступового виділення Агрономічного Факультету КПІ від других факультетів і переорганізацію його в Сільсько-Господарський Інститут.

Господарське відновлення КПІ йшло ці роки одночасно з провадженням організації КСГІ.

В 1923/24 навч. році, коли життя обох Інститутів розвернулося в повній мірі в межах, залятих ними помешкань, коли КПІ й організований з Агрофаку КСГІ одержали можливість користуватися центральним опаленням, електрикою, водою, газом, каналізацією, коли в обох Інститутах організувався ряд навчально-показових установ, виявилася гостра необхідність в помешканнях і господарчому спорудованню для дальнішого розвитку академічної діяльності обох Інститутів і єдиний конкретний вихід з такого становища я бачу тільки в утворенні самостійного Сільсько-Господарського Інституту, на базі устаткування, яке мається на території, яка відповідала-б його потребам і де повинні бути збудовані нові будинки.

Це дає можливість КПІ використувати помешкання й територію, яку тимчасово занято КСГІ, для встановлення нормального академічного життя факультетів КПІ.

Безумовно, КПІ, зацікавлений в вирішенні цього питання в такому напрямку, і з свого боку допоможе своїми науковими й технічними силами при будівництві нових будинків КСГІ на території, яка буде йому відведена.

Попередній проєкт уже подавався КПІ до Головпрофосвіти 21 червня 1924 р. ч. 2784 в зв'язку з організацією ФІШУ в Інститут шляхів.

Для навчального корпусу КСГІ (з початковим розрахунком на 1000—1200 студентів), необхідно мати площу в 2500 кв. саж. (по відом. КСГІ) для житлових корпусів 800 кв. саж., для службовців 100 кв. саж. По відомостям професорів-архітекторів КПІ будівля таких будинків буде коштувати приблизно 850.000 карб.

В випадку позитивного вирішення в Головпрофосвіті питання про предоставлення необхідної території для КСГІ, КПІ бере на себе складання детального проєкта й керування будівництвом будинків КСГІ даремно, аби тільки вийти з тяжкого становища, що утворилося, і при якому нормальне провадження занять обох Інститутів неможливе.

Межування Інститутів на території й будинках КПІ вважаю паліятивом, що не відстороняє гостроти цього питання, який дає тільки можливість більш точно виявити, яке господарче та навчальне обладнання може мати КСГІ при остаточному відділенні у власний будинок.

З комуністичним привітанням Ректор *Бобров.*

8/XII. 1924.

У.С.С.Р.

Заместитель

Народного Комиссара
ПРОСВЕЩЕНИЯ.

22 мая 1925 г.

№ ...

Харьков.

Тов. Шумскому.

Необходимо разрешить вопрос принципиально об Украинской Сельско-Хозяйственной Академии, где ей быть.

Я полагаю, что она должна быть в Киеве. Ничего идеальнее Голосеевки нет. Кроме того, здесь увязывается и *Институт сахарного производства и электрофикация села и национальный вопрос*. Политическое значение на Западе также несравненно выше, чем это было бы в Харькове.

Оборудование в Киеве почти на $\frac{2}{3}$ имеется.

Я. Ряппо.

Для рішення питання необхідно мати проєкт і розрахунки на перенесення.

Доручити К. С. Г. І. розробити проєкт і для цього асигнувати потрібну суму.

О. ШУМСЬКИЙ.

22/V—25 р.

М. В.

Дайте негайно справку, яка потрібна сума.

ВУТВИН.

22/V—25 р.

ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ К ПОСТАНОВКЕ ВОПРОСА О ПЕРСПЕКТИВАХ ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ КИЕВСКОГО СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННОГО ИНСТИТУТА *).

1. Причины, вызвавшие данную проблему.

Согласно постановлению Коллегии Главпрофобра, с.-х. факультету КПИ 1-го сентября 1922 года был преобразован в КСХИ. Этим актом был сделан первый шаг к дальнейшему развитию созданного 26 лет тому назад первого на Украине высшего с.-х. учебного заведения.

На протяжении четверти века с.-х. отделение по мере сил выполняло возложенные на него задачи по подготовке работников на поприще сельского хозяйства: но допущенные ошибки и недосмотры при организации с.-х. отделения КПИ не позволяли и по сию пору не позволяют КСХИ развернуть свою деятельность и поставить на ту высоту, которой вправе требовать от него богатая и материальными, и духовными силами Украина, являющаяся житницей не только всего Союза С. С. Р., но в значительной степени и для Западной Европы.

Недостаточная первоначальная организационная предусмотрительность по обеспечению с.-х. отделения КПИ не только лабораторными помещениями, кабинетами и прочими сооружениями, но и необходимыми земельными угодиями, уже в первые годы жизни с.-х. отд. КПИ сильно затормозила его рост и деятельность отдельных дисциплин. Некоторые из них, как, например, садоводство и огородничество, ветеринария, с.-х. машиноведение, уже в первые годы своего существования были размещены в небольших комнатах, в одно-два окна, а такие, как общая статистика, с.-х. счетоводство, с.-х. статистика, кооперация и коллективизация не имеют помещений и по сей день. Полевой земельный участок, предоставленный с.-х. отделению в г. Киеве для обеспечения всех его нужд, ограничивался всего только 35 десятинами для машино-испытательной станции, а целый ряд других дисциплин для научно-учебных целей получили всего только по несколько сот и даже несколько десятков квадр. сажений в усадьбе Института.

Эта кардинальная ошибка первоначального организационного плана заставляла совет бывшего с.-х. отделения возбуждать неоднократные ходатайства пред центральным правительством об отпуске необходимых средств на расширение помещений и лабораторий; были изготовлены планы для возведения новых корпусов, но начавшаяся война лишила с.-х. отделение необходимых на постройку кредитов. Революция принесла с собою увеличение земельных угодий с.-х. отд., как в г. Киеве, так и

*) В цій редакції записка була передана в червні 1925 року до НКО (О. Я. Шумському, Я. П. Ряппо), НКГ (т.т. Дуднику, Вольфу) і до Секретаріату ЦК КП(б)У (т. Клименко). В грудні 1924 року вона була передана до НКО від колишнього Бюро КСГІ в иншій редакції — з орієнтацією на землі, де запроектована зараз будівля кінофабрики, проти садиби КПІ. Пізніше Правління КСГІ і наукові робітники (за малим виключенням) признали цю першу орієнтацію для КСГІ недоцільною.

вне Киева, помещения же лабораторий и кабинетов отдельных кафедр не только не увеличивались, но сильно сократились, благодаря учреждению целого ряда новых дисциплин: генетики и селекции с.-х. растений, фитопатологии и с.-х. энтомологии, с.-х. опытного дела, с.-х. кооперации и коллективизации, высшей математики, вариационной статистики, истории классовой борьбы и революционного движения, исторического материализма, землеустройства и агрономической химии, садоводства, луговодства, пчеловодства, рыбоводства и др.

Кроме того, организация двух новых факультетов—лесного и рабфака и двух новых отделений—зоотехнического и педагогического, создали положение, выйти из которого без решительной помощи государства невозможно. Размещение всех этих новых учреждений на протяжении последних 3-х лет было произведено за счет и без того уже чрезвычайно тесных и недостаточных помещений прежних дисциплин.

Результатом всего этого явилась крайняя скученность лабораторий, недостаток аудиторий и помещений для проведения практических занятий и семинаров. А одной из важнейших для Института кафедр—кафедре частного земледелия—из всех ее прежних учреждений осталась только часть ее прежней лаборатории: кафедра с.-х. экономики совершенно лишена возможности дальнейшего развертывания.

Благодаря всему указанному, не только новые, но и прежние дисциплины не могут нормально вести работу преподавания, развить работу научно-исследовательских кафедр и поставить их на должную высоту. Отсутствие же самого необходимого инвентаря и учебных пособий очень часто парализует даже самые элементарные и необходимые лабораторные работы основных кафедр.

Из всего сказанного с полной очевидностью явствует, что оставлять в таком положении и на долгие КСХИ нельзя. Должны быть приняты все меры к тому, чтобы в неотложном порядке изыскать пути и средства как для расширения лабораторных помещений, так и для обеспечения всего КСХИ необходимыми земельными угодиями и базами по всем отраслям сельского хозяйства, развитым на Украине.

II. Возможные пути к разрешению данной проблемы.

Остановливаясь на вопросе о путях к устранению указанных выше препятствий в нормальной работе и развитии КСХИ, мы полагаем, что здесь могут быть намечены следующие три пути:

1. Постройка новых помещений для КСХИ на нынешней территории КПИ и КСХИ.

2. Полное отделение КСХИ от КПИ с вынесением всего КСХИ на другое, более подходящее для его нужд, место в окрестностях гор. Киева (Голосеев).

3. Вынос сел.-хоз. Института из г. Киева, т. е. другими словами, закрытие КСХИ и создание где-то в пределах северо-западной Украины какого-то нового сел.-хоз. ВУЗа.

III. С чем необходимо считаться при обсуждении этих путей.

Степень правильности выбора того или иного из указанных трех путей будет зависеть от того, на сколько мы при обсуждении их сумеем объективно и удачно учесть следующие моменты:

1. Взвесить и правильно оценить значение для обширной сельскохозяйственной страны наличия хотя бы одного правильно организованного и обеспеченного всем необходимым для своей деятельности С.-Х. ВУЗ'а.

2. Предвидеть величину материальных средств, кои необходимы не только в первые 2—3 года, но и вообще в ближайшее время на развитие и оборудование этого ВУЗ'а.

3. Правильно учесть всю сложность требований, предъявляемых современным хорошо организованным С.-Х. ВУЗ'ом к окружающим его условиям, и

4) Не преувеличить, но и не преуменьшить те временные выгоды или недостатки, ссылаясь на кои или мирясь с которыми, мы, избирая тот или иной путь строительства, не лишим наш Институт возможности к дальнейшему развитию и совершенствованию его в будущем.

Кризис сельского хозяйства и стоящие перед нами задачи по переустройству крестьянского хозяйства категорически требуют, чтобы Украина имела, наконец, у себя хотя бы один сельскохозяйственный ВУЗ, обеспеченный всем необходимым для фактической, а не формальной только, подготовки действительных руководителей по переустройству крестьянского хозяйства.

Проектируя развитие КСХИ, мы полагаем, что, подготавливая агрономов-организаторов, он должен будет обслужить следующие главнейшие отрасли сельского хозяйства, развитые в северо-западной Украине (Лесостепь и Полесье): 1) полеводство, 2) животноводство со всеми его отраслями, 3) лесоводство, 4) садоводство и огородничество, 5) луговодство, 6) табаководство, 7) хмелеводство, 8) рыбоводство, 9) пчеловодство, 10) шелководство, 11) птицеводство. Наличие в данном крае значительного количества болот и сыпучих песков вызывает необходимость изучения и наиболее рационального использования этих угодий, а следовательно изучение и с.-х. мелиорации. (Главнейшие болота и пески Украины сосредоточены именно в ее частях, ближайших к Киеву).

Кроме того, сельскохозяйственный ВУЗ должен обслужить местную сельскохозяйственную промышленность: свекло-сахарную, винокуренную, мукомольную, маслобойную и т. д.

Так как обучение, согласно новым программам и методам, должно быть связано с самим производством, Институт помимо лабораторий, кабинетов, музеев и главного здания, где должны будут разместиться канцелярии, бухгалтерия и прочие учреждения административного характера, должен располагать:

1. Полевым земельным участком с хорошим рельефом для ведения репродукционно-семенного полевого хозяйства с применением механизации.

2. Скотным двором для содержания крупного рогатого скота, лошадей, свиней, овец и прочего мелкого скота.

3. Молочной фермой и сыроварней.

4. Опытным полем с хорошим макро- и микро-рельефом.

5. Коллекционным питомником с.-х. растений.

6. Земельным участком для селекции с.-х. растений.

7. Небольшой полевой лабораторией для нужд частного и общего земледелия.

8. Оранжереей для нужд прикладной ботаники и физиологии растений.

9. Инсектарием для нужд с.-хоз. энтомологии.

10. Метеорологической станцией.

11. Станцией для испытания с.-х. машин и орудий.

12. Луговой площадью для обеспечения скота сеном, изучения вопросов рационального выпаса скота на лугах, учебных и исследовательских работ по луговодству.

13. Достаточной лесной площадью для ведения правильного лесного хозяйства, лесовозобновления и лесоустройства.

14. Достаточной садовой и огородной площадью для ведения промышленного садоводства и огородничества.

15. Табачной плантацией для культур важнейших сортов табаку.

16. Хмельником.

17. Достаточной площадью рыбных прудов для рыбоводства.

18. Промышленной учебной и опытной пасекой.

19. Птичником для разведения и откорма птицы и опытной станцией птицеводства.

20. Опытными хозяйствами, характерными для крестьянских хозяйств района.

Кроме того, Институт должен располагать всеми необходимыми подсобными сооружениями как для крупного коллективного, так и мелкого хозяйства, погребами, холодильниками для изучения холодильного дела и хранения скоропортящихся продуктов, силосной башней, предприятиями по переработке продуктов сельского хозяйства.

К числу обязательных условий, требующих своего осуществления, следует также отнести: 1) полное научное оборудование всех кафедр для ведения ими научно-исследовательских работ; 2) для того, чтобы все учреждения Института могли быть доступны наибольшему числу посетителей, необходимо, чтобы не только усадьба Института, но и все его вспомогательные учреждения, как, напр., поля, сады, фермы, опытные поля, плантации, опытные хозяйства и т. д. находились в ближайшем расстоянии от удобных путей сообщения, напр., железно-дорожных станций, трамваев и т. д. Посему должна быть полная гарантия в том, что эти пути могут быть легко осуществлены в ближайшем будущем.

Наконец, желательно было бы, чтобы по соседству с проектируемым местом для Института находилась достаточная запасная площадь, кото-

рую легко можно было бы приспособить для нужд Института, если в будущем появится в этом необходимость.

Для увязки же научно-учебной работы с агро-культурной, Институт должен создать широкую агро-культурную базу для крестьянского хозяйства Полесья и Лесостепи и организовать снабжение крестьян чистосортным семенным материалом главнейших полевых и огородных культур района, посадочным материалом плодовых деревьев и т. д.

IV. Краткая оценка намеченных путей.

Переходя к выбору одного из указанных трех путей для устранения препятствий, тормозящих в настоящее время развитие КСХИ, и принимая во внимание все вышеизложенное, мы должны прийти к следующему заключению:

Первый путь, т. е. постройка новых помещений для КСХИ на нынешней территории КПИ и КСХИ является неприемлемым уже потому, что эта территория, обнимающая собою площадь около 35-ти десятин, и без того мала; в ближайшем будущем она с трудом будет удовлетворять запросы самого КПИ.

Кроме того, этим путем не устраняется второй основной вопрос об увеличении нынешней земельной площади КСХИ в Киеве, где у него имеется в настоящее время всего только 90 десятин в урочище «Грушки».

Второй путь, т. е. вынесение всего КСХИ в Голосиев, где сосредоточены все необходимые земельные, лесные, луговые, садовые и проч. угодия в одном месте, дает действительно полную возможность в полном объеме разрешить вопрос о создании в Киеве всесторонне обставленного С.-Х. Института, со всеми его без исключения дисциплинами.

Что касается третьего пути — полного вынесения КСХИ из Киева, т. е. закрытия нынешнего КСХИ и создания взамен его какого-то нового с.-х. ВУЗ'а, то на такой шаг можно было бы решиться только в том случае, если бы взамен Киева можно было бы указать в северозападной области Украины новое место, обладающее большими положительными сторонами, нежели Киев.

Таким образом, у нас остается, как наиболее целесообразный, путь развертывания сельско-хозяйственного Института на базе Голосеевских хуторов, получивший уже полное одобрение Главпрофобра и Наркомпроса.

Становясь на этот путь организации, КСХИ получит возможность постепенно, в течение 5 лет, развернуться в одно из самых мощных и хорошо обеспеченных необходимыми учебными пособиями учреждение не только на Украине, а, быть может, даже и в Европе.

В изложенных выше положениях мы наметили только основные вехи к постановке вопроса о дальнейшем развитии КСХИ, а более подробный пятилетний план постройки, оборудования и переноса КСХИ в Голосеев и создания там широкой агро-культурной базы для крестьянского хозяйства района будет намечен в отдельных записках.

Ректор КСХИ Чалый.

У.С.Р.Р.

Народний Комісаріат Освіти
УКРГОЛОВПРОФОСВІТА
Київський Сіл.-Госп. Інститут.

9 червня 1925 року.
ч. 4448.

До т.т. професорів і навчителів КСГІ.

Прошу викласти на письмі Ваші думки що до придатности обраного під С.-Г. Академію місця в Голосіїві:

а) Рельєф.

б) Положення що до Києва й комунікації з ним.

в) Намічений розподіл території під навчальні й допоміжно-навчальні установи.

г) Площа землі, що її намічено до розпорядження Вашої дисципліни, придатність її для обслуговування цієї дисципліни.

Г) Місце, обране під головний корпус.

д) Як треба поставити фасад головного корпусу.

е) Звідкіль повинен бути в'їзд до Академії.

є) Приблизна черга віддалення навчальних установ від головного корпусу (які ближче, які далі), житлових корпусів для академічного персоналу, інтернату для студентів.

ж) Умови водопостачання.

з) Електрифікація.

і) Будівельні матеріали.

и) Робоча сила.

Відповіді бажано мати не пізніше 3-х годин 11 с. червня.

З тов. привітом Чалий.

ПРОТОКОЛ ч. 18

прилюдного засідання Правління КСГІ від 22 червня 25 року.

Присутн. біля 80 душ.

Голова—Чалий. Секретар—Кулик.

С л у х а л и:

У х в а л и л и:

1) Доповідь тов. Дяченка про план розташування будівель Всеукраїнської С.-Г. Академії в Голосіїві.

2) Доповідь проф. Обремського в справі проекту Головного будинку.

3) Про проект Хемічного будинку. Доповідає тов. Дяченко.

4) Про житлові помешкання для професури й студентства. Доповідь проф. Обремського.

1) Як орієнтовочн. приймається.

2) Проект вважати приємлемим.

3) Доложений проект зі зробленими зауваженнями вважати прийнятим.

4) Проекти зі всіма зауваженнями й побажаннями вважати прийнятими.

Голова Чалий.

Секретар Кулик.

У.С.С.Р.

**Народного Комиссара
ПРОСВЕЩЕНИЯ.**

29 июня 1925 г.

Секретариат НКП.

Согласно распоряжения Наркома, назначаю специальную комиссию для срочного изучения материалов КСХИ о Сельско-Хозяйственной Академии, составления предварительного заключения и доклада в Коллегии Нкпроса.

Состав комиссии пять чел.:

1. От Нкпроса: Петришин и Бутвин.
2. От Нкзема—1 представитель.
3. От КСХИ—1 представитель.
4. От ХСХИ—1 представитель.

Я. Ряппо.

ТЕЛЕГРАМА.

Кисловодск Санатория ЦКУБУ Ряппо

Совнарком 16 июля поручил Наркомпросу и Наркомзему трехмесячный срок разработать вопрос открытия Украинской Сельско-Хозяйственной Академии.

Чалий.

21/VII—1925 г.

У.С.Р.Р.

Народний Комісаріят Освіти.

23/ix 1925 року.

ч. 31987.

**До Київського
Сільсько-Господарського Інституту.**

В зв'язку з постановою РНК від 16/VII—1925 року про розробку проекту Організації Всеукраїнської С.-Госп. Академії, просимо силами Вашого колективу накреслити: завдання, структуру Академії й висловити погляди про місце її організації.

Весь матеріял, а також доклади по цій справі окремих робітників Вашої установи, просимо надіслати до відділу С.-Госп. Освіти.

Матеріяли бажано одержати до 1-го листопаду.

Заст. Наркома Освіти *Ряппо.*

Головний Інспектор С.-Госп. Освіти *Петришин.*

ВИТЯГ

із протоколу Пленуму Секції Міськради по Наросвіті 5/X—25 р.

Слухали: 1) Доповідь про бажаність і доцільність організації в Києві С.-Г. Академії (професор Київського С.-Г. Інституту С. Ф. Веселовський).

Повідомивши про те, що справу про організацію на Україні С.-Г. Академії вже вирішено позитивно, доповідач докладно поінформував про завдання й значіння С.-Г. Академії в галузі піднесення с.-господарства й економічного розвитку країни й повну доцільність утворення Академії в Києві.

Перш за все, Київ є центр лісо-степової смуги й тому природньо—центр с.-г. частини України.

Далі, в Києві та його районі ми маємо найвищі ступені розвитку с.-г. промисловості—лісової, цукрової, млинарської, махорочної, горільчаної, то-що.

Також, треба взяти на увагу, що в Києві вже довгий час існують вищі й середні с.-г. школи, і що значіння Києва, як центра науки, визнає й Головна наука, яка свою наступну сесію намічає в Києві.

Нарешті, Київ, надаючи для С.-Г. Академії зразкове Голосієвське господарство, утворює міцну й найліпшу агрикультурну базу. Бо в Голосієві маємо сполучення всіх елементів, потрібних для широкого дослідження й розвитку с.-г. науки: поле (до 400 дес.), город (до 70 дес.), садок (до 100 дес.), ліс, ставки, характерний рельєф і т. ин.

Отже, думка використати Голосієвське господарство для організації С.-Г. Академії є найчисливіша. Секції Наросвіті необхідно піднести клопотання про утворення в Києві нового вогнища науки, яке, маючи величезне економічне значіння, разом з тим, матиме й величезне політичне значіння, бо сприятиме дальшому могутньому поступу в справі ув'язки міста з селом.

Тов. Трескин, зазначаючи, що за постановою Центру, в Києві буде утворено біологостанцію, вітає думку про організацію в Києві С.-Г. Академії, як керівника в науковій роботі.

Тов. Лукашенко.—Надзвичайно швидкий темп розвитку продукційних сил країни дає змогу поставити на практичний ґрунт пропозиції що до дальнішого поширення освітніх заходів. В першу чергу саме життя ставить категоричну вимогу піднести на належну височінь розвиток с.-г. науки, яка повинна сприяти дальшому розвиткові с.-господарства, бо вже пора перейти за довійський рівень і стати на вищій щабель розвитку. Найбільш доцільно організувати С.-Г. Академію в Києві не з погляду місцевого патріотизму, а по цілій низці серйозних мотивів, які раніш зазначено.

Ухвалили: 1) Заслухавши доповідь проф. Веселовського про С.-Г. Академію, що її проектується організувати на Україні протягом най-

ближчих років, Пленум Секції Київської Міськради по Наросвіті визнає, що справа утворення закладу вищої с.-г. культури на Україні є своєчасною та актуальною, і що С.-Г. Академія з'явиться могутнім фактором в справі піднесення с.-г. культури й зміцнення зв'язків сільського господарства з промисловістю,—найбільш відповідним місцем для С.-Г. Академії на Україні, в якому скупчені центри с.-г. промисловости, зокрема, головної галузі її—цукрового виробництва, а також і головні наукові сили в галузі с.-г. науки, місцем, на якому сходяться головні райони України—це є Київ.

А тому Пленум Секції Наросвіти просить Президію Міськради негайно поставити, через відповідний орган, перед Урядом України питання про прискорення будівництва С.-Г. Академії й будівництва її в Києві.

З оригіналом згідно:

Секретар Петров.

ТЕЛЕГРАМА РЕКТОРА КСГІ тов. ЧАЛОГО (від 8 жовтня 1925 р.) до КИЇВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ.

«Вітаю рішення Міськради відкриття Києві Сільсько-Господарської Академії. Уперта праця робітників, селян, науково-організована Радянською Владою, доведе велике будівництво Академії до кінця. Робітники Київського Сільсько-Господарського Інституту віддадуть себе цьому будівництву цілком. Хай живе перший будівник Академії Міськрада найстарішого культурного осередку України».

Ректор Київського Сільсько-Господарського Інституту

Чалий.

У.С.Р.Р.

Народний Комісаріят Освіти

30 жовтня 1925 р.

Ч. 37940.

м. Харків

вул. Артема, ч. 29.

РЕКТОРУ КИЇВСЬКОГО
СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ІНСТИТУТУ
тов. ЧАЛОМУ.

Вам було доручено скласти комісію по розробці питання організації Сіль-Господарської Академії в Києві.

З огляду на те, що термін, призначений для виконання цього завдання, вже минув, НКО пропонує вам прибути для доповіді про наслідки роботи зазначеної комісії на засідання Держнаукметодкому, яке відбудеться 6 листопада (о 7 год. веч.).

В доповіді необхідно з'ясувати такі основні моменти:

- 1) Загальні завдання й цілі Сільсько-Господарської Академії.
- 2) Організація наукової та навчальної структури С.-Г. Академії.
- 3) Взаємовідносини С.-Г. Академії з ВУАН та іншими С.-Госп. Інститутами.

Заст. Наркома Освіти *Ряппо*.
Зав. Адм. Упр. НКО *Лециньский*.

У.С.Р.Р.
Народний Комісаріат Освіти
УКРГОЛОВПРОФОСВІТА
Київський Сіл.-Госп. Інститут
6/х1—1925 р.
ч. 13311.

ПРИВІТАННЯ КИЇВСЬКІЙ МІСЬКРАДІ.

Київський С.-Г. Інститут шле пролетаріатові найстаршого культурного центру України в особі Київської Міськради гарячий привіт в день 8-ої річниці Великого Жовтня.

Перемога революції політичної відкрила широкий шлях для побідної революції в галузі господарства, техніки і науки. Жовтень—є невичерпане джерело надхнення, сил і енергії для робітників в усіх галузях суспільної, державної і політичної діяльності. В ньому черпають сили робітники Київського С.-Г. Інституту—його професура й пролетарське студентство.

Жовтень поміг нам підняти на свої плечі величезної ваги проблему—утворення у Києві Всеукраїнської С.-Г. Академії. В момент врочистого пленарного засідання Київської Міськради проблема Академії стоїть у Харкові на порядку дня державного органу, що організує справу перемоги пролетаріату на культурному фронті.

Розв'язання цієї проблеми, перетворення її в найближчі роки в реальний факт—це є найбільше бойове завдання пролетарського студентства, професури і робітників Київського С.-Г. Інституту. Цим ми виконуємо волю пролетаріату культурного центра, де проєктується організація Академії.

Це є воля всього свідомого селянства, всього радянського суспільства хліборобської країни.

В нашу перемогу на цьому бойовому участку культурного фронту ми глибоко віримо, бо знаємо, що ми не одинокі. Нас підтримає Союзний уряд, нас підтримає все суспільство Радянських Республік, бо в цьому є запорука перетворення невичерпаної потенції нашого багатого чорнозему в колосальну кінетичну енергію нашої країни. Дніпробуд, метал, хліб, селянська Академія, наука, культура, новий побут—все це окремі звена того ланцюга, яким дінамо історії неминуче тягне людськість до комунізму.

Маленька Білорусія завтра починає одно з цих звен кувати фактом відкриття у себе в Горках Білоруської С.-Г. Академії.

Ми віримо, що пролетарій і незможник хліборобської країни—житниці Радсоюзу—на чолі з Радянською владою і комуністичною партією в найближчу річницю великого Жовтня відкриє С.-Г. Академію і на Україні.

Перед в цій справі поведе пролетаріят найбільшого, найстарішого культурного і сільсько-господарського центра України.

Нехай живе його орган—Київська Міськрада.

Нехай живе великий Жовтень.

Нехай живе наша остаточна перемога на культурному фронті.

Нехай живе Всеукраїнська С.-Г. Академія у Києві.

Ректор КСГІ Чалий.

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ Ч. 53

Засідання Президії Київського Окрвиконкому від 16 листопада 1925 р.

Слухали: 888. Про організацію в Києві Сільсько-Господарської Академії України.

(Зав. Окрнаросвітою т. Лукашенко).

Ухвалили: 888. Підтвердити постанову Президії Міськради в цій справі й підтримати перед Урядом клопотання про організацію Сільсько-Господарської Академії в Києві.

Оригінал за належними підписами.

У.С.Р.Р.

Народний Комісаріят Освіти

Укрголовпрофосвіта

Київський С.-Госп. Інститут.

19 листопада 1925 року.

Ч. 13744.

м. Київ.

Голові Окрвиконкому Київщини
тов. СВИСТУНУ.

Дорогий товарищу!

Тільки що прочитав у «Пролетарський Правді», що Президія Окрвиконкому приєдналася до постанови Міськради про те, щоб С.-Г. Академію було засновано в Києві, цьому осередку головного с.-г. району України та її с.-г. промисловости. З причин, від мене не залежних, не можу персонально висловити Вам свою радість і подяку за визнання наслідків річної роботи Київського С.-Г. Інституту. Я певен, що в даний момент шанси КСГІ на передачу йому Голосієва, де на весні-б наступ-

ного року можна було розгорнути підготовчу до будування С.-Г. Академії роботу, значно збільшилися, особливо ще через те, що за минулий рік КСГІ своєю працею в його господарствах,—навіть при їх віддаленості та розкиданості, при тяжкій спадщині минулого та без будь-яких спеціальних коштів,—всеж довів, що він не поганий господар. В наших господарствах працює тепер 5 тракторів, із них 4 нових (Фордзони), а один капітально поповнений старий («Аванс»). Жатки, молотарки й іншого (живого та мертвого) реманенту, придбаного цього року, я не перераховую.

По деяких господарствах валовий урожай цього року збільшився проти року минулого на 422% («Верхівня»—найгірше в минулому році господарство).

Збільшення по всій Республіці (за даними тов. Маркітана на Раковській Райпартконференції) маємо в цьому році проти минулого на 190%, а в нас ще в декілька раз більше. Це, звичайно, не говорить за те, що ми вже зовсім гарні господарі, або що ми вже дуже далеко сягнули, далі навіть, ніж Республіка в цілому. Ні, це свідчить лише про те, яким поганим господарем КСГІ був у минулому році. До ідеального стану нам ще дуже далеко, але селяне на нас пальцями тикати перестали вже, і тепер вони багато де-чого від нас навчаються. А з осені цього року всі господарства наші взяли курс на постачання селянським господарствам високосортного насіння. Нашим господарствам наказано не продукувати на помол ні одного зерна, і вже озимий клин засіяно виключно селекційним матеріалом, взятим на репродукцію. На весні такий самий ухил матиме і яровий клин; його належним чином оброблено вже—зорано на зиму, майже на всі 100% виключно власними силами (трактори свою роботу продовжують). Це після господарювання «з половини», що з року на рік вкривало плимую озброєну наукову голову КСГІ аж до весни 1925 року включно!

Наведені вище схематичні, далеко не повні, дані про господарювання й життя КСГІ дають йому право сподіватися Вашої підтримки в його поступовому розвитку на далі—до організації С.-Г. Академії на Голосієвських землях.

У КСГІ ця певність є ще й через те, що він знає ціну й значіння працюючого осередку Окрвиконкому Київщини. У мене зараз стенограма вашого доповіді на активі Раковки. Із цієї стенограми КСГІ, принаймні комуністи, які тут працюють, можуть довідатись про ваші погляди на Київ, на його значіння, на його історичні цінності, на його господарчі, політичні та культурні перспективи.

Ці погляди Ваші,—їх, звичайно, поділяє й уся фракція Окрвиконкому, від якої Ви робили доклад, а також і вся партійна організація Київщини,—на загальному фоні нашого буйного зросту, є найкращою запорукою нашого повного загального успіху що-до здійснення поставленої перед нами надзвичайно важливої для хліборобської держави проблеми—заснування в Києві С.-Г. Академії. Без рішення цієї про-

блеми, друга проблема—Дніпробуд, електрифікація,—головніший складовий елемент комунізму,—в хліборобській країні повного ефекту не дасть.

Напії злидні й відсталість треба штурмувати з усіх боків в один і той же час: лобовою атакою, з флангів і з тилу—економікою, Дніпробудом, технікою та наукою.

С.-Г. Академія—одна із найважливіших ланок нашого єдиного бойового фронту, головніший пункт програму нашої боротьби за землю, за селянство, за міцну спілку робітників та селян, за краще майбутнє наших нащадків—основний заповіт нашого Великого Вчителя.

З комуністичним привітанням

П. В. Чалий.

ГОЛОВІ КИЇВСЬКОГО ОКРВИКОНКОМУ

тов. П. П. Любченкові,

Для успішного виконання завдань, покладених Робітниче-Селянською владою на вищу с.-г. школу, ця остання неодмінно мусить спиратися на широку виробничу базу. Тільки робота на такій широкій базі, в якій виявлено всі галузі с.-г. виробництва, дасть можливість вищій с.-г. школі міцно ув'язатися з практичним с.-г. життям, вивчати й планувати його.

Єдине господарство поблизу Києва, яке відповідає зазначеним вимогам, є Голосіїв. Бо й справді, Голосіїв, як ні жоден з інших господарств, може в повній мірі задовольнити всі потреби вищої с.-г. школи, що до дослідної й виробниче-навчальної роботи.

Це господарство розташоване поблизу від СГІ, має надзвичайно щастливе сполучення цілого ряду с.-г. вжитків (угодків) для використання їх всіма катедрами. Голосіїв дає спроможність як найкраще організувати навчання в СГІ.

Все це не один вже раз зазначали на декількох нарадах представники земельних, кооперативних, громадських і наукових установ. Нещодавно це підтвердила ще раз і Секція Наросвіти й пленум Київської Міської Ради.

Одна лише думка могла-б непокоїти радянське суспільство, чи не втратить околицьне населення агрикультурного радгоспу, коли Голосіїв відійде під керування КСГІ.

Треба сказати, що населення від цього тільки, й на багато, виграє. Бо на агрикультурну роботу в Голосіїві стануть великі кадри вчених високої кваліфікації, що ними не розпоряджає жоден з окружних зем-органів.

Допомічним кадром агрикультурних робітників будуть кілька сот студентів старших курсів СГІ. Крім того, СГІ проєктує всім галузям господарства надати напрямки, які дадуть можливість йому всебічно обслуговувати околицьне селянське господарство. Так, польове господар-

ство має носити репродукційно-насіневий характер, скотарство—характер промисловий з постачанням околичньому населенню породистої худоби зі своїх розсадників, садо-огородне господарство промислового типу (пром. переробка продуктів, питомник плодових дерев, зразковий хмільник), овчарівництво підгороднє, репродукція городнього насіння і т. и., бжільництво й шовківництво—зразково-навчальне, промислове й селекційне (бжільництво); лугівництво інтенсивне, культурне й насіневе, лісове господарство—напряму лісокультурного з парковим ухилом, а також значного розміру питомники, меліорація—з лісополіпшенням сінокосів, непридатних земель і ставкового господарства; метеорологія—організує метеорологічну обсерваторію й сітку для метеорол. спостережень.

Далі СГІ, організуючи зразкове підгороднє інтенсивно-промислове господарство для селянства всієї лісостепової смуги України, має на меті поглиблювати свою навчальну й наукову роботу, й поступово поширювати свої установи в Голосіїві в такі інститути: 1) планування й організації с.-господарства, 2) інтенсивних культур, 3) механізації та електрифікації (індустріалізації) сільського господарства, 4) інститут хліборобства, 5) лісовий, 6) хемії, с.-г. технології та цукрової промисловості, 7) зоотехнії, 8) ветеринарії, 9) меліорації та с.-г. гідротехніки, 10) землеруїний, 11) геофізики та метеорології, 12) політосвіти селянина (сельбудинок), 13) інститут всесвітнього сільського господарства (павільйон сельінтерна).

Що до напрямку роботи, яку намічає СГІ в Голосіїві по різних галузях сільського господарства, то його докладніше зазначено в доданій до цього схемі (див. додаток «Схема роботи продукційних господарств КСГІ в Голосіїві»).

Отже, перерахувані моменти на цілий свій зріст повстають перед СГІ, яко чергова невідкладна справа, що потребує самого негайного розв'язування, не далі початку наступного 1926 року.

На основі всього вищенаведеного КСГІ прохає Округконком вкупі з Київською Міськрадою, в невідкладному порядку оформити передачу Голосієва С.-Г. Інституту й дати йому можливість користатися цією базою ще з початку 1926 року.

Ректор КСГІ Чалий.

31/ХІІ—1925 року.

Додаток:

СХЕМА РОБОТИ ПРОДУКЦІЙНИХ ГОСПОДАРСТВ КИЇВСЬКОГО СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ІНСТИТУТУ В ГОЛОСІЄВІ.

(Розробив проф. С. Ф. Веселовський).

Природний розподіл голосієвських угоддів дає можливість розгорнути продукційні господарства:

- 1) Підгороднє промислове скотарство.

2) Насіннево-продукційне польове господарство для культур проса-
нних, колосових і метеликових.

3) Польове господарство при максимальній машинізації, а в пер-
спективі і електрифікації.

4) Садово-городнє господарство в напрямку промислового з тех-
нічною переробкою, значною площею питомників садовини. Промислове
і насіннєве городництво важливіших сортів.

5) Культурне лугове господарство з культурою насіння лугових
рослин.

6) Меліорація лугових, лісових та непридатних земель.

7) Лісо-культурне господарство. Лісовідновлення з технологією про-
дуктів лісового господарства.

8) Бджільництво з зразково-промисловою пасікою і питомником
маток.

9) Збут всіх продуктів господарства провадиться на організованих
підставах.

1. Промислове скотарство.

Скотарство розгортається пропорційно до кормової площі 430 дес.
сінокосу і тих кормів, що їх дасть почасти польове господарство та го-
родництво. Збут продуктів у Києві цілком забезпечений. В ближчі роки
кількість молочних корів буде доведено до 200 голів. Збут цільним
молоком, а також з переробкою його на масло й сироварство. Телят висо-
копродукційної худоби господарство буде постачати околичньому на-
селенню й улаштує парувальний пункт.

Сви на р ст в о. Одгудовування свиней. Племінне свинарство й
постачання населенню порослят великих білих англійських свиней.

П т а х і в н и ц т в о. Підгородньо-промислового напрямку для постач-
ання птиці та яєць. Племінне птахівництво місцевої та найбільш від-
повідних чужоземних порід. Водяна птиця на затоках Дніпра.

Р и б н и ц т в о. Зразкове ставове промислове господарство з трьох-
літнім оборотом зеркальних коронів. Центральний рибний розплідник.

К о н і. Робоча худоба й парувальний пункт.

II. Польове господарство.

Інтенсивне польове господарство з просапними й метеликовими ро-
слинами. Напрямок репродукційно-сортівний головніших сортів зазначе-
них культур і найбільш придатних до місцевих умов.

1) Оранка поля тракторною тягою з машинізованою обробкою
культур.

2) Постачання насіння селянству.

3) Машиново-прокатний пункт для околичнього середняцького й
особливо незаможницького селянства (плуги, культиватори, сівалки
та інше).

4) Очистний та сортувальний пункт (віялки, сортовки, кукульниці, кускута й т. п.) з протравлюванням насіння й постачання матеріалів для боротьби зі шкідниками й хворобами рослин.

5) Пересувний насіннево-очистний обоз для району. Обоз для оприскування садків і боротьби зі шкідниками. Постачання отрут для боротьби зі шкідниками. Для переведення означеного плану й тракторної обробки землі потрібно 300 десятин польової землі.

III. Садово-городнє господарство.

Надзвичайно сприятливі умови викликали до життя цю галузь у Голосієві, як показують архівні матеріали, вже декілька сот літ тому назад.

1) Садівництво, Культурно-промислове садівництво. Ремонт та омолодження садків. Загальна площа садків біля 90 десят.

2) Промислова переробка продуктів (сушка, вина фруктів, консервування, варення, повидла й т. п.).

3) Утворення великого питомника плодово-декоративного для садівництва на 20 десятин та декоративного для потреб комунального господарства—10 дес. За-для цього місцевість має досить значні площі незахищеного характеру.

4) Широке постачання щеп садівництва та поширення кращих сортів ягідних куштів для селянства.

5) Виноградництво. Більш круті та теплі схили, переважно на південний бік, дають можливість широко скористувати їх для культури винограду, головним чином, для американських, а почасти й деяких європейських сортів, що не бояться шкідників і добре акліматизуються. Виноградник може мати площу від 3 до 5-ти десятин.

6) Зразково-промисловий хмільник на 10-ти десятинах. Сушка хмелю й т. п.

7) Культура тютюну—головніших сортів, що мають промислове значіння для України. Постачання насіння.

8) Городництво. Під городами зараз занято площу біля 40-ка десятин, яка може цілком задовольнити потреби промислового городництва в його основних культурах, що знаходять собі попит на київському ринку.

9) Переробка й сушка продуктів городництва.

10) Городньо-насінневі культури й постачання насіння головніших культур.

IV. Бджільництво й шовківництво.

1) Зразкова навчальна пасіка.

2) Зразково-промислова пасіка.

3) Питомник по виводу маток.

- 4) Селекція бджіл.
- 5) Досвідна пасіка.
- 6) Майстерня для виготовлення штучної вошини, приладдя та вуликів і постачання селянству.

Широка допомога селянству й сільсько-господарська школа. Безплатна консультація та інструктування.

7) Шовківництво. Годування й постачання греди для околичного селянства.

- 8) Сушка й розмотування коконів.
- 9) Хороби шовкопряда й боротьба з ними.
- 10) Культура й питомник шовковиці.

V. Лугівництво.

Лугівництво для Придніпровського району є дуже важлива галузь, а також для цілого Полісся з його промисловим скотарством. Площа заливних і суходольних луків—430 десятин.

1) Інтенсивне культурне лугівництво з обробкою поверхні, угноєнням і підсівом трав.

2) Зразкова сушка сіна.

3) Питомник лугових рослин. Насіннева культура лугових рослин, репродукція й постачання насіння селянству.

4) Досвідне лугівництво.

VI. Лісове господарство.

Напрямок господарства лісо-культурний з парковим ухилом. Площа лісу 450 десятин.

1) Навчальне культурне лісове господарство лісо-інженерного факультету Інституту.

2) Облісіння зрубів.

3) Селекція лісових пород.

4) Утворення питомників лісових і декоративних паркових дерев.

5) Технологія лісових продуктів.

6) Збір і постачання насіння лісових дерев.

VII. Меліорація.

Район дає можливість розвитку меліоративних робіт в майже усіх галузях меліорації.

1) Поліпшення сінокосів. Осушка з регулюванням води.

2) Закріплення стрімких горбів і ярів з облісінням їх.

3) Меліорація непридатних земель біля 20 десятин.

4) Меліорація ставків і ставкового господарства.

5) Відновлення поливної системи для городів та садків.

VIII. Метеорологія.

Катедра с.-г. метеорології організує метеорологічну обсерваторію, а також метеорологічні пункти для спостережень мікрометеорологічних елементів в умовах різних угоддів і рельєфу.

31 грудня 1925 р.

Київ.

Р.С.Ф.С.Р.

Н.К.П.

Ленинградский Лесной Институт

Профессор
ОБЩЕГО ЛЕСОВОДСТВА.

6 января 1926 г.

№ 167.

Многоуважаемый Петр Васильевич.

Вам послан краткий протокол заседания, на котором мы обсуждали схему организации Лесного Факультета будущей С.-Х. и Лесной Академии.

В дополнение к этому протоколу позвольте высказать некоторые соображения об общем направлении Лесного Факультета на Украине.

Учитывая экономические и технические особенности, которыми несомненно отличается и будет отличаться впредь лесное хозяйство на Украине, следует подчеркнуть значение курсов лесных мелиораций, эксплуатации леса, лесного товароведения, основ сельского хозяйства и лесной экономики на Лесохозяйственном Отделении и важность курсов механической и химической переработки дерева на Лесоинженерном Отделении.

На Украине, больше, чем в какой бы то было республике СССР, имеет значение переработка древесины и вопросы экспорта ее. Отсюда вытекает большое значение курсов механической и химической переработки дерева, эксплуатации, лесного товароведения. От того умения, с каким проведена разработка леса на те или иные сортименты и перерабатывается или нет древесина в фабrikаты, будет зависеть доходность лесов Украины, доставляющих материалы не только на внутренний, но и на внешний рынок. А так как познание этих рынков должно затрагивать не только технические, но в не меньшей степени и экономические стороны вопроса, то отсюда вытекает необходимость поставить солидно преподавание лесной экономики.

На Украине играет большую роль степное лесоразведение и облесение всех неудобных для сельского хозяйства земель, несков, солончаков и т. п. Отсюда возникает необходимость поставить особым предметом лесные мелиорации.

Поскольку нигде с такой остротой, как на Украине, не стоят вопросы о взаимном наиболее целесообразном с государственной точки зрения

размежеванні с.-х. і лесних земель, ці питання повинні бути освітлені з різних сторін майже всіма спеціальними кафедрами—лесної економікою, оцінкою (відділом таксації), організацією лесного господарства, загальним і частиним лесоводством, лесними меліораціями, основами сільського господарства.

Поскольку та чи інша лесна політика викликає певне лесне законодавство, цілком природно відділ лесної політики слідує з лесними законами, а поскольку проведення в життя лесної політики і виконання в житті законів возкладається на роботу органів управління, цілком природно і логічно буде приєднання до цих двох відділів і відділу лесуправління, з тим, щоб всі три відділи були об'єднані однією кафедрою.

Учебні плани Лесохазяйственного Факультета Ленінградського Лесного Інституту і учебні плани Лесотехнологічного Факультета прийшло доповнити, як тільки отримувати їх з канцелярії цього факультета.

Буду дуже рад, якщо вам вдасться здійснити вашу прекрасну ідею про С.-Х. Лесну Академію.

Іскренно уважаючий Вас *М. Ткаченко*.

(Декан Лесохазяйственного Факультета
Ленінградського Лесного Інституту).

ОРГАНІЗАЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ.

Пояснююча записка до планів, проєктів та будівельного програму Академії¹⁾.

І. Структура С.-Г. Академії. Економіка та раціональна організація науки взагалі й с.-г., зокрема, потребує максимальної концентрації споріднених їй галузей та дисциплін.

За цим принципом передбачено будувати й організувати Всеукраїнську С.-Г. Академію. База, що на ній передбачено це велике будівництво—Голосієвський Культрадгосп та лісова дача (коло 1300 дес.), що дають надзвичайно щасливі сполучення всіх важливіших галузей сільського господарства України й зазначеним принципам організації Академії цілком відповідають.

До складу Академії ввійдуть Інститути: 1) основних наук: а) механіки, фізики та фізико-хемії; б) с.-г. ботаніки, анатомії, фізіології та мікробіології; в) с.-г. зоології, анатомії й фізіології тварин; г) мінералогії, геології та ґрунтознавства; 2) всесвітньої, всесоюзної та української с.-г. економіки; 3) хліборобства; 4) інтензивних культур; 5) скотарства; 6) ветеринарії; 7) лісовий; 8) індустріалізації сільського господарства;

¹⁾ Подано до Народнього комісаріату Освіти У.С.Р.Р. 1 лютого 1926 року.
Ред.

9) с.-г. технології; 10) хемії; 11) землевлаштування; 12) меліорації (Інститут Водного Господарства); 13) с.-г. метеорології та геофізики; 14) Інститут агропропаганди (педагогічний).

II. Комплект студентів. Київський С.-Г. Інститут на початку 1926 року має 1200 студентів (з робфаком). На майбутній навчальний рік їх кількість збільшиться до 1300 душ. До моменту реорганізації КСГІ на Академію (за планом КСГІ в 1927 році) кількість студентів має бути 1800—2000 чоловік. Дальше ця кількість буде збільшуватися відповідно до розвитку С.-Г. Академії: в 1928—1930 р.р. коло 2500—3000 душ, а в 1931—35 р.р. коло 4500 душ.

III. Наукові сили. Основний кадр наукових сил до початку організації Академії дасть, природно, Київ взагалі й, зокрема, КСГІ. В дальнішому, в процесі розвитку Академії, доведеться мобілізувати всі сили цілої України, а, може, й українських наукових робітників, що працюють в інших республіках Спільки: проф. Дояренка, проф. Лискуна, проф. Харченка (всі троє в Московській Тимирязівці), проф. Ткаченка (Ленінград) і інші.

Однак, здійснення плану організації Академії у всій його грандіозності без запрошення наукових сил Заходу й Америки ледве чи буде можливе. От чому умови наукової праці в Академії мусять бути такі, щоб і ці буржуазні вчені охоче пішли до нас працювати. План і проекти Академії це передбачають.

IV. Постановка навчальної та наукової праці С.-Г. Академії та її обсяг. Питання про навчальні плани, термін навчання, системи та методи роботи С.-Г. Академії, штати й кошти, що потрібні для утримання Академії, розроблюються Загальною Комісією КСГІ під головуванням проф. М. К. Малюшицького в складі: академіка проф. Е. П. Вотчала, проф. В. В. Колкунова, проф. В. П. Устьянцева, проф. С. Ф. Веселовського, проф. І. М. Щоголіва та представників від студентства.

По закінченні чергової роботи, до складу Комісії буде запрошено представників інших установ та організацій Києва й України.

V. Загальна характеристика місця будівництва Всеукраїнської С.-Г. Академії. Місце під будівлі майбутньої С.-Г. Академії намічено в Голосієві, що знаходиться, по-перше—в 3-х верстах від Дніпра, по-друге—прилягає безпосередньо до околиці Києва—Деміївки. Як це видно з плану, що додається в горизонталях, місце під будівлями буде зайняте, почасти, вздовж шляху, що йде безпосередньо від Деміївки, й більшою своєю частиною на плато найвищої місцевості.

Загальна площа Голосієва дорівнює коло 1300 десятин. Намічене розташування будівель вимагає найменшої кількості земляних робіт, дає можливість використати під досвідні поля велику рівнину, і в той же час утворює чудовий краєвид на Київ. Таке розташування будівель сталося в наслідок екскурсій на місце й обміркування в окремих комісіях і нарадах професорів і студенських організацій.

Оскільки на таке серйозне спорудження ряду спеціальних будівель для Сільсько-Господарської Академії намічено переведення всесоюзного конкурсу, то при складанні шкיצових проектів і конторисів малося на увазі, з одного боку, улекшити складання програму для конкурсу, з другого—більш докладно обґрунтувати для виклопотання потрібних коштів на спорудження першої черги; будування їх дало-б можливість у найближчий рік-другий, перенести з тісних помешкань Київського Політехн. Інституту найголовніші відділи С.-Г. Академії до Голосієва.

VI. Шляхи. Шляхи, що їх намічено на ситуаційному планові, хоча, почасти й збігаються зі старими ґрунтовими шляхами, але вимагають переведення земляних робіт і забрукування їх. До цих робіт необхідно взятися в першу чергу, не чекаючи на виготовлення проектів окремих будівель. Загальна площа намічених шляхів, при довжині їх у 2550 саж. й ширині 4 саж.,—складає 14200 кв. саж. А кількість кубів земляних робіт, згідно з профілями,—2826. Приймаючи, за цінами Київського Комгоспу, збудування одного кв. сажня—18 карб. 24 коп., забрукувати намічені шляхи коштуватиме—261.900 карб.; земляні роботи—при вартості одного кубу земляних робіт з виїмками, насипами та пересуванням має землі на 1 верству, за цінами Комгоспу в 10 карб.—коштуватимуть 28.260 карб.

VII. Водопровід. Воду потрібно для будівель разом з укладкою першого каменя на садибі. Але оскільки міський водопровід через рельєф місцевості й віддалення, не можна приєднати до Голосієва, то за порадою Київських Комунальних підприємств, запроектовано окрему свердловину спеціально для Голосієва, 3000 відер на годину. Ця свердловина, за конторисом підприємств, разом з обладнанням, повинна буде коштувати 66.600 карб. Беручи на увагу збудування потрібного будинку коло 100 куб. саж.,—загальна вартість спорудження артезіанського колодязя обійдеться в 81.600 карб. Видатки ці—першої черги, що вимагатимуть певного протягу часу робіт. Що-ж до подавальної магістралі будинку першої черги, то довжину її треба рахувати в 500 саж., або при діаметрі 4 цаля—це коштуватиме $500 \times 40 = 20.000$ карб.

VIII. Каналізація. З тих вже причин, що й водопровід, не може бути приєднана до міської. А тому, природно, доведеться зробити ряд біологічних фільтрів для очистки сточних вод, як це було і в КПІ в перші 10 років. Порівнюючи з конторисом на ці фільтри в КПІ, видатки на фільтри будуть для першої черги будівель—30.000 карб.; каналізаційна магістраль обійдеться в 15.000 карб.

IX. Електричне освітлення. Електрику, в супереч водопроводу й каналізації, легко може дати місто. А тому, немає потреби будувати окрему електричну станцію. За міркуванням Комунальних підприємств, кошти, потрібні для повітряної магістралі з усіма роботами, визначено в 25.000 карб.

X. Засоби комунікації. В перший рік на трамвай покладатися не можна, оскільки магістраль вадоваж Деміївки на протязі

3—4 верст вимагає ремонту. Кращий засіб комунікації в даному разі є автобусний, що успішно розвивається в сучасний момент у рельєфному Києві, і до речі, тепер уже доходить до Голосієва. Два автобуси цілком задовольнили-б Академію. Є можливість перевести видатки на автобуси та їх експлуатацію на комунальні підприємства.

ХІ. Будинки. Кожний будинок розташовано на ділянці, що відповідає призначенню даного відділу або кафедри; так, наприклад, павільйон садівництва розташовано біля садових масивів; павільйон хліборобства—на землі, що передбачено її для досвідного хліборобства; павільйон механізації сільського господарства—на ділянці, що її відведено для робіт з тракторами й т. д. Помешкання для професури й технічного персоналу розташовано біля відповідних павільйонів окремими будинками на два поверхи з п'ятьма—вісьмома помешканнями. Великого віддалення між павільйонами й головним будинком не буде (пересічно не більше 200—300 саж.).

Всеукраїнська Сільсько-Господарська Академія в повному своєму обсягові буде складатися з таких будинків (нумерація за ситуаційним планом: 1) головний будинок, 2) сільінтерну, 3) будинок селянський, 4) бібліотека, 5) будинок с.-г. хемії, 6) будинок Лісового Інституту, 7) будинок інтензивних культур, 8) будинок скотарства, 9) будинок ветеринарії, 10) землевлаштування, 11) механізації сільського господарства, 12) хліборобства, 13) технології, 14) меліорації, 15) студеньський клуб з їдальнею, 16—17) студеньський інтернат, 18) будинок амбулаторії, 19) геофізики й метеорології, 20) будинки житлові для професури й технічного персоналу.

Нижче наведена таблиця дає загальну площу (включаючи стіни й коридори) для кожного будинку, кубатуру його, приймаючи за загальну височину надвірню, по поверхах для головного будинку 2,50 саж., для павільйону 2,25 саж. і житлових будинків 2,00 саж.

Вартість вираховано, виходячи з ціни 1 куб. саж. будівлі: для головного будинку й павільйонів—200 карб., для житлових будинків—175 карб. Ціни, звичайно, сучасні київські (початок 1926 р.), виходячи з докладного будинку й павільйонів—200 карб., для житлових будинків—устаткування й меблювання помешкань.

Докладне перерахування в кожному будинкові є.

Складено шкiцeвi проекти для головного будинку, хемiчного павiльйону, будинку для студентiв i житлових будинкiв. Для лiсового вiддiлу виготовлено проект, з огляду на виявлену потребу й матерiальну можливiсть будувати його з весни цього року.

Б У Д И Н К И	I	II	III	IV
	Загаль- на площа	Куба- тура	Вартість	Устат- кування
				карбованці
1. Головний будинок	35700	8925	2 008.125	240.985
2. Будинок селінтерну	1200	2700	540.000	43.200
3. Будинок селянський	900	1800	360.000	18.000
4. Бібліотека	1128	2558	511.600	25.580
5. Хемічний павільйон	1064	2394	478.800	95.760
6. Лісовий	1081	2421	484.200	48.420
7. Буд. інтензивних культур	1050	2362	473.500	23.674
8. Павільйон скотарства	1169	2630	526.000	26.300
9. Ветеринарний павільйон	1200	2700	540.000	27.000
10. Будинок землеустрійний	1050	2362	473.500	23.850
11. " механізації сіль. госп.	980	2105	421.000	84.200
12. " хліборобства	1271	2859	571.800	57.180
13. " технології	920	2070	414.000	62.100
14. " меліорації	950	2134	427.400	25.644
15. " студ. клубу з їдальн.	800	1800	360.000	18.000
16. " студ. інтернату	665	1496	299.200	14.960
17. " Т е ж	665	1496	299.200	14.960
18. Будинок амбулаторії з лікар.	360	810	162.000	8.100
19. " геофізики з метеорол.	840	1890	378.000	45.360
20. " для професури й техперсонал. (пересічно для 60 родин, по 20 кв. саж. загальн. площі)	1200	2400	420.000	—
21. Служби при житлових будинках	—	—	42.000	—
Разом	20 763	47 515	10 190.325	903 274

Сума всіх витрат на будівництво Всеукраїнської Сільсько-Господарської Академії.

1. Шляхи	290.250 карб.	5. Автобуси	30.000 карб.
2. Водопровід	101.600 "	6. Будівлі	10.190.325 "
3. Каналізація	45.000 "	7. Устаткування Академії	903 274 "
4. Електричне освітлення	25.000 "	Разом	11.585.449 карб.

Здійснення будівельного програму й устаткування намічено протягом 10 років, починаючи від року 1926-го, в такому порядку:

1926 рік.		Будинок механізації . . .	421.000 карб.
Шляхи (частина)	100.000 карб.	Устаткування	84 200 "
Водопровід (свердловина)	66.600 "	Буд. для професури на 10	
Каналізація	45.000 "	родин	60.600 "
Електричне освітлення	25.000 "	Служби	6.000 "
Лісовий корпус	484 200 "	Автобуси	30 000 "
Устаткування	48.420 "	Разом	1.370.420 карб.

- Увага:** 1. Лісовий корпус та його устаткування, будинок професури й служби КСГІ бере їх на свої кошти (598.620 карб.).
 2. Шляхи, водопровід, каналізацію, електричне освітлення й автобуси є надія взяти на кошти Окрвиконкому Київщини (266.600 карб.).
 3. Решту 505.200 карб. на павільйон індустріалізації с.-гос. та його устаткування прохається від Уряду.

Виконання програму 1926 року дасть змогу цілком перевести КСГІ до Голосієва, звільнивши помешкання КСГІ для розгортання ФНШ'у на Інститут Шляхів Комунікації.

1927 рік.		Студклуб та їдальня . . . 360.000 карб.	
Шляхи (закінчення) . . .	190.250 карб.	Устаткування	18.000 "
Водопровід	35.000 "	Будинок професури . . .	60.000 "
Будинок хліборобства . .	571.800 "	Служби	6.000 "
Устаткування	57.180 "	Разом 1.508.175 карб.	
Буд. хемічн. павільйону .	478.800 "	1932 рік.	
Устаткування	95.760 "	Будинок землеустрійний . 473 500 карб.	

Разом 1.428.790 карб.

1928 рік.		Устаткування 23.850 "	
Головний буд. (на-чорно) .	1.000.000 карб.	Будин. меліорації й с.-г. гідротехніки 427.400 "	
Буд. амбулаторії з лік. .	162.000 "	Устаткування 25.641 "	
Устаткування	8.100 "	Будинок техперсоналу . 60.000 "	
Будин. професури	60.000 "	Служби 6.000 "	
Служби	6.000 "	Разом . 1.016.394 карб.	

Разом 1.236.100 карб.

1929 рік.		1933 рік.	
Головний буд. (закінчення) 1.008.125 карб.		Будинок с.-г. метеорології і геофізики 378.000 карб.	
Устаткування 240.985 "		Устаткування 45.360 "	
Будинок професури . . . 60.000 "		Будинок студентів . . . 299.200 "	
Служби 6.000 "		Устаткування 14.960 "	

Разом 1.315.110 "

Разом . 737.520 карб.

1930 рік.		1934 рік.	
Бібліотека 511.600 карб.		Будинок Сільбудинку . . . 360.000 карб.	
Устаткування 25.580 "		Устаткування 18.000 "	
Будинок технології . . . 414.000 "		Будинок студентів . . . 299.200 "	
Устаткування 62.100 "		Устаткування 14.960 "	

Разом . 692.160 карб.

1931 рік.		1935 рік.	
Будинок скотарства . . . 526.000 "		Будинок Сільінтерну . . . 510.000 карб.	
Устаткування 26.300 "		Устаткування 43.200 "	
Буд. професури 60.000 "		Будинок техперсоналу . . 60.000 "	
Служби 6.000 "		Служби 6.000 "	

Разом 1.631.580 карб.

Разом . 649.200 карб.

1931 рік.		А всіх, згідно з програмом (1926—1935 р.р.) . . . 11.585.449 "	
Будинок ветеринарії . . . 540.000 карб.			
Устаткування 27.000 "			
Буд. інтензивних культур 473.500 "			
Устаткування 23.675 "			

В и с н о в к и. Київський С.-Г. Інститут прохає в уряду, щоб він протягом лютого місяця цього року видав постанову про організацію Всеукраїнської С.-Г. Академії. Це є важливе для використання найближчого будівельного сезону .

Незалежно від загального питання про С.-Г. Академію, стоїть питання про виконання програму 1926 року, що дасть змогу Київському С.-Г. Інституту, як такому, вийти на широке поле розвитку і в той же час дасть змогу КІІ та його факультетам (особливо ФІІУ) розгорнути свою діяльність так, як цього вимагають інтереси народного господарства України.

29/I—1926 р.

Додаток: 1. Будівельні проекти й плани будівель Лісового факультету.

2. Проекти, плани Всеукраїнської С.-Г. Академії.

Докладні кошториси буде подано після принципового вирішення питання про утворення Академії в Києві.

Ректор Голова Правління Київського
С.-Г. Інституту *П. В. Чалий.*

Голова Комісії по організації
С.-Г. Академії Проф. *М. К. Малошицький.*

Члени Комісії: { Проф. Акад. *Є. П. Вотчал.*
" *В. В. Колкунов.*
" *В. П. Устьянцев.*
" *С. Ф. Веселовський.*
Пред. Студ. *Кулик.*

Проректор Навчальної частини *П. Ф. Вовк.*

Члени Правління КСГІ: { Проф. *М. П. Кравчук.*
Ковган.
Бондар.

Декани: { Доц. *І. М. Щоголів.*
Проф. *Є. В. Олексійв.*

Архітекти: { Цивільний Інженір Проф. *Д. М. Дяченко.*
" " " *В. А. Обремський.*

Секретар Правління *Смолінський.*

ПРОТОКОЛ

Комісії для розгляду заяви Київського Сільсько-Господарського Інституту про будівання помешкання для Лісового факультету.

Лютого 5-го дня 1926 року.

Присутні: т.т. *Бутвин, Петришин, проф. Веселовський, архітект Дяченко.*

Голова *Бутвин.*

Секретар *Котон.*

Слухали: 1) Повідомлення про потребу розпочати з весни 1926 р. будівання помешкань для Лісового факультету Київського Сіль.-Господарського Інституту на підставі архітектурного проекту факультету з пояснюючою запискою Інституту.

Доповідачі: проф. Веселовський, архітект Дяченко.

Ухвалили: 1) Тому, що Лісовий факультет Інституту тепер перебуває у підвалі будинку КШ, що не відповідає завданням факультету ні своїм розміром, ні станом (тісне, холодне, вохке, темне помешкання), а також керуючись директивами Наркому Освіти тов. Шумського, Комісія констатує необхідність збудування окремого будинку для потреб Лісового факультету, для чого вважає потрібним піднести клопотання перед колегією НКО про дозвіл К. С.-Г. Інститутіві негайно розпочати роботи щодо збудування помешканнів Лісфаку.

2) Місцем для будинку Лісфаку, в зв'язку з необхідністю наблизити навчальну роботу до виробництва, а також в зв'язку з дальнішими перспективами розвитку Київського С.-Г. Інституту, Комісія намічає Голоосівське господарство, що вже запроєктовано в постановах київських органів.

3) Для забезпечення Інститутіві можливості розпочати будування помешканнів Лісового факультету з початком цього будівельного сезону, необхідно звернутися до Київського Округового, щоб було передано Київському Сіль-Господарському Інститутіві Голоосівський Культрадгосп з його угідлями та будівлями, живим та мертвим реманентом, як основну виробничу та науково-навчальну базу, потрібну для розгортання Інституту та його закладів, і оформити цю передачу належним актом.

4) Представлений Інститутом проєкт архітектора Дяченка будинку Лісфаку затвердити в погодженні з такими зауваженнями проф. Молокіна:

а) до остаточного з'ясування фактичної вартості будівельних робіт та матеріалів одкласти збудування одноповерхових бічних крил будинку (лабораторій механ. технології дерева та хемічн. переробки дерева), що складає кубатуру 288 саж.;

б) взяти на увагу можливість зменшення головних сходів до 2-х маршів, замість 3-х, по проєкту, що дає додаткове скорочення до 100 куб. саж.;

в) орієнтовочну вартість 1 куб. саж. будівлі зменшити з 200 до 190 карбованців;

г) спростити фасад будинку, збільшивши світлову площу. Доручити Інституту виготовити кілька варіантів фасаду будинку та вибрати фасад у спеціальному журі.

5. Витрати на будування Лісфаку в сумі 386.270 карб., його устаткування—48.200 карб., будинку навчительського персоналу—56.000 карб., а разом в сумі 500.470 карб., що мають бути переведені за рахунок спецкоштів Інституту,—затвердити.

6. Зазначені будівельні роботи повинні бути закінчені протягом 1926 року.

7. Для переведення в життя зазначеного плану будівельних робіт утворити Будівельну Комісію в складі: голови—ректора Інституту та

членів: представника Київського Округового Комітету, представника Київської Міської Ради, що їх делегують зазначені установи, одного представника Правління Інституту, одного представника Лісового факультету та двох архітектів, призначених Правлінням Інституту.

8. Комісії негайно приступити до роботи.

Голова Комісії *Бутвин*.

Члени: *Петришин, Веселовський, Дяченко*.

Секретар *Котон*.

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 2

засідання Колегії Народнього Комісаріату Освіти У. С. Р. Р.
з дня 8-го лютого 1926 року.

Слухали: 1) Про будівництво помешкання для Лісового факультету Київського С.-Г. Інституту.

Доповідач—тов. Бутвін.

Ухвалили: 1. а) Протокол Комісії по розгляду заяви Київського С.-Г. Інституту про будівництво помешкання для Лісового факультету з дня 5-го лютого 1926 р. затвердити; б) запропонувати Фінансово-Економічному Управлінню виробити для Будівельної Комісії технічну інструкцію в справі будівництва Лісового факультету, в якій дати вказівки про порядок переведення будівництва, а також якій організації дооручити цю справу.

Голова *Ряппо*.

Секретар *Марковський*.

У.С.Р.Р.

9/II—1926 р., № 0304/388/6.

Народний Комісаріат Освіти
Харків, вул. Артема
ч. 29.

ДО КИЇВСЬКОГО ОКРУЖНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ

Піднесення сільського господарства УСРР нерозривно сполучено з розвитком нашої с.-г. освіти і насамперед вищої с.-г. школи.

Нові методи навчання в радянській школі, побудовані на принципі широкої участі у виробництві, вимагають і відповідної виробничої бази для забезпечення раціональної постановки навчання в с.-г. школі і с.-г. науки.

Київський с.-г. Інститут в помешканні й садибі КПІ, не маючи належної виробничої бази біля себе, не має тепер потрібних об'єктивних умов, щоб виконати ті чергові завдання, що їх покладає на нього НКО та робітниче-селянська держава.

Однак, Київський с.-г. Інститут, як і Полтавська Досвідна Станція, є піонер с.-г. науки й агрономичної освіти на Україні, і Народній Комісаріят Освіти намічає до розгортання К. С.-Г. І. в найширше й найповніше устатковану вищу с.-г. школу УСРР—Всеукраїнську Сільсько-Господарську Академію, що стояла-б на рівні новочасного навчання й дослідження сільського господарства і могла-б забезпечити потрібні країні кадри робітників для перебудови, індустріялізації та усуспільнення сільського господарства.

Київський Окрвиконком та Київська Міська Рада в своїх постановах минулого року теж виявили свою ініціативу в тому-ж напрямку, намітивши Голосієв, як виробничу базу для розгортання Київського Сільсько-Господарського Інституту.

Отже, настав час стати до цього великого будівництва в сільському господарстві УСРР і Радянському Союзі.

Фінансовий стан держави дозволяє зробити це протягом тільки кількох років.

8-го лютого ц. р. Колегія Народнього Комісаріату Освіти УСРР постановила розпочати з весни нинішнього 1926 року будування Інституту у Голосієві і в першу чергу будинок для Лісового Факультету Київського Сільсько-Господарського Інституту.

На основі вищезазначеного Наркомосвіта прохає Київський Окрвиконком передати Київському С.-Г. Інституту Голосієвське господарство з усіма його угоддями, будинками, живим та мертвим реманентом і взагалі з усім його майном, оформивши цю передачу належним актом.

Будування, згідно з затвердженими планами, покладено на окрему Будівельну Комісію при Київському С.-Г. Інституті, до якої Народній Комісаріят Освіти прохає Київський Окрвиконком делегувати свого представника.

Заст. Наркома Освіти *Ряпко*.

Нач. Фін.-Економічного Управління *Бутвін*.

Секретар Колегії Наркомосу (підпис).

В ОСТАННЮ ГОДИНУ.

Сьогодні, 17 лютого 1926 року, коли друкуються ці рядки, в історії с.-г. освіти, науки і розвитку сільського господарства на Україні, пишеться нова прекрасна сторінка.

Київський Окружний Виконавчий Комітет Робітничих, Селянських і Червоноармійських Депутатів закріплює за Київським С.-Г. Інститутом Голосіїв з усіма його хуторами і вжитками, що є прекрасним сполученням усіх характерних для України галузей сільського господарства.

На цій базі Київський Сільсько-Господарський Інститут зможе розгорнути дійсно широку свою роботу, яка дасть йому право в найближчому часі носити ім'я найвищого закладу с.-г. освіти і науки на Україні—*Всеукраїнської Сільсько-Господарської Академії*.

Київський Сільсько-Господарський Інститут, згідно з директивами колегії Наркомосвіти, має на свої кошти розпочати з цієї ж есені в Голосіїві першу свою будівлю—Лісоінженірний факультет. Цей останній фактично буде першим каменем в велику будівлю майбутньої Сільсько-Господарської Академії.

Щоб спорудити його, утворено, згідно з постановою Колегії Наркомосвіти від 9 лютого 1926 р., спеціальну комісію в такому складі: Голова комісії—ректор КСГІ тов. П. В. Чалий, представник Окрвиконкому тов. П. І. Кулініченко, представник Міськради тов. П. М. Лукашенко, представник правління КСГІ—професор М. П. Кравчук, представник лісо-інженірного факультету того ж Інституту—проф. Є. В. Олексіїв (декан), і архітекти—проф. В. А. Обремський та Д. М. Дяченко.

Будівля лісо-інженірного факультету, за підрахунком, затвердженим колегією Наркомосвіти, коштуватиме 500.000 крб. Будівля ця має закінчитися протягом будівельного сезону 1926 року. Отже з нового 1926—1927 академічного року лісо-інженірний факультет матиме змогу розпочати свою роботу вже в новому своєму будинку.

П. Чалий.

З М І С Т.

СТОР.

1. Передмова	3
1-а. Витяг з протоколу ч. 80	I
1-б. Тезиси по вопросу о Всеукраинской с.-х. Академии в Киеве.— Академик проф. Е. Вогчал	II-IV
2. На шляху до організації Всеукраїнської С.-Г. Академії у Ки- їві.—П. В. Чалий	5
3. До постановки питання про утворення С.-Г. Академії на Україні.—Проф. М. К. Малушицький	14
4. Сільсько-Господарська Академія в Київї.—Доц. І. М. Щоголів	21
5. Про потребу закласти С.-Г. Академію на Україні.—Проф. А. Ле- бедів	29
6. До питання про організацію в Київї Української Сільсько-Госпо- дарської Академії.—Проф. В. П. Устьянцев	36
7. Чи потрібна Україні Сільсько-Господарська Академія, де її якою вона повинна бути.—Проф. В. В. Колжунів	40
8. Сільсько-Господарська Академія на Україні.—Проф. П. Ф. Вовк	44
9. До відкриття в Київї Сільсько-Господарської Академії.—Проф. В. Фіш	48
10. Про заснування на Україні Сільсько-Господарської Академії.— Доц. К. І. Павловський	49
11. Про потребу закласти Сільсько-Господарську Академію.—Проф. В. М. Червинський	51
12. Чи повинні бути лісові факультети в Сільсько-Господарській Академії.—Проф. Є. В. Олексійв	53
13. Голосіївські хуторі, як навчальний заклад садівництва та город- ництва Всеукраїнської Сільсько-Господарської Академії.— Проф. А. А. Піонтковський	59
14. Сільсько-Господарська Академія в Київї з погляду будівельних можливостей.—Архітект Д. Дяченко	62
15. До спорудження будівель для майбутньої Сільсько-Господар- ської Академії в Голосіїві.—В. А. Обремський	65
16. Лист проректора А. Любимова до ректора КСГІ тов. Чалого, з приводу С.-Г. Академії	68
17. До утворення бібліотеки при Всеукраїнській Сільсько-Господар- ській Академії.—Л. Кротевич	71
18. Наукова робота та її організація в фахових бібліотеках.— Юр. Меженко	79
19. Додатки (документи та матеріали)	83
20. В останню годину.—П. В. Чалий	119
21. Плани та проекти будівель Сільск.-Господ. Академії	

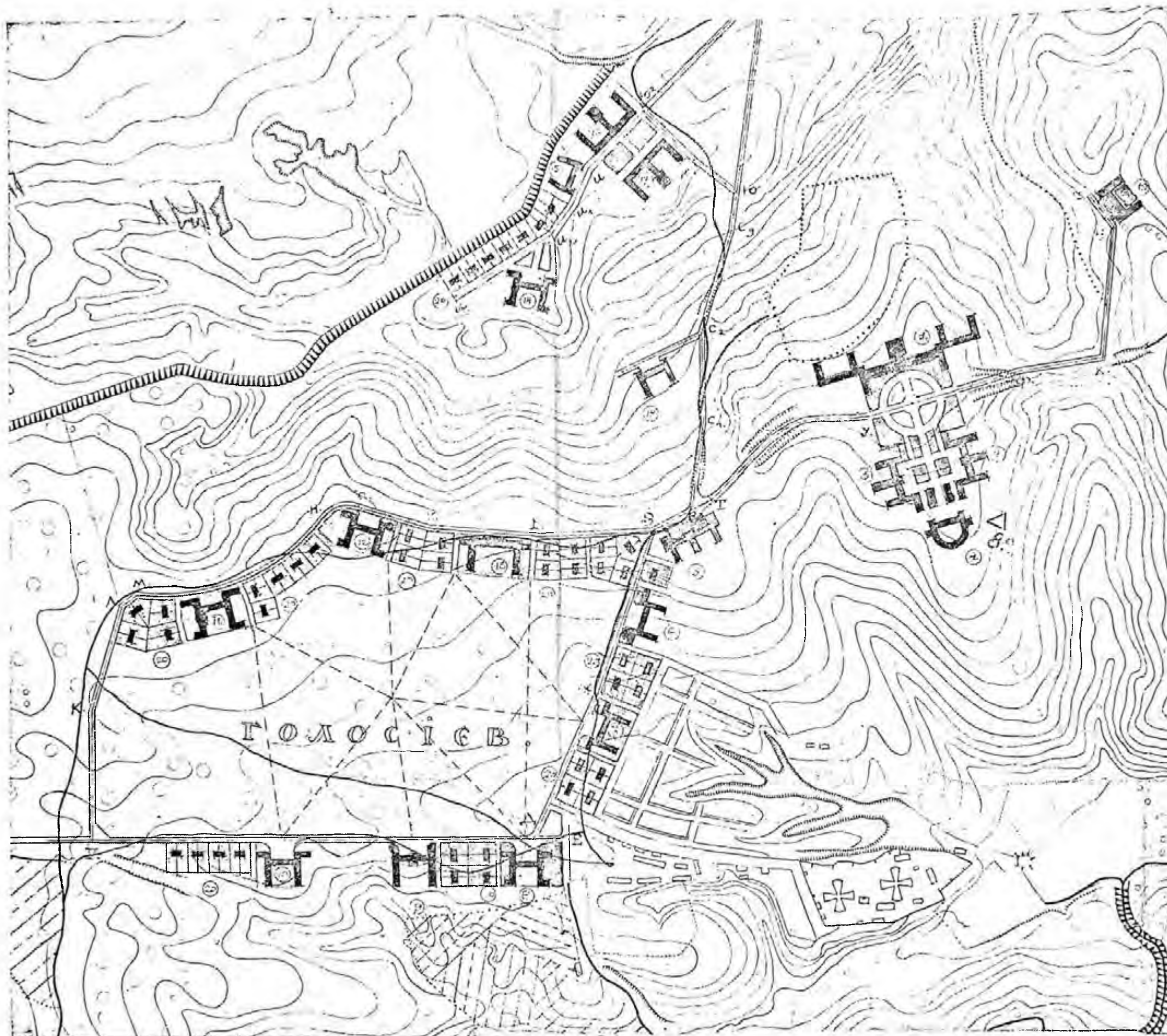
ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ ТА ПРОПУСКИ.

Сторінка	Рядок	НАДРУКОВАНО	МУСИТЬ БУТИ
4	Унизу	(Пропущено дату.)	17 лютого 1926 року.
7	18 зверху	26847 кв. саж.	20763 кв. саж
7	21 "	10.190325 карбов.	11.585.449 карбованців.
9	10 "	Зберезуються	Зберезуться.
10	3 "	Ознаменова	Ознаменований
17	7 "	Зеотехніки	Зоотехнії.
21	10 знизу	идів	Нидів.
12	2 "	Сторуками-притоками	сторіками-притоками
22	11 "	оги	ноги
25	1 "	кваліфікаці'	кваліфікації
29	8 зверху	осттнім	останнім
31	16 знизу	найкорісніше	найкорисніше
32	3 зверху	удосканаленнями	удосконаленнями
34	20 знизу	х	їх
35	2 "	змлі	землі
Між 36	і 37 сторін.	сілоси на агробазі	сілоси на агробазі
37	8 зверху	хемію	хемія
42	14 "	кваліфікованих	кваліфікованих
44	2 знизу	навчальн	навчальна
49	13-14 зверху	сільському господарському	сільсько-господарському
53	15 знизу	ідновлення	відновлення
53	5 "	зернуто	звернуто
58	17 "	якщо	як що
59	8 зверху	все-жстоїть	все-ж стоїть
60	14 "	начальним	навчальним
66	6 "	(подібно до КПІ) перші 10 років,	(потрібно до КПІ перші 10 років)
72	12 зверху	сто чотирі тисячі	до 4-х тисяч
75	9 знизу	Академії	Академії
89	10 знизу	оборудовання	устаткування
89	12 "	Інститутів і єдиний	Інститутів—єдиний
93	9 "	учрежденний	учреждения
99	19 зверху	науково-організований	науково-організована
104	Після заго- ловку	"схема роботи продукційних господарств Київського с. г. Інституту в Голосіві	(Розробив проф. С. Ф. Веселовський)
106	18 зверху	За-для чого	Зі-для цього
107	15 "	судоходних	суходольних
107	22 "	Напрямок господарства . . . (весь абзац) мусить бути надруковано після „VI ЛІСО- ВЕ ГОСПОДАРСТВО“	
109	1 знизу (петітом)	3 лютого 1926 р.	1 лютого 1926 р.
110	15 знизу	оКмісії	Комісії.
110	13 "	Будівництва	Будівництва.
116	13 "	Срієнтовочну	Орієнтовочну.
117	9 зверху	Протолу	Протоколу
119	6 "	Д. М. Дяченко	Д. М. Дяченко.

ПРИМІТКА: 1. На стор. 95 після тексту листа треба читати: „Примітка“. В цій редакції записка була передана в червні 1925 року до НКО (О. Я. Шумському, Я. П. Ряп-по), НКЗ (т. т. Дуднику, Вольфу) і до Секретаріату ЦК КП(б)У (т. Клименко). В грудні 1924 року вона була передана до НКО від колишнього Бюро КСГІ в іншій редакції—з орієнтацією на землю, де запроєктована тепер будівля кінофабрики, проти садиби КПІ. Пізніше Правління КСГІ і наукові робітники (за малим виключенням) признали цю пер-шу орієнтацію для КСГІ недоцільною.

ПРИМІТКА: 2. Стор. 110. Замість третього рядка знизу читати: „час утворює чудовий краєвид на Київ. Таке розташування будівель..“

Ред.

План ситуаційний Всеукр.
С.-Г. Академії у Києві.

Назва будинків:

1. Головний
2. Сельінтерну
3. Селянський
4. Бібліотеки
5. Хемічний
6. Лісовий
7. Інтенсивних культур
8. Зоотехнічний
9. Ветеринарний
10. Землеустрійний
11. Механізації с.-г-ва
12. Хліборобства
13. Технології
14. Меліорації
15. Студенського клубу
16. } Студенського інтернату
17. }
18. Амбулаторії-лікарні
19. Геофізики та метеорології
20. Помешкань професури

Вигляд на С.-Г. Академію з пташиного льоту

Головний буд. Б. Селянський
Сельінтерну—Бібліотеки Хемічний Лісовий Інтенсивних культур

Студенський
інтернат

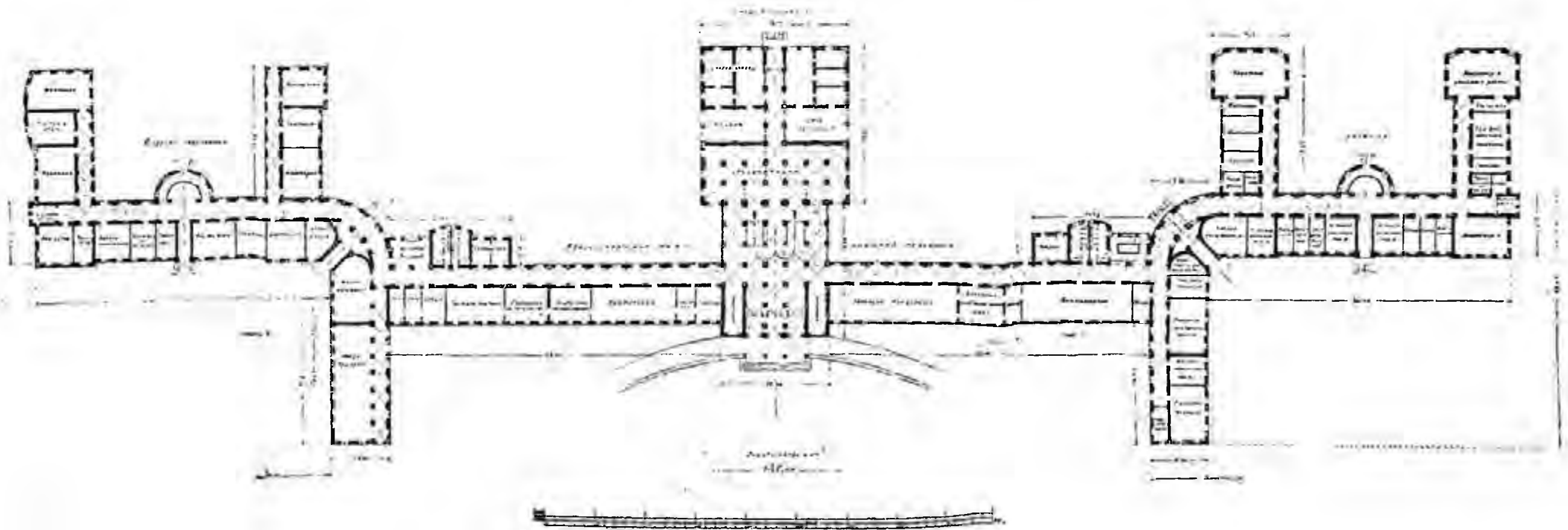
Технологіч.

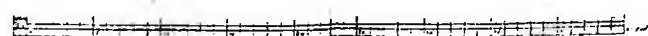
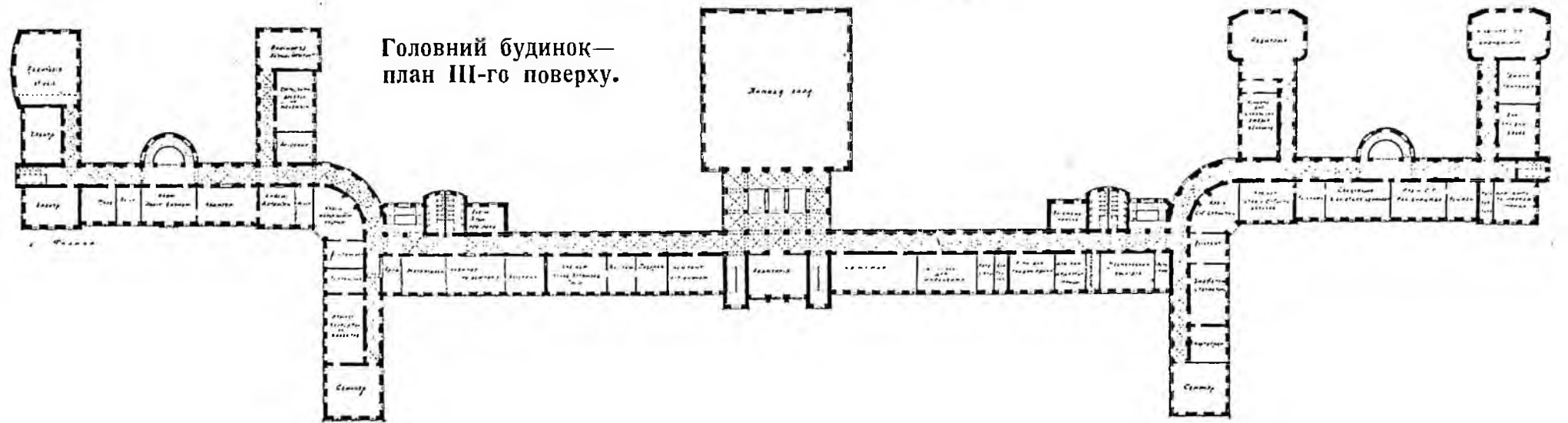
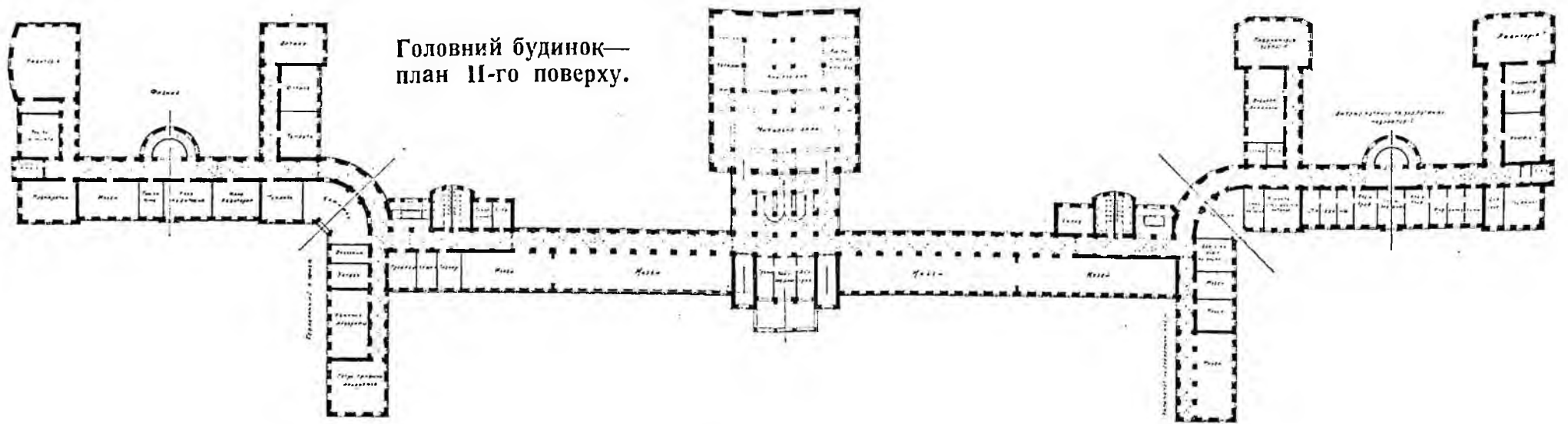
Хліборобств.

Студенський клуб

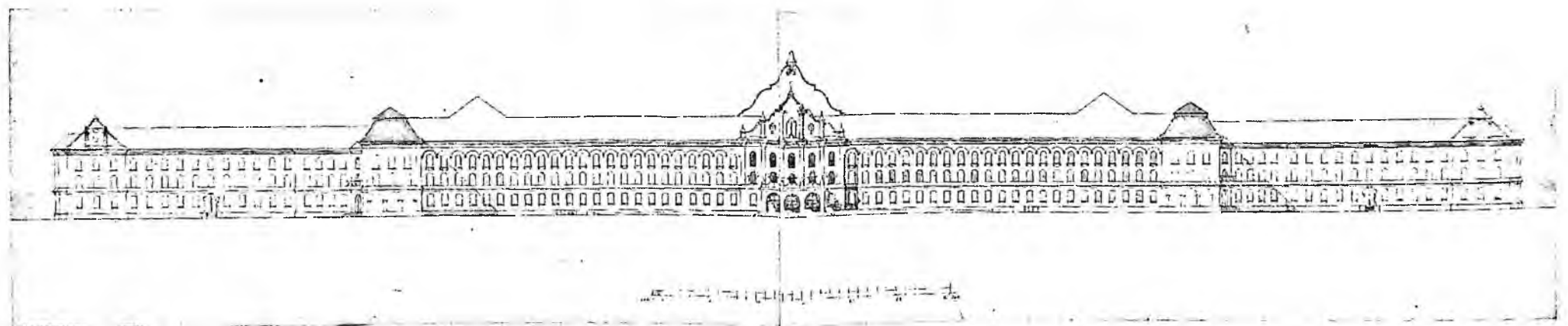
Б. меліорації
Будинки професури

Головний будинок—план I-го поверху.

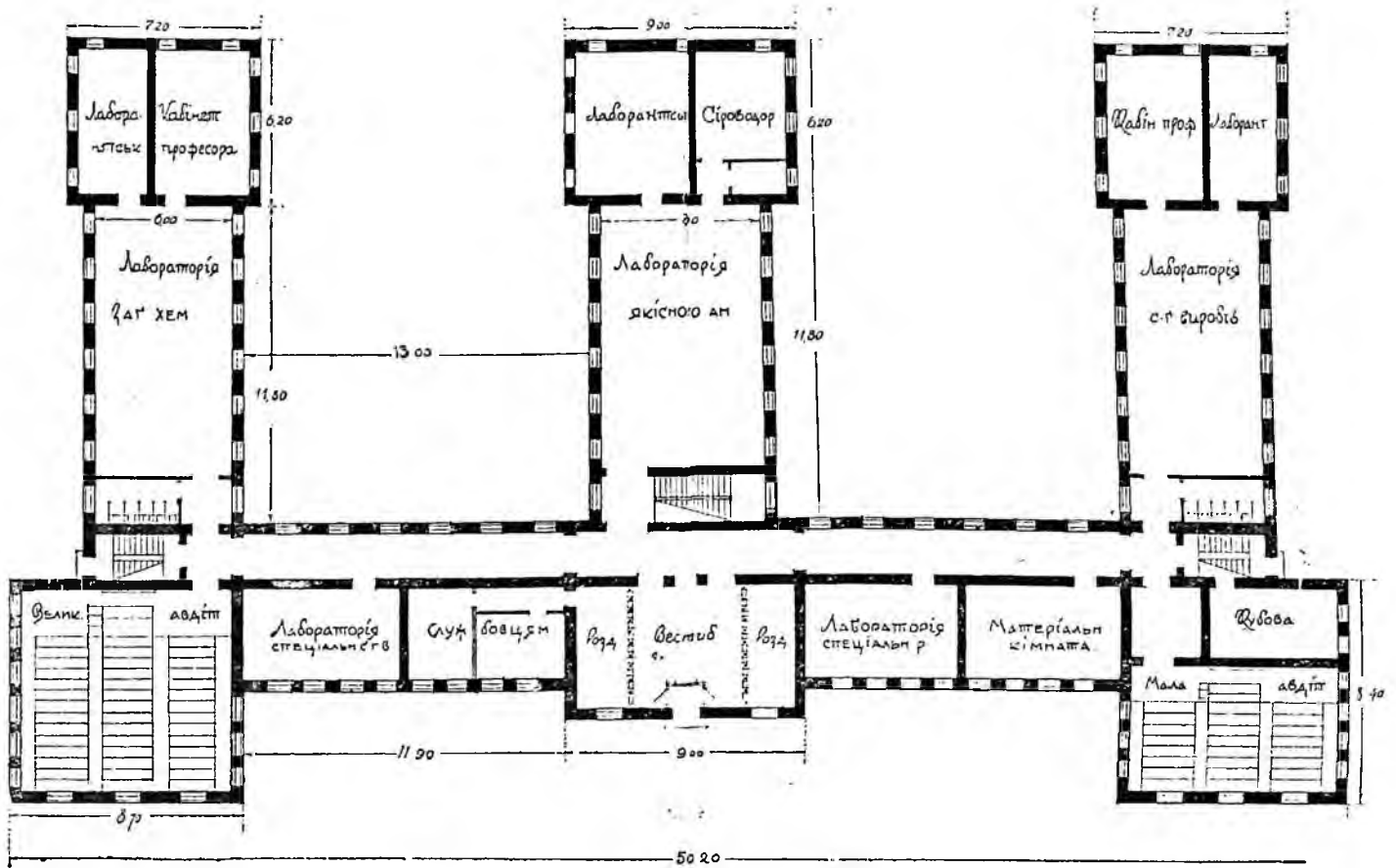

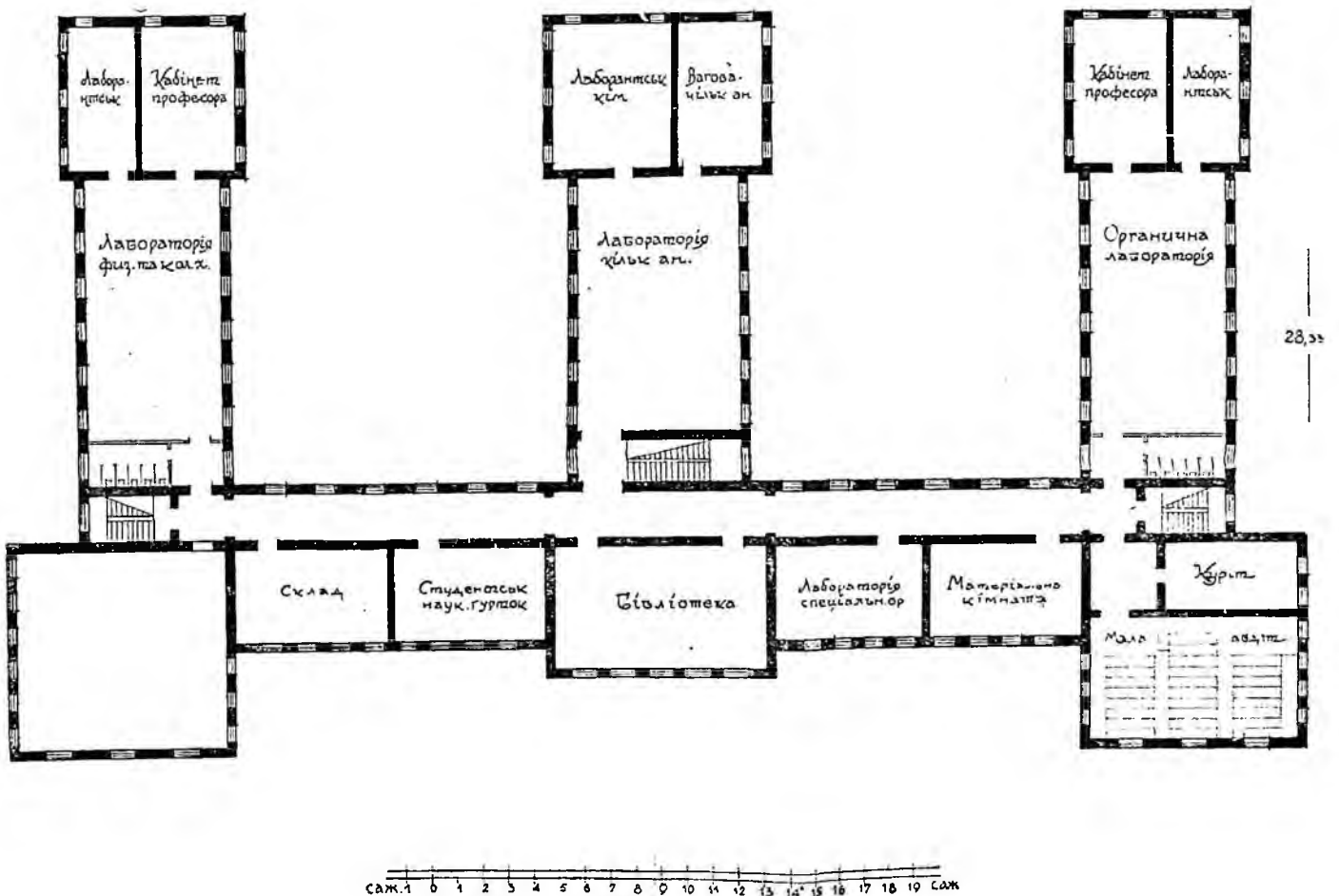
Головний будинок—чоло.

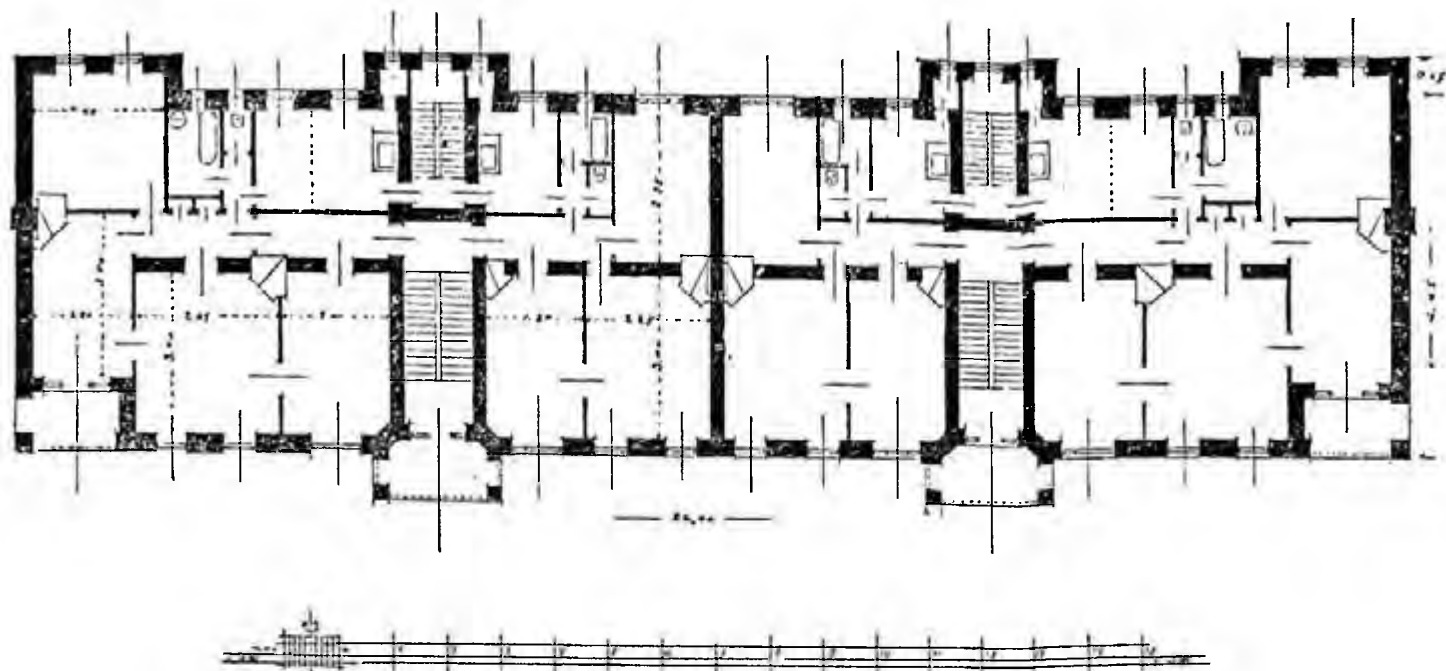
Будинок с.-г. хемії—план I-го поверху

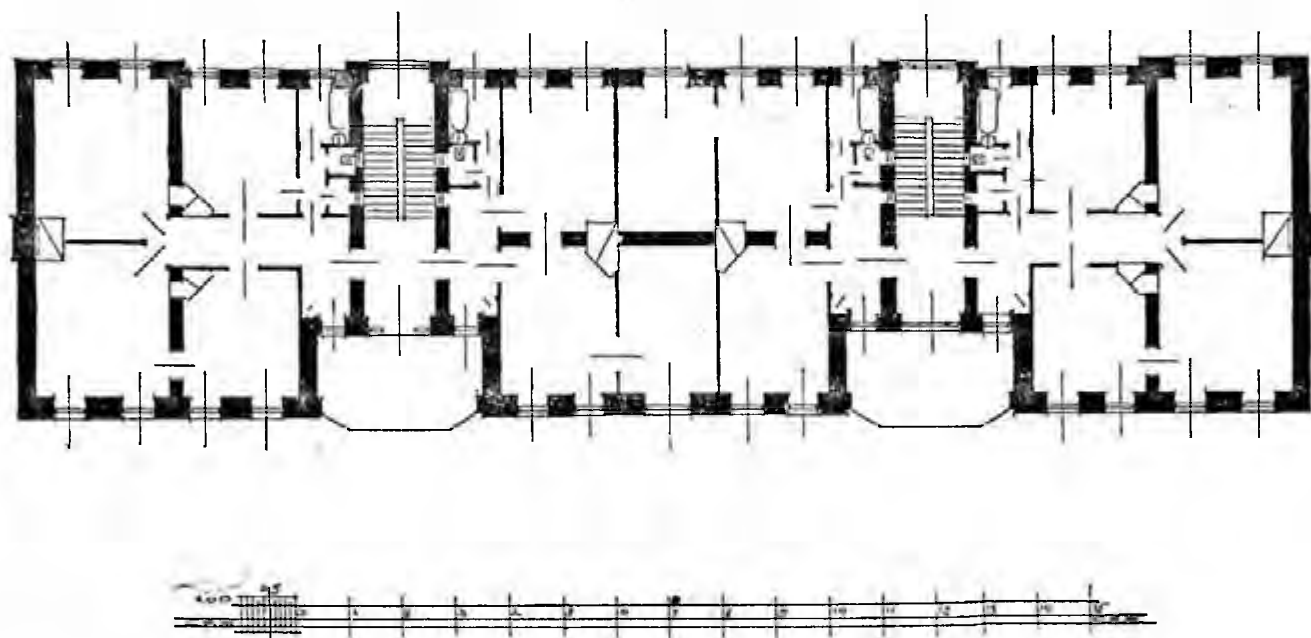
Будинок с.-г. хемії—план II-го поверху

Житловий будинок для професури на 12 помешкань. План I—III поверху.

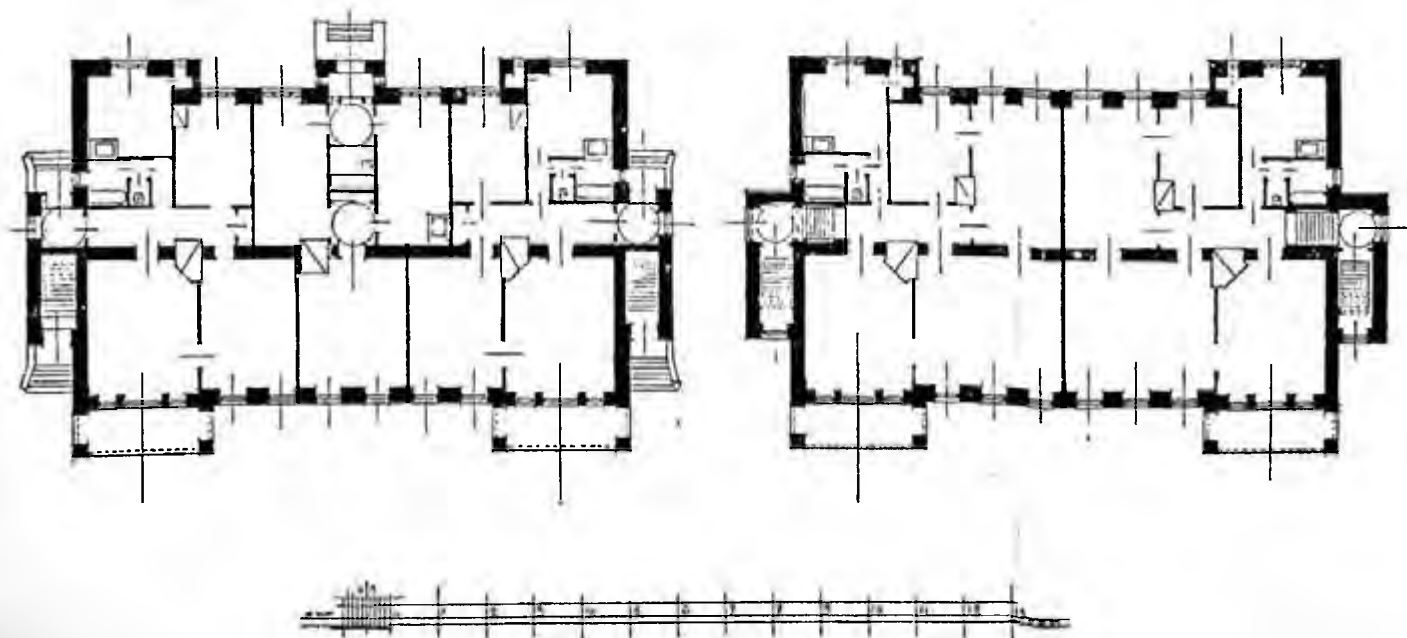
Житловий будинок для професури на 12 помешкань (варіант). План I—III поверху.

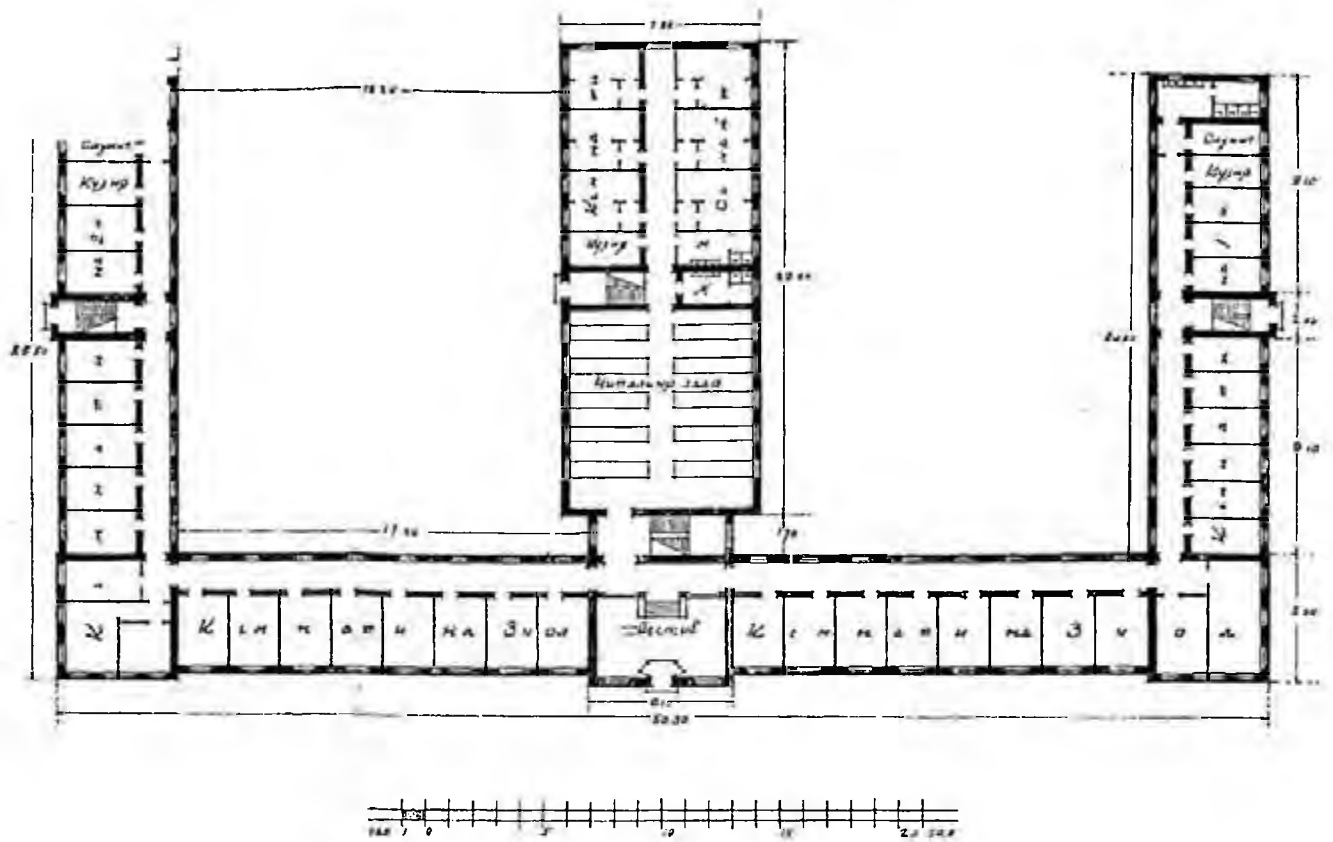
Житловий будинок для професури на 5 помешкань.

План I-го пов.

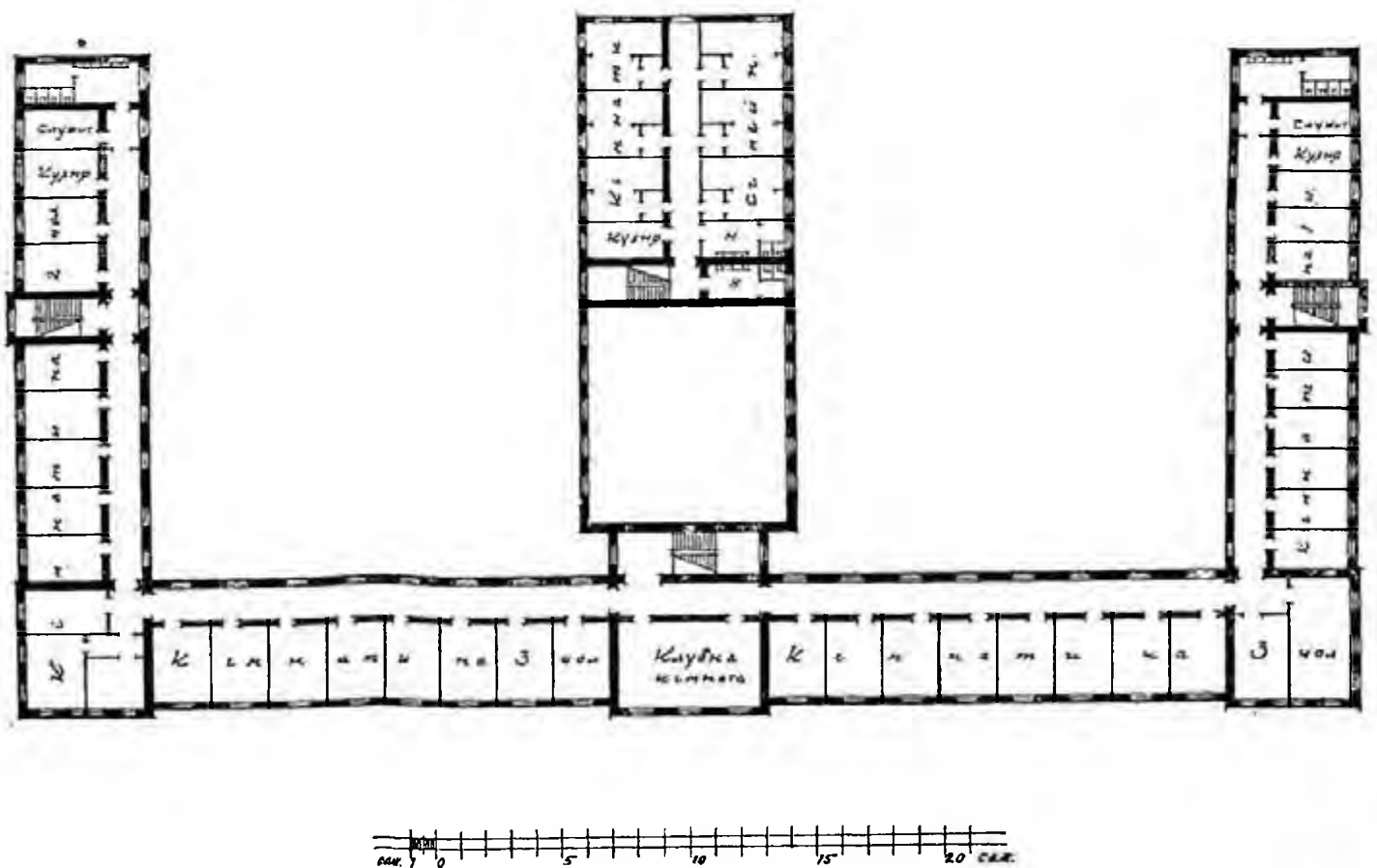
План II-го пов.

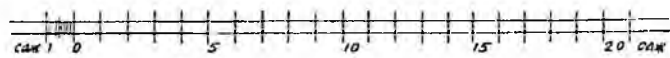
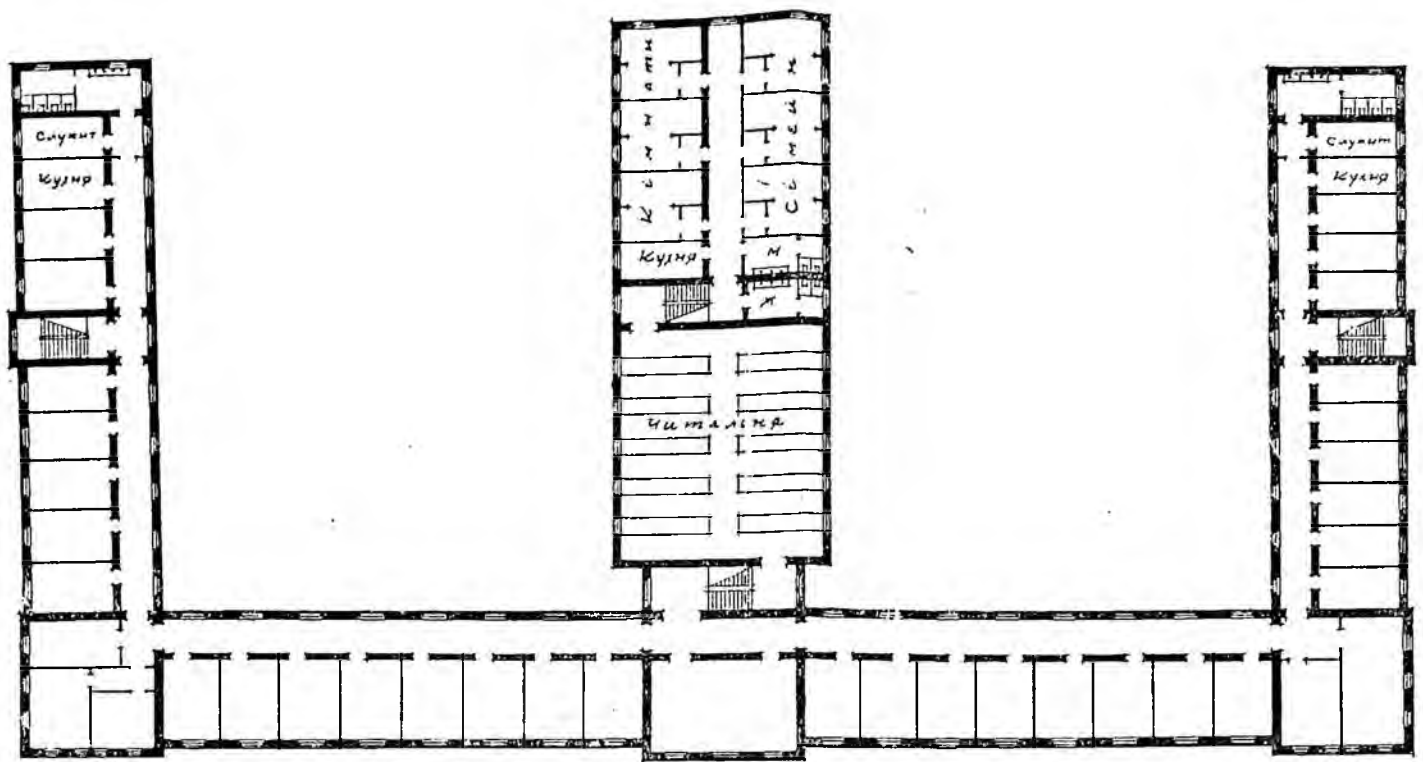
Бурса студенська—план I поверху.

Бурса студенська—план II поверху.

Бурса студенська—план III поверху.

Житловий будинок для професури на 8 помешкань—
план I—II поверху.

